Punkt i protokollet PR 90/2020 rd

Plenum

Tisdag 9.6.2020 kl. 14.10—19.57

4. Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2021-2024
Statsrådets redogörelse SRR 1/2020 rd
Utskottets betänkande FiUB 7/2020 rd

Enda behandlingen

Talman Anu Vehviläinen: Ärende 4 på dagordningen presenteras för enda behandlingen. Riksdagen beslutar nu utifrån finansutskottets betänkande FiUB 7/2020 rd om ett ställningstagande med anledning av redogörelsen

Efter att ordförande för finansutskottet presenterat betänkandet följer en debatt i fråga om de anföranden som ledamöterna anmält sig för på förhand där gruppanförandena får vara högst 5 minuter långa. Övriga på förhand anmälda anföranden hålls i gruppanförandeordning och de får vara högst 3 minuter långa.

Finansutskottets ordförande, ledamot Koskinen inleder debatten.

Debatt

14.52 **Johannes Koskinen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koronavirusepidemia on nopealla aikataululla muuttanut talouspolitiikan suunnitelmia, ja talouden näkymät ovat täysin toisenlaiset kuin viime syksynä laaditussa julkisen talouden suunnitelmassa. Silloin lähtökohtana oli vakaa, joskin hidastuva talouskasvu. Kevään aikana taloustilanne on heikentynyt erittäin nopeasti, mikä on johtanut tuotannon häiriöihin, kysynnän rajuun vähenemiseen ja talouden taantumaan. Julkisen talouden kustannukset ovat kasvaneet merkittävästi, ja samanaikaisesti verotulot ovat vähentyneet.

Käsiteltävänä olevan julkisen talouden suunnitelman mukaan koronakriisiin liittyvien tukitoimenpiteiden myötä julkisen talouden alijäämän arvioidaan kasvavan lähes 14 miljardilla eurolla vuonna 2020. Tuoreen, vuoden neljännen lisätalousarvioesityksen mukaan tämä arvio on tarkentunut, kun menoja on lisätty siten, että nettolainanoton arvioidaan nousevan kuluvana vuonna 18,8 miljardiin euroon. Vaikka talouden häiriön oletetaan olevan lyhytaikainen, siitä jää talouteen syvät jäljet. Talouskasvun ei arvioida olevan riittävä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen, joten julkisen talouden ennakoidaan pysyvän alijäämäisenä useita vuosia.

Valtiovarainministeriö arvioi velkasuhteen nousevan lähes 80 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuonna 24. Toisaalta valtiovarainministeriön julkaiseman raportin, niin sanotun Vihriälän työryhmän raportin, mukaan sopeutumistarpeen vähimmäissuuruusluokaksi on perusteltua asettaa 3–4 prosenttia bruttokansantuotteesta, mikä riittäisi todennäköisesti julkisen velan bkt-suhteen vakauttamiseen. Riippuen talouden kasvuvauhdista tämä voisi tällöin onnistua jo alle 80 prosentin velkasuhteenkin. Tärkeätä on pyrkiä siihen, että kasvu on ripeää ja kestävää, jotta tämä haitallinen vaikutus jää mahdollisimman lyhytaikaiseksi.

Valiokunta pitää myönteisenä, että hallitus on toteuttanut tilanteen edellyttämää aktiivista finanssipolitiikkaa ja käynnistänyt kevään aikana nopeasti monipuolisia taloutta tukevia toimia. Niillä on turvattu työpaikkoja ja toimeentuloa, helpotettu yritysten taloustilannetta koronaviruksesta aiheutuvissa vaikeuksissa ja vahvistettu terveydenhuollon rahoitusta. Lisäksi vuoden neljäs lisätalousarvioesitys sisältää talouden nopeaa elpymistä tukevia toimenpiteitä ehkä noin neljänneksen osuudella. Lukuisten päätösperusteisten toimien rinnalla myös niin sanotut automaattiset vakauttajat tukevat taloutta ja lievittävät kotitalouksien ahdinkoa. Nämä kolme runsasta lisäbudjettia ovat tulleet ikään kuin Aladdinin taikalampusta, ja on tuntunut siltä, että miten ihmeessä onnistutaan näin isoja summia keräämään välttämättömiin menoihin. Samalla se kolme on ehkä ratkaiseva luku niin kuin Aladdininkin osalta, eikä ihan yhtä merkittäviä ihmeitä jatkossa löydy.

Valtiovarainvaliokunta painottaa, että talouspolitiikan tulee olla oikea-aikaista ja oikein kohdennettua, jotta talous toipuu mahdollisimman nopeasti ja kasvu on ennakoitua vahvempaa. Näin ollen on perusteltua, että kriisin ensimmäisessä vaiheessa on keskitytty välittömien taloudellisten vaikutusten lieventämiseen ja olemassa olevan tuotantopohjan turvaamiseen. Toisessa vaiheessa rajoitusten lieventyessä ja poistuessa kysyntää on elvytettävä pikaisesti. Taloudellisen toimeliaisuuden ja kysynnän lisäämiseksi tarvitaan sekä julkisia että yksityisiä investointeja, kuten panostuksia liikennehankkeisiin, väyläverkon korjausvelan vähentämiseen, kotimaisen teollisuuden ja palvelualojen investointeihin ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiseen. Päätöksenteossa on priorisoitava toimia, jotka edistävät parhaalla mahdollisella tavalla taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä.

Pidemmän ajan kasvun kannalta on välttämätöntä vahvistaa tuottavuutta lisäämällä koulutusta sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Vallitsevassa tilanteessa on lisäksi oleellista pitää kiinni muun muassa tutkimus- ja innovaationeuvoston asettamasta tavoitteesta, jonka mukaan Suomen kansalliset tk-menot nousevat 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä.

On niin ikään tärkeää huolehtia siitä, että Suomi ei ajaudu kriisivaiheen jälkeen osaajapulaan. Sen vuoksi on panostettava koulutukseen, koulutuspaikkojen lisäämiseen, jatkuvaan oppimiseen ja osaamistason nostamiseen, joilla voidaan vähentää työvoimapulaa ja edistää työllistymistä sekä innovaatioiden syntyä. Ne ovat myös kasvun edellytyksiä ja keskeisiä työkaluja digitaalista, hiilineutraalia ja ilmastokestävää taloutta koskevien tavoitteiden saavuttamisessa.

Elvytystoimet lisäävät voimakkaasti valtion menoja, ja muutosten myötä valtionvelan arvioidaan nousevan jo 125 miljardin euron tasolle.

Etenkin rakennetyöttömyyttä ja työmarkkinoiden ulkopuolelle ajautumista tulee vähentää uudistuksilla, jotka lisäävät työn tarjontaa ja kysyntää ja jotka vähentävät työvoiman kohtaanto-ongelmaa. Myös työuria on pystyttävä pidentämään edesauttamalla nuorten työllistymistä ja erityisesti vastavalmistuneiden työmarkkinoille pääsyä sekä edistämällä ikääntyneiden työllisyyttä ja työssäjaksamista. Näiden toimenpidekokonaisuuksien valmistelu ja toimeenpano ovat siten entistäkin tärkeämpiä.

Valiokunta nostaa esille myös työelämän tuottavuutta parantavat toimet, joita tulee toimeenpanna kaikilla sektoreilla ja hallinnonaloilla sekä myös poikkihallinnollisesti. Näin ollen on tärkeää edistää muun muassa valtion toiminnan digitalisaatiota sekä tietojärjestelmien ja julkisten hankintojen kehittämistä.

Punkt i protokollet PR 90/2020 rd

Valiokunta toteaa, että koronavirustilanteen seurauksena valtionvelka ja takausvastuut ovat jo tehtyjen päätösten myötä nousseet entisestään ja niihin kohdistuu edelleen merkittäviä kasvupaineita. Vaikka takauksista ei ole koitunut viime vuosina merkittäviä tappioita, niiden lisäys aiheuttaa silti kasvavan riskin julkiselle taloudelle.

Valiokunta on huolissaan myös kotitalouksien korkeasta velkaantumisasteesta. Kasvava velkaantuneisuus on herättänyt huolta viranomaisten keskuudessa, ja muun muassa Euroopan järjestelmäriskikomitea ja IMF ovat varoittaneet Suomea asiasta. Kuluttajien luottamukseen perustuva yksityinen kulutus on hyvin herkkä negatiivisille uutisille, joten kotitalouksien korkea velkaantuneisuus muodostaa riskin myös talouskehitykselle ja sitä on aktiivisesti seurattava.

Tähän viimeiseen lisätalousarvioon sisältyvällä tukipaketilla on kuntakentälle erittäin suuri merkitys, sillä monet keskeiset palvelut ja investoinnit toteutetaan nimenomaan kunnissa. On myös tärkeää, että hallitus on sitoutunut tarvittaessa täydentämään kunnille suunnattua toimenpidekokonaisuutta elokuun 20 budjettiriihessä, johon mennessä koronakriisin vaikutusarviot ovat tarkentuneet. Valiokunta painottaa, että koronaepidemian pitkäaikaisia talousvaikutuksia on seurattava myös vuoden 20 jälkeen ja huolehdittava epidemiaan liittyvien lisämenojen ja tulonmenetysten kompensoinnista kuntataloudelle.

Valiokunta pitää hoitajamitoitusta koskevan lainmuutoksen toteuttamista tärkeänä ja painottaa, että sen toimeenpanon kustannusvaikutuksia tulee seurata uudistuksen toimeenpanon edetessä. Valiokunta korostaa, että uusien ja laajenevien tehtävien vaikutukset kuntatalouteen tulee kaikissa tilanteissa arvioida realistisesti, jotta valtionosuuden kasvu vastaa täysimääräisesti tehtävien aiheuttamaa kustannusten kasvua.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös oppivelvollisuuden laajentamisesta aiheutuvien resurssien riittävyyteen. Kyseessä on eräs hallituksen keskeisimpiä rakenteellisia uudistuksia, jossa oppivelvollisuusikä korotetaan 18 vuoteen ja oppivelvollisuuden sisään rakennetaan muun muassa erilaisia opinto- ja tukimuotoja. Valiokunta pitää uudistusta tärkeänä ja katsoo, että oppivelvollisuuden pidentäminen vahvistaa osaamista, koulutuksellista tasaarvoa ja työllisyyttä, minkä lisäksi se on eräs keino ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Valiokunta korostaa uudistuksen huolellista valmistelua sekä toimia, joilla varmistetaan uudistuksen onnistunut toimeenpano.

Kaikkinensa valtiovarainvaliokunta hyväksyy kannanoton selonteon johdosta ja lisää sinne oman kannanottoehdotuksensa: ”Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän seuraaviin toimenpiteisiin:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy määrätietoisiin toimenpiteisiin julkisen talouden vakauttamiseksi vaiheittain vahvistamalla edelleen kestävän talouskasvun edellytyksiä, työllisyyttä, kilpailukykyä, osaamista sekä julkisen hallinnon tuottavuutta.”

Puhemies Anu Vehviläinen: Ennen kuin siirrymme ryhmäpuheenvuorokierrokselle, niin annan tässä vaiheessa ministeri Vanhaselle 3 minuutin puheenvuoron, koska hänellä on kello 16 Ecofinin kokous.

15.03 **Valtiovarainministeri Matti Vanhanen:** Arvoisa puhemies! Valiokunnan ponsiehdotus on sisällöltään hyvin velvoittava ja raskas, ei kovin montaa riviä, mutta sitäkin painavampi asia. Tosiasia on se, että tämä epidemia on muuttanut koko alkaneen vuosikymmenen taloudellisen näkymän aivan toiseksi kuin mitä toivoimme ja odotimme, kun tähän vuosikymmeneen tullaan. Mutta se on realiteetti, ja sen mukaan eletään.

Maaliskuussa laaditun valtiovarainministeriön ennusteen mukaan kansantalouden kokonaistuotannon arvioidaan supistuvan noin 5,5 prosenttia. Tämä ennustemaailma elää. Kukaan ei vielä tiedä, mikä tulee olemaan epidemian jälkeisten vaiheiden seurauksena talouden kehitys. Jos finanssikriisivaihetta arvioidaan, Suomi oli maita, jonka pankit hoitivat omat asiansa niin, että ei täällä ollut pankkikriisi lähelläkään, mutta kun sen globaalit vaikutukset muuttuivat investointilamaksi, me olimme eräs suurimmista talouden kärsijöistä. Myöskään tämän epidemian osalta ei tiedetä, minkälaiseksi talouskehitys meille keskeisillä alueilla muodostuu ja mitkä sen lopulliset vaikutukset ovat.

Valtiovarainministeriön tämän hetken arvion mukaan julkisen talouden velan vakauttaminen tällä vuosikymmenellä vaatisi noin 7 miljardin suuruisia sopeutustoimia. Arvelisin, että näin tarkkaan arvioon ei vielä ole täysiä perusteita olemassa, mutta se kertoo suuruusluokan, mittakaavan, minkälainen haaste meillä on olemassa. Hallitus on ensimmäisessä vaiheessa käynnistänyt toimet vahinkojen minimoimiseksi ja kysynnän elvyttämiseksi. Huomenna tullaan käymään lähetekeskustelu todella suuresta tämän vuoden neljännestä lisäbudjetista, jonka kaltaisia nyt myös muissa maissa parhaillaan ollaan käsittelemässä.

Kaikki tämä aiheuttaa valtionvelan merkittävää kasvua. Nyt on kyse siitä, että me luomme uskottavan suunnitelman siitä, miten kuitenkin pidämme tämän velan hallitussa mittakaavassa, niin että kykyymme huolehtia sen velvoitteista uskotaan. Tällä on tavattoman suuri vaikutus siihen, minkälaisilla ehdoilla Suomen valtio tulevaisuudessa markkinoilla elää. Hallitus tiedostaa, että tavoite on vaativa ja edellyttää mittavia toimenpiteitä. Näihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä, ja tiekartta näistä laaditaan budjettiriihen yhteydessä. Keskeinen osa kestävyystiekarttaa ovat työllisyyttä vahvistavat toimet. Me tavoittelemme tilannetta, jossa työn riittämätön kysyntä ei rajoita työllisyyden kasvua. Tähän samaan aiheeseen valiokunnan puheenjohtaja Koskinen äsken viittasi.

Nämä haasteet suuria, mutta eivät voittamattomia. Tässä ei pidä nostaa käsiä pystyyn.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja sitten ryhmäpuheenvuorokierros. — Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Piirainen, olkaa hyvä.

15.06 **Raimo Piirainen sd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olemme koko kevään ajan eläneet poikkeusoloissa koronaviruspandemian repiessä maailmaa ja maatamme. Olemme tehneet paljon töitä suomalaisten ihmisten ja yritysten auttamiseksi. Hallituksen otteet pandemian aiheuttaman terveydellisen ja taloudellisen kriisin hoitamiseksi ovat olleet varmoja ja ripeitä. Hallitus on antanut aikaisemmin kolme lisätalousarviota, ja neljäs on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä. Lisätalousarvioiden avulla tuetaan työpaikkojen ja yritysten säilymistä, parannetaan sosiaaliturvaverkkoja ja terveydenhuollon resursseja sekä tuetaan kuntia ahdingon keskellä. Tämä julkisen talouden suunnitelma on laadittu tilanteessa, jossa Suomessa vallitsevat poikkeusolot. Siksi se on luonteeltaan erilainen kuin normaalioloissa.

Arvoisa rouva puhemies! Olemme siirtymässä koronakriisissä jälleenrakennuksen vaiheeseen. Edelleen keskeistä on ihmisten terveyden turvaaminen. Talouspolitiikassa juuri nyt tärkeää on työpaikkojen pelastaminen sekä konkurssien estäminen. On tärkeää edelleen tukea yrityksiä ja estää lomautusten muuttuminen irtisanomisiksi. Parasta lääkettä tähän on yhteiskunnan avaaminen turvallisesti ja hallitusti muistaen kuitenkin, että virus on edelleen keskuudessamme. Emme vielä tiedä, kuinka suuren arven koronakriisi jättää talouteen, joten päättäväisten toimien aika on nyt.

Elvytyksen lisäksi tarvitsemme rakenteellisia uudistuksia sekä toimia, joilla pystymme säilyttämään työpaikat ja joilla luomme uusia. Hallituksen voimakkaasti elvyttävä neljäs lisäbudjetti sekä sote-uudistus ja oppivelvollisuuden pidentäminen vastaavat näihin haasteisiin. Nyt on tärkeää ohjata rahaa liikennehankkeisiin, väyläverkon korjausvelan vähentämiseen, kotimaisen teollisuuden ja palvelualojen investointeihin ja kohtuullishintaisen asuntotuotannon lisäämiseen. Oikea-aikaisella ja oikein kohdennetulla talouspolitiikalla lievennetään talouteen vaikuttavia vaurioita ja toivutaan mahdollisimman nopeasti.

Talousnäkymiä synkentää myös koronaviruksen aiheuttama maailmantalouden taantuminen. Yritysten toimintaa sekä ihmisten vapaata liikkumista ja muita aktiviteetteja rajoittavilla päätöksillä on maailmanlaajuisesti merkittäviä, taloutta supistavia vaikutuksia. Vientivetoisen Suomen kannalta on olennaista, että Euroopan talous ja koko maailmantalous saataisiin mahdollisimman nopeasti kasvu-uralle ja politiikka tukisi mahdollisimman hyvin markkinoiden vakautta.

Arvoisa rouva puhemies! SDP pitää erityisen ongelmallisena tässä tilanteessa talouden leikkaus- ja näivetyspuheita, joita erityisesti oppositiosta kuuluu paljon. Julkisen talouden vakauttamisen aika tulee, mutta se ei ole nyt. Tämä ei ole vastuuttomuutta vaan tämä on viisautta. Hallitus on sitoutunut julkisen talouden vahvistamiseen ja velkasuhteen vakauttamiseen vuosikymmenen loppuun mennessä talouden asiantuntijoiden suosituksen mukaisesti. On tärkeää, että julkisen talouden vahvistaminen tehdään ajassa, jolloin talouden toipuminen on jo alkanut. Emme saa vaarantaa sitä liian aikaisin tehdyillä toimilla. Samalla kun tarkastelemme julkisen talouden pitkän aikavälin tasapainoa, on valtion tulopohjaa vahvistettava eikä verotusta tule jättää tarkastelun ulkopuolelle.

Rakenteelliset uudistukset, kuten oppivelvollisuuden pidentäminen ja sote, etenevät, vaikka oppositio yrittää kovasti muuta todistaa. Korkeakouluihin on lisätty aloituspaikkoja, mikä on tärkeää. Työllisyystoimista linjataan syksyn budjetin yhteydessä. Eläkeuudistukset on tehty aina yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa, ja niin tulee olla nytkin. SDP:n mielestä on tärkeää pidentää työuria sekä alku- että loppupäästä ennen kaikkea nopeuttamalla nuorten töihin pääsyä sekä panostamalla työkyvyn ylläpitämiseen ja työhyvinvointiin ihmisten koko työuralla. Pidemmän ajan kasvun kannalta on välttämätöntä vahvistaa tuottavuutta lisäämällä koulutusta sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Uusissa innovaatioissa piilevät Suomen uudet nokiat ja muut menestystarinat.

15.11 **Jari Koskela ps** (ryhmäpuheenvuoro): Ensiksikin onnittelut rouva puhemiehelle ja uudelle valtiovarainministerille.

Julkisen taloutemme tila ja sen suunta ovat järkyttäviä. Eurostatin mukaan 2018 julkisen talouden ja valtiontalouden takausten suhde kokonaistuotantoon oli euromaiden korkein. Samalla kunnat ja kotitaloudet olivat velkaantuneempia kuin koskaan aikaisemmin. Siis tämä tilanne oli ennen koronaa — järkyttävää. Velkaa on siis otettu hyvinä aikoina, ja huonoina aikoina sitäkin enemmän.

Mitä hallituksemme tekee tässä tilanteessa? Sen hallitusohjelma oli jo aluksi täysin ylioptimistinen, mielikuvituksellisiin työllisyyden ja talouden kasvuoletuksiin nojaava elvytysutopia, joka korotti kaikkia menoja kutsuen tekemisiään sijoituksiksi tulevaisuuteen. Mistä rahat? No, velkaa ottamalla — taas — tietenkin.

Hallitus ei voi loputtomiin verhota omia poliittisia tavoitteitaan asiantuntijoiden suosituksiksi. Jokaiselle menolle löytyy hallituksessa kannattajia. Siksi olisikin hyvä kuunnella joskus myös julkisen taloutemme tilaa kokonaisuutena tarkastelevia tahoja. Heidän tervei-

sensä eivät ole niin mukavia. Mitä tekee hallitus, tämän kaiken tietäen? Se tekee politiikkaa, joka on viiden kokin keittämä soppa, johon jokainen kokki on heittänyt mukaan omat mausteensa, omat apukokkinsa paikalle raahanneena. On helppo kosia äänestäjiä, kun sangolla heitetään miljardeja euroja kaikille halukkaille. Mutta mitä sitten tapahtuu, kun jonain päivänä koittaa maksun aika?

Arvoisa rouva puhemies! Kun EU-liittovaltiossa jokin jäsenmaa on päätynyt ylivelkaiseksi, otamme lainaa ja myönnämme muka lainaksi — oikeasti siis lahjaksi — rahaa kyseiselle jäsenmaalle. Kun matalan alvin ja suurien kultavarantojen Etelä-Euroopan maat saavat meiltä tukea, elättekö todella siinä uskossa, että he ostaisivat meidän vientituotteitamme? Miksi se ei sitten näy meidän vientitilastoissamme? Italian osuus kokonaisviennistämme on runsaat 3 prosenttia, Espanjan ja Kreikan osuudet vielä merkittävästi pienempiä. Muut siis saavat omansa, me maksamme, olemme kaiken aikaa nettomaksajia. Nyt näyttääkin siltä, Suomen valtio takaa kaiken ja kenelle tahansa, joka kehtaa pyytää. [Mika Niikko: Sammon ryöstö!]

Arvoisa rouva puhemies! Julkisten menojen leikkaaminen on vaikeaa poliittisesti. Harva haluaa luopua saavutetuista eduista. Leikkaaminen on vaikeaa myös taloudellisesti, koska jokainen budjetista leikattu euro on myös jonkun tuloista leikattu euro. Tarpeemme ottaa velkaa johtuu siitä, että suomalaiset haluavat kuluttaa enemmän kuin mihin meillä on kansakuntana tulojen puolesta varaa. Hallitus on tarjonnut äänestäjilleen sitä, mitä on tilattu: elintasoa nyt hinnalla millä hyvänsä, niin sanottuja ilmaisia lounaita. Otetaan siis nollakorkoista lainaa eikä koskaan makseta takaisin.

Me perussuomalaiset emme ajattele näin. Emme usko ilmaisiin lounaisiin, emmekä halua maksattaa velkoja tulevilla sukupolvilla. Emme me perussuomalaisetkaan halua veronkorotuksia, ja menoleikkauksissakin pitää harkita huolella, mistä leikataan. Olemme nyt kuitenkin tilanteessa, jossa asiat on tehtävä eri tavalla ja paremmin. [Jussi Saramo: Miten?] Nyt tarvitaan uudistuksia ja uutta ajattelutapaa. Elvytystä kieltämättä tarvitsemme, mutta rahaa ei pidä jakaa väärin eikä väärässä järjestyksessä, kuten vaikkapa Business Finlandin kohdalla kävi. Yleinen tuki, tärkeä apu akuutissa kriisissä, olisi tarvittu ensimmäisenä eikä vasta nyt kolme kuukautta myöhemmin.

Meidän perussuomalaisten mielestä kustannuskilpailusta huolehtiminen ja julkisen sektorin menojen kohtuullistaminen sekä parempi suuntautuminen kotimaista ja kansainvälistä kilpailukykyä vaalien on ainoa oikea tie talouden kestävyyttä tavoiteltaessa. Edullisen ja toimitusvarman energian, liikenteen, työvoiman ja nopeiden viranomaispalvelujen ja päätösten turvaaminen on erittäin tärkeää.

Arvoisa rouva puhemies! Aikanaan kun liityimme EU:hun kansanäänestyksen edellyttämällä mandaatilla, suuri osa kansasta kuvitteli, että euroon liittyminen ei sisältynyt samaan kansanäänestykseen. Euroon liittyminen tapahtuikin pääministerin ilmoituksella. Liittymisestä ei kysytty kansalta. Elämme nyt historiallisen vaikeita aikoja, olemme ahdingossa. Ovatko pääministeri ja hallitus valmiita hyväksymään sen, että kaikkien maiden ei ehkä ole hyvä olla eurossa? Miten niiden maiden tilannetta voitaisiin helpottaa tässä vaikeassa tilanteessa?

Arvoisa rouva puhemies! Samalla teen ehdotuksen, että eduskunta hyväksyy vastalauseeseen 1 sisältyvän kannanottoehdotuksen, joka sisältää 18 kohtaa.

15.16 **Markku Eestilä kok** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies, onnittelut kokoomuksen eduskuntaryhmän puolesta!

Suomessa on itsenäisyytemme alkuajoista asti ollut kunnia-asia hoitaa valtiontaloutta vastuullisesti. Näin olemme saavuttaneet maineen, jonka ansiosta Suomeen voidaan sopimuskumppanina luottaa, myös velkojen takaisinmaksun suhteen. Tästä johtuen olemme viime aikoina saaneet rahoitusmarkkinoilta rahaa jopa negatiivisella korolla. Luottoluokituksemme on kuitenkin jo heikentynyt, emmekä ole enää muiden Pohjoismaiden mukana parhaassa, kolmen A:n luokassa. Marinin hallituksen tärkein tehtävä on kääntää tämä kehitys ja palauttaa Suomi vastuullisen taloudenpidon Pohjoismaaksi. Pelkkä velkasuhteen taittaminen on vaarallisen kunnianhimoton päämäärä.

Julkistaloutemme on kestämättömällä uralla, eikä Suomi ole houkutteleva ja kilpailukykyinen investointikohde. Työvoima vähenee, ja työmarkkinamme ovat maailman jäykimmät.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitsematon velkaantuminen on eri asia kuin velkaantuminen. Jokainen yritysjohtaja tietää, että velkaantumisen rinnalla on varmistettava pääoman riittävä tuotto, jolloin velka toimii vipuna ja talouden kasvun moottorina. Valtiontaloutta ei suoraan voi verrata yrityksien talouteen, mutta jos valtio ottaa jatkuvasti velkaa, pitäisi erityistä huomiota samanaikaisesti kiinnittää kilpailukykyä pysyvästi parantaviin tekijöihin. Niin tehtiin Sipilän hallituksen aikana, ja työllisyys lähti vahvaan nousuun.

Vanhan sanonnan mukaan menestykseen ei ole reseptiä, mutta menestymättömyyteen on: halu miellyttää kaikkia. Jo alun perin Rinteen hallitus menetti otteensa talouden tasapainottamiseen, kun se ennen koronakriisiä halusi miellyttää kaikkia ja jakaa velkarahaa sekä tuottavan omaisuuden myynnistä saatavaa rahaa yli miljardin, hyviin kohteisiin. Sen sijaan kaikki työelämää koskevat rakenteelliset uudistukset se sysäsi ulkoparlamentaaristen työryhmien ratkottavaksi. Voidaan sanoa, että hallituksen suhtautuminen valtion tulojen ja työllisyyden lisäämiseen on hyvin Nato-myönteinen: no action, talk only.

Arvoisa puhemies! Eurooppaa on EKP:n toimesta elvytetty muutaman vuoden aikana tuhansilla miljardeilla. Rahaa markkinoille pumppaamalla on yritetty auttaa yrityksiä investoimaan. Lähes kaikki asiantuntijat ovat sitä mieltä, että matalien korkojen aika jatkuu vuosia eteenpäin. Voi olla, mutta jos hallituksen piirissä ajatellaan, että näissä olosuhteissa lisävelkaantuminen on vaaratonta ja EKP hoitaa velat tavalla tai toisella, niin tällaista näkemystä kokoomus ei osta.

Menestykseen tähtäävä urheilija yrittää aina ottaa oppia niiltä, jotka ovat huipulla. Suomen on otettava oppia Saksasta ja Ruotsista. Niiden julkistalouden näkymät ovat vahvat, mikä heijastuu myös vaihtotaseen ylijäämänä, ja siksi niillä on varaa elvyttää ilman huolta uskottavuudesta. Ruotsi ja Saksa ovat ennusteiden mukaan jo kolmen vuoden päästä ylijäämäisiä. Suomi taas jatkaa raskaasti alijäämäisenä myös tästä eteenpäin vuosien ajan. Suomen julkistalous on painumassa syvästi alijäämäiseksi. Olemme vajoamassa pohjoisen heikoksi euromaaksi. Siitä kertoo myös se, että vaihtotaseemme on ollut jo kahdeksan vuotta peräkkäin pakkasella.

Nämä ovat heikkoja lähtökohtia vuosikymmenelle, jonka aikana kilpaillaan nuorista osaajista ja investoinneista sekä kohdataan ikääntymisen rajut julkistaloudelliset kustannukset. Työmarkkinoiden vapauttamisen ja työpanoksien lisäämisen on nyt oltava etusijalla, ei tulonsiirroilla elämisen suosimisen.

Arvoisa rouva puhemies! Julkisen talouden suunnitelmassa hallituksen tavoitteena oli kestävyysvajeen umpeen kurominen ja työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin. Tavoite oli oikea: tasapainossa oleva julkinen talous vaalikauden loppuun mennessä. Todellisuudessa hallitus luopui omista tavoitteistaan. Menoja nostettiin heti hallituksen aloittaessa.

Julkinen talous oli siten todellisuudessa muuttumassa raskaasti alijäämäiseksi jo ennen koronakriisiä.

Uusi tavoite on vain velkasuhteen vakauttaminen vuosikymmenen loppuun mennessä suhteessa bruttokansantuotteeseen. Velkatasolle ei ole asetettu mitään tavoitetta, eikä myöskään valtion maksukyvylle. Tämän uuden tuhoisan asenteen jälkiä näemme nyt lisätalousarviossa, jossa rahaa jaetaan kunkin puolueen mielikohteisiin ilman aavistustakaan siitä, miten lasku maksetaan. Tämä on suunta, jota kokoomus ei voi hyväksyä.

Julkisen talouden suunnitelman sivulla 6 hallitus linjaa seuraavaa: ”Elvytystoimien rinnalla on välttämätöntä päättää myös rakenteellisista toimista, joilla Suomi palautetaan kriisin jälkeen kestävän kasvun, korkean työllisyyden ja kestävän julkisen talouden uralle.” Meillä on salissa miljardien elvytystä sisältävä paketti, mutta yhdestäkään työllisyystoimesta ei ole päätetty. Hallitus ei loputtomiin voi juosta pakoon rakenteellisia muutoksia, joita tarvitaan niin kannustinloukkujen purkamiseksi kuin työn tekemisen ja sopimisen joustojen lisäämiseksi.

15.22 **Esko Kiviranta kesk** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on poikkeuksellisen vakavassa tilanteessa. Vaikka olemme toistaiseksi päässeet koronaviruksesta pelättyä pienemmin inhimillisin menetyksin, niin vaara ihmisten terveydelle ei vielä ole ohi. Maailmalla tautimäärät ovat yhä kasvussa. Suomen taloudelle on koitunut ja koituu mittavaa vahinkoa. Huhtikuun lopussa oli yhteensä 433 000 työtöntä työnhakijaa. Vaikka tuossa joukossa on myös paljon lomautettuja, yksin tämä luku osoittaa, miten syviin vesiin Suomi on joutunut.

Arvoisa puhemies! Suomen talous pantiin viime vaalikaudella kuntoon. Se mahdollistaa, että nyt pystytään rakentamaan siltaa pahan päivän yli. Velkaa otetaan, jotta Suomi ei ajautuisi konkurssiaaltoon ja pitkäkestoiseen suurtyöttömyyteen. Niillä olisi vakavia seurauksia etenkin yhteiskuntamme heikompiosaisille. Velkakierre on kuitenkin saatava taittumaan. Nyt koituvaa laskua on alettava hoitaa jo ensi syksynä. Keskusta katsoo, että se on tehtävä oikeudenmukaisesti kaikkien suomalaisten ja koko maan kannalta.

Arvoisa puhemies! Iso valinta Suomen talouden uudelleen kuntoon laittamisessa tehdään yhtäältä kasvu- ja työllisyyspolitiikan ja uudistusten sekä toisaalta veronkorotusten ja menoleikkausten välillä. Keskusta haluaa mahdollisimman pitkälle estää Suomea kurjistavat veronkorotukset ja suomalaisia eriarvoistavat menoleikkaukset. Siksi ykkösasia meille on työn määrän ja tuottavuuden lisääminen. [Ben Zyskowicz: Niin, puheissa!] On parannettava edelleen ennen muuta pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä. Hallituksen on syksyn budjettiriihessä käännettävä kaikki kivet, jotta Suomi pääsee takaisin kasvu- ja työllisyyslinjalle. On tärkeää, että hallitus nostaa kertomallaan tavalla työllisyystavoitteen kunnianhimoa yli hallitusohjelmassa sovitun. Keskusta edellyttää konkreettisia päätöksiä. [Timo Heinonen: Niitä odotellessa!] Tärkeää on päästä kunnolla eteenpäin työpaikoilla tapahtuvassa paikallisessa sopimisessa sekä parantaa ihmisten työkykyä. [Ben Zyskowicz: Keskusta on kova puheissa!] Koulutukseen ja osaamiseen tarvitaan voimavaroja.

Arvoisa puhemies! Suomen talouden tasapainottaminen vaatii aikaa. Liian nopea sopeuttaminen olisi vahingollista talouden elpymiselle. Samalla on elettävä suu säkkiä myöten. Virkamiesten tuoreissa raporteissa kuvataan tarvittavien ratkaisujen mittaluokkaa. Kyse on vähintään useista miljardeista euroista. Hetemäen jälleenrakennusryhmä arvioi, että tarvitaan noin 7 miljardin euron sopeutus, jotta edes tavoite julkisen talouden velan va-

kauttamisesta suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosikymmenen loppuun mennessä toteutuu. Valiokunta toteaa mietinnössään, että koronaepidemian ja siihen liittyvien talousvaikutusten vuoksi myös hallitusohjelman tavoitteita, toimeenpanoa ja aikatauluja on syytä arvioida uudelleen. Tämä on talonpoikais- ja työläisjärkistä taloudenpitoa ja realismia. Hallitus on kertonut, että talouspolitiikan kokonaisuudesta linjataan budjettiriihessä elokuussa 2020. Talous-, työttömyys- ja velkaongelmat ovat isoja, mutta ne pystytään kyllä ratkaisemaan. Se kuitenkin edellyttää poikkeuksellista sopimis-, yhteistyö- ja uudistamiskykyä tulevina vuosina. Kaikkia näitä kolmea kykyä tarvitaan. Uusi valtiovarainministeri Matti Vanhanen täyttää nämä vaativat mitat. [Ben Zyskowicz: Täyttääkö ministeri Andersson?]

Arvoisa puhemies! Politiikassa on viime päivinä ollut ihmisiä hämmentäviä käänteitä. Virheitä on tehty, mutta niistä on myös poikkeuksellisella tavalla kannettu vastuu. Keskusta jatkaa hallituksessa työtä, jotta Suomi selviytyy tästä vakavasta tilanteesta ja jotta tämä maa kauttaaltaan olisi työllistävä, tasa-arvoinen ja turvallinen jokaiselle suomalaiselle myös tulevaisuudessa.

15.26 **Iiris Suomela vihr** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Korona on ajanut koko yhteiskunnan ja sitä myötä talouden syvään kriisiin, josta ei nousta ilman kestävää elvytystä. Nyt on varmistettava, että me kestämme myös tulevat kriisit entistä paremmin. Tämä vaatii vihreää uudelleenrakennusta, jonka myötä ehkäistään samalla päästöjä ja köyhyyttä, kun talous nostetaan takaisin jaloilleen.

Ilmastonmuutosta ja eriarvoisuutta kiihdyttävä fossiilitalous on hyvin hutera ja riskialtis pohja hyvinvointivaltiolle. Siksi fossiilitaloudesta on syytä pyrkiä eroon. Tämä on järkevää niin talouden kestävyyden kuin kilpailukyvyn kannalta. Jo nyt ilmastonmuutos saa jopa Yhdysvaltain kovimmat kapitalistit vetämään rahansa pois saastuttamiselta. Ilmastonmuutosta torjuville sijoituskohteille onkin paljon enemmän kysyntää kuin tarjontaa, ja tämä on mahdollisuus, johon nyt kannattaa tarttua, kun rakennetaan Suomen tietä ylös koronakriisistä. Meidän on siis pyrittävä uudistumaan samalla, kun korjaamme koronakriisin jälkiä. Tätä on vihreä uudelleenrakennus.

Arvoisa puhemies! Korona on vienyt valitettavan monen työn, toimeentulon ja jopa rakkaan läheisen hengen. Tuhannet suomalaiset kaipaavat nyt apua ja tukea kriisistä toipumiseen. Tämä ei ole ensimmäinen kerta Suomen historiassa, kun ihmisten hyvinvoinnin turvaaminen vaatii poikkeuksellisia yhteisiä toimia. On syytä muistaa, että hyvinvointivaltio rakennettiin kahden maailmansodan raunioille juuri vaikeiden hetkien turvaksi. Siksi nyt on aika vahvistaa turvaverkkoja eikä leikata näistä monille elintärkeistä palveluista.

Leikkaamisen sijaan on aika rakentaa uutta. Vihreä uudelleenrakennus nojaa viidelle periaatteelle:

Ensinnäkin ilmaston lämpeneminen on pidettävä alle 1,5 asteessa, muuten edessä on paljon koronaa suurempi kriisi. Tämä vaatii nopeita päästövähennyksiä ja niitä vauhdittavia investointeja niin energiaremonttien kuin esimerkiksi kestävän liikenteen kautta. Samalla on syytä uudistaa verotusta ja yritystukia niin, että kestävä valinta on aina myös taloudellisesti kannattavin valinta.

Toiseksi meidän on turvattava ihmisten toimeentulo ja hyvinvointi sekä torjuttava eriarvoisuuden kasvua. Tämä vaatii niin sosiaaliturvan kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden vahvistamista. Ketään ei saa jättää yksin sairautensa tai ahdistuksensa kanssa.

Kolmanneksi on syytä panostaa koulutukseen. Näin parannetaan niin työllisyyttä ja tuottavuutta kuin ihmisten hyvinvointia. Etenkin kriisiaikoina pitää huolehtia, että jokainen pysyy mukana muuttuvassa maailmassa. Tarvitaan aidosti maksuton koulutus ja koulutuspolku, joka jatkuu jokaisella viisivuotiaasta aikuisuuteen asti. Korkeakoulujen aloituspaikkoja lisättiin nyt, mutta on syytä lisätä vielä lisää, sillä korkeassa osaamisessa on Suomen tulevaisuus.

Neljänneksi, koronakriisistä toivutaan kansainvälisen yhteistyön kautta. Niin kauan kuin tauti riehuu maailmalla, mekään emme ole sitä valitettavasti voittaneet. Maailman toipuminen koronasta on edellytys myös Suomen talouden elpymiselle vientivetoisena avotaloutena. Yli puolet Suomen viennistä kohdistuu EU-alueelle, jolloin etenkin EU-elvytystoimet ovat keskeisiä Suomen talouden elpymiselle.

Lopuksi on varmistettava, että koronakriisin vaikutukset eivät kaadu yhden sukupolven harteille, vaan vaikutukset jaetaan oikeudenmukaisesti. Tämän on hallitus jo kehysriihen yhteydessä sitoutunut varmistamaan. Lasten ja nuorten yli 300 miljoonan kriisipaketti on tälle hyvä alku, kuten myös mittavat ilmastopanostukset.

Me tiedämme, että nuoret ikäluokat ovat edeltäjiään pienempiä. Me emme pysty kantamaan vastuutamme ilmaston, hyvinvointivaltion ja talouden pelastamisesta, ellei meillä ole poikkeuksellisen vahvoja voimavaroja pärjätä työelämässä. Tämä ei onnistu ilman kunnon panostuksia hyvinvointiin — ennen kaikkea mielenterveyteen, jonka ongelmat ovat valitettavasti yleisin syy työkyvyttömyyteen jo nyt.

Tehokkaimmat panostukset työkykyyn ja tuottavuuteen tehdään tämän maan päiväkodeissa ja kouluissa. Lasten ja nuorten osaamistaso on nostettava korkeammaksi kuin ikinä aiemmin. Ei ole kestävää, että ilman lisätoimia minun vanhempieni sukupolvi on jäämässä tämän maan koulutetuimmaksi, kun samaan aikaan työelämän vaatimukset kasvavat yhä kiristyvään tahtiin.

Arvoisa puhemies! Jos nyt leikataan siivet ihmisten ja talouden elpymiseltä ja toipumiselta, silloin emme ainakaan nouse tästä kriisistä. Lapsille ja nuorille on annettava kunnon eväät tulevaisuuden suurten kriisien ratkomiseen. Pelkkä puhe velkataakasta ei tätä ratkaise. Tarvitaan toimia, panostuksia hyvinvointiin ja osaamiseen.

Samalla on laitettava saastuttajat maksamaan, sillä kaikista suurin riski niin lasten kuin tämän maan talouden tulevaisuuden kannalta on ilmastonmuutos. Siksi on hienoa, että hallitus on jo ajat sitten sitoutunut päättävänsä nyt syksyllä niin yritystukien kuin verotuksen uudistamisesta, niin että uudelleenrakennetaan taloutta entistä kestävämmälle pohjalle.

Kaiken on muututtava, sillä kuolleella planeetalla ei ole sen koommin velkakelloja kuin hyvinvointivaltiotakaan. [Vilhelm Junnila: Ekososialismi!] Kaiken on muututtava, sillä muuten lapsilla ja nuorilla ei ole tulevaisuutta — tulevista sukupolvista puhumattakaan. Siksi nyt on vihreän uudelleenrakennuksen aika. — Kiitos.

15.32 **Jussi Saramo vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on onnistuneesti tukahduttanut koronaepidemiaa. Uusia tartuntoja on silti meilläkin, ja Euroopan ulkopuolella virus leviää nyt pelottavalla voimalla. Epävarmuus tulee näin jatkumaan väistämättä myös taloudessa.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan Suomen bkt supistuu tänä vuonna 5,5 prosenttilla, mikäli rajoitukset pystytään nyt poistamaan eikä toista aaltoa tule. Seuraaville vuosille ministeriö ennustaa vain 1,3 prosentin kasvua, vaikka Euroopan komission, IMF:n, kotimaisten taloudellisten tutkimuslaitosten ja pankkien ennusteet ensi vuodelle ovat 4 pro-

sentin molemmin puolin. Ero näissä on aivan valtava. On ymmärrettävä, että ennusteiden toteutuminen on sekä meistä itsestämme että muiden maiden ja erityisesti EU:n elvytyksestä kiinni. On sekä pidettävä huolta kotimarkkinakysynnästä että saatava siihen viennistä vetoapua.

Kuopan syvyyttä olennaisempaa onkin suunta, johon sen jälkeen lähdetään. Tämä koskee kasvun lisäksi myös velkaa. Suomi saa korotonta lainaa kymmeniksi vuosiksi, ja muut maat näyttävät velkaantuvan Suomeakin enemmän. Esimerkiksi tiukasta talouskurista tunnettu Saksa ilmoitti viime viikolla peräti 130 miljardin euron elvytyspaketista. Olennaista ei siis ole, kuinka paljon lama ja massatyöttömyyden torjuva elvyttäminen maksaa. Olennaista on, että ne torjutaan ja velkaantuminen voi siten taittua pienemmäksi kriisin jälkeen. Se edellyttää, ettei ihmisiä syrjäytetä 1990-luvun tavoin ja lasten ja nuorten kouluttamisella Suomelle rakennetaan tulevaisuus.

Arvoisa puhemies! Pahimmat uhkakuvat on toistaiseksi pystytty torjumaan. Kuten mietinnössä todetaan, hallituksen määrätietoisilla toimilla on turvattu työpaikkoja sekä helpotettu yritysten taloustilannetta. Konkurssiaallolta ja massatyöttömyydeltä on toistaiseksi vältytty. Monen suomalaisen toimeentulo on silti heikentynyt. Eilen julkaistun SOSTE-barometrin mukaan taloudelliset ongelmat, kuten ruoka-avun tarve ja velkaongelmat, ovat lisääntyneet.

Pelastakaa Lapset ry:n kyselyssä joka neljäs lapsi koki henkisen hyvinvointinsa poikkeustilan vuoksi huonoksi. Pienituloisissa perheissä näin koki jopa 43 prosenttia. Siksi on tärkeää, että hallitus panostaa nyt lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaan sekä toimeentulotuen väliaikaiseen parantamiseen. Vasemmistoliitolle ihmisten hyvinvoinnin ja toimeentulon turvaaminen ovat ensisijaisia.

Arvoisa puhemies! Toimeentulon ja luottamuksen vahvistaminen ovat aivan keskeisiä myös talouden kannalta. Kulutuksen lisääminen vaatii, että ihmiset eivät pelkää tartuntaa, että he luottavat omaan talouteensa ja että heillä on varaa kuluttaa. Myös julkiset investoinnit ovat keskeisiä talouden käynnistämiseksi uudelleen. On helppoa olla kaikkien ekonomistien kanssa samaa mieltä siitä, että nyt on huolehdittava kysynnästä eikä tule hyydyttää taloutta sopeutustoimilla, joiden aika on aikaisintaan kahden vuoden kuluttua.

Oppositiota sen sijaan on vaikea ymmärtää. Esitettyään itse ensin miljarditolkulla lisämenoja tyhjien lentokoneiden lennättämisestä lähtien he nyt vaativat kysyntää leikkaavia toimenpiteitä. Taantuman pitkittyminen liian aikaisella vyönkiristyspolitiikalla olisi sekä inhimillisesti että taloudellisesti kallis virhe. Vaikuttaa siltä, että oppositio elää vielä 90-luvulla eikä ole huomannut, että maailma ympärillä on muuttunut. 2020-luvun aikana yhteiskunta joudutaan joka tapauksessa rakentamaan monella tapaa uusiksi. Tässä tilanteessa ideologinen talouskuripolitiikka on tuleville sukupolville paljon suurempi uhka kuin pragmaattinen suhtautuminen velkaan erityisesti tilanteessa, jossa Euroopan keskuspankki on tukena massiivisilla osto-operaatioilla.

Arvoisa puhemies! Poikkeusolojen takia julkisen talouden suunnitelma on teknisluontoinen. Kun hallitus syksyllä päivittää talouspoliittisia tavoitteitaan, on priorisoitava toimia, jotka edistävät parhaalla mahdollisella tavalla sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää kehitystä. Tällöin on myös tärkeä miettiä sitä ympäristövelkaa, jota jätämme seuraaville sukupolville. Tulevaisuuteen katsova ja vastuullinen talouspolitiikka voi rakentua ainoastaan vähähiilisten ratkaisujen varaan. Lisäksi meidän on luotava kestävä pohja Suomen taloudelle nostamalla osaamistasoa ja panostamalla tutkimukseen ja kehitykseen. Suomi nousee tästä kriisistä vain hyvinvoivien ihmisten ja korkean osaamisen avulla.

15.37 **Veronica Rehn-Kivi r** (ryhmäpuheenvuoro): Värderade fru talman! Det är självklart att coronavirusepidemin har ändrat på utsikterna för de offentliga finanserna. Finlands ekonomi är inte den enda berörda, utan hela den globala världsekonomin har drabbats. Osäkerheten har berört oss alla, inte minst då det är oklart hur länge epidemin kommer att härja. Vi har de senaste månaderna befunnit oss i en situation som ingen kunde se komma. De ekonomiska utsikterna i dag skiljer sig avsevärt från höstens förväntningar om en stabil, dock avtagande tillväxt.

Arvoisa rouva puhemies! On ollut tärkeää, että hallitus on reagoinut harjoittamalla aktiivista talouspolitiikkaa. Huomenna täällä täysistunnossa on lähetekeskustelussa ennätyssuuri neljäs lisätalousarvio. Yrityksille, lomautetuille ja kunnille maksettavat tuet ovat kaikki tarpeen, jotta pääsisimme taas jaloillemme. Talouden elvyttäminen oikein kohdennetuin ja ajoitetuin toimenpitein, jotka myös nopeuttavat vihreään talouteen siirtymistä, on tarpeen sekä kansallisella että Euroopan tasolla.

Julkisen talouden suunnitelma sisältää analyysin määrärahoista, jotka edistävät siirtymistä hiilineutraaliin talouteen. Se on yksi hallitusohjelman suurimmista strategisista kokonaisuuksista, ja julkisen talouden suunnitelman mukaan tätä tavoitetta edistetään noin 2 miljardilla eurolla vuosittain.

Ärade talman! Kommunernas ekonomi har redan en längre tid varit ansträngd. Dessutom har kommunerna fått ta den största stöten för de utgifter som epidemin har förorsakat, speciellt inom social- och hälsovården och bildningssektorn. Snabba insatser görs för att stöda de barn och unga som blivit efter i skolarbetet eller mått dåligt i samband med skolstängningen. Regeringens satsningar på barn och unga görs för att misstagen från 1990-talet inte ska upprepas.

I planen riktas 252 miljoner euro för utvecklandet av social- och hälsovårdstjänster och förbättrandet av äldreomsorgen. Utöver det är det förstås också skäl att nämna att i den fjärde tilläggsbudgeten höjs både statsandelarna och kommunernas andel av samfundsskatten, dock tillfälligt.

Arvoisa puhemies! Samalla kun elvytämme, meidän on pyrittävä pääsemään yksimielisyyteen siitä, miten talous tasapainotetaan pitkällä tähtäimellä. Mitä aiemmin pystymme päättämään näistä toimenpiteistä, sen parempi. Tiedämme kaikki, että tämä työ on uuden valtiovarainministerin pöydällä. Hänen on valmisteltava asiat, joista päätetään syksyn budjettiriihessä.

Vihriälän työryhmä puhuu ”kipupaketista”. Professorien mukaan myös sellainen paketti on tarpeen talouden tasapainottamiseksi. Kaikkien puolueiden ja yhteiskunnan osapuolten tulee ymmärtää, että rohkeilla rakennemuutoksilla ja työelämää uudistamalla voimme vähentää kipupaketin tarvetta. Syksyllä tehtävissä päätöksissä on kyse tiekartasta, jolla tehdään linjauksia maamme ja yritysten kilpailukykyä vahvistavista rakenneuudistuksista, joiden avulla luodaan uusia työpaikkoja ja ihmiset saavat työtä.

Työllisyysasteen nosto, erityisesti myös vanhemmissa ikäryhmissä, on olennaista. Olisi tärkeää saada ihmiset viihtymään työelämässä entistä pidempään. Suomessa tulee hyödyntää paremmin työmarkkinoiden vanhempien ikäryhmien osaamista ja voimavaroja. Lisäksi meidän on jatkettava joustavien mallien kehittämistä, joissa myös iäkkäät työntekijät voivat yhdistää osa-aikaeläkkeen ja osapäivätyön.

Ärade talman! Det som sagts många gånger förr har särskilt nu stor aktualitet: om inte de offentliga finanserna stärks hamnar vi i en bestående obalans mellan inkomster och utgifter, ett hållbarhetsgap som förorsakar en obehärskad ekonomisk skuldspiral. Svenska riksdagsgruppen vill stärka den offentliga ekonomin genom satsningar på — också finansiellt — en hållbar social- och hälsovårdsreform, på förebyggande åtgärder, på utbildning och forskning samt på en övergång till klimatmedvetna ekonomiska lösningar.

15.41 **Antero Laukkanen kd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lämpimät onnittelut uudesta vaativasta tehtävästä ja myös viisautta ja voimia teille.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa koko eduskunnan vastuuta — vastuuta Suomen taloudesta. Mutta aivan erityisesti korostamme ja odotamme hallituksen kantavan vastuuta Suomen taloudesta. Koronakriisin aiheuttama poikkeustilanne ei voi tarkoittaa sitä, että hallituksella on avoin piikki velkaantua holtittomasti ilman suunnitelmaa talouden tasapainottamisesta. Julkinen talous ei korjaannu lykkäämällä päätöksiä toistuvasti eteenpäin. Kunnianhimoiset tavoitteet ja tiekartat kunnianhimoisten tavoitteiden löytämiseksi eivät pelasta valtion ja kuntien taloutta. Nyt tarvitaan selkeitä toimenpiteitä, joilla nostetaan työllisyyttä ja pidetään julkiset menot kurissa.

Julkista taloutta heikentävät rakenteelliset ongelmat eivät ole hävinneet minnekään. Selonteossa todetaan, että julkista taloutta on supistettava pysyvästi, julkisen talouden tulopohjaa vahvistettava ja tulevaisuuden menopaineita hillittävä rakenteellisin uudistuksin. Mitään tällaisia toimia ei selonteossa kuitenkaan esitetä. Hallituksen toimet ovat enemmänkin olleet päinvastaisia, ja velkarahan avulla julkisia menoja ollaan lisäämässä myös sellaisiin kohteisiin, mitkä eivät liity koronakriisin hoitamiseen.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että vanhustenhoidon tason parantamisesta pidetään kiinni kriisistä huolimatta. Tämä oli kaikkien puolueiden yhteinen tahto ennen eduskuntavaaleja. Kustannuksia ei kuitenkaan saa jättää kuntien harteille. Kunnille pitää täysimääräisesti korvata lakimuutoksen aiheuttamat lisäkustannukset.

Kaikki julkisen hallinnon ja yritysten kuluja kasvattavat hankkeet tulisi kuopata — siis kaikki, kuten sukupuolineutraali sosiaaliturvatunnushanke, joka tuo yrityksille ja julkiseen talouteen merkittävät, satojen miljoonien lisäkustannukset.

Sen sijaan huoltovarmuuden parantamiseen pitää panostaa, maatalouden työvoimaongelmaan ja kannattavuusongelmiin tulee tarttua ja kriittisten tuotteiden kotimainen valmistus pitää varmistaa tulevaisuudessa.

Perhepalveluihin ja koulutukseen tarvitaan lisäpanostuksia, mutta ne pitää kohdentaa niin, että hyöty on mahdollisimman suuri. Julkisen talouden suunnitelmassa on varattu rahoitusta muun muassa oppivelvollisuuden pidentämiseen. Rahoituksen taso on kuitenkin niin pieni, että iso osa kustannuksista jää kuntien kannettavaksi. Tämä ei ole kestävää, ja tämänkaltaiset uudistukset pitäisi nyt jäädyttää.

Valiokunnan mietinnössä todetaan, että tarvitsemme rakenteellisia uudistuksia, joiden avulla voidaan vähentää julkisen talouden sopeuttamistarvetta. Keskeisiä uudistuksia ovat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus sekä sosiaaliturvauudistus. Hallituksen kaavailema malli sote-uudistukselle lukuisine maakuntineen ja lisähallintoineen ei tuo säästöjä. Puoluepoliittisista tavoitteista pitää viimeistään tässä vaiheessa luopua ja lähteä parlamentaarisesti, asiantuntijoita kuullen, rakentamaan kestävää mallia sosiaali- ja terveydenhuollolle.

Hallituksella on omien sanojensa mukaan monia kunnianhimoisia tavoitteita. Sosiaaliturvauudistuksen edistämiseen tarvittaisiin kuitenkin enemmän kunnianhimoa ja selkeitä tavoitteita. Sotu-uudistusta pitää välittömästi edistää, ja sen pohjaksi tulee ottaa tavoite siitä, että sosiaaliturva kannustaa työntekoon kaikissa tilanteissa. Kristillisdemokraatit tarjoavat malliksi omaa kannustavaa perusturvamallia, jossa työn vastaanottaminen on aina kannattavaa.

Valiokunta ottaa mietinnössä kantaa Suomen valtiontakauksien ja -takuiden määrän kasvuun. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan huomioida kasvavia EU-vastuita. Talouspolitiikan arviointineuvosto on raportissaan nostanut esille suuressa takauskannassa piilevän riskin valtiontaloudelle. Kokonaisarvion puuttuminen kasvavista taloudellista vastuista — sekä kansallisista että EU-jäsenyyteen kytkeytyvistä — vaikuttaa siihen, voidaanko koronakriisiin liittyviä järjestelyitä edes pitää perustuslainmukaisina vaarantamatta valtion taloutta pitkällä aikavälillä. Vain mieletön ottaa velkaa maksaakseen jonkun toisen velkoja, joka on aina hoitanut talouttaan holtittomasti.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ehdotan, että eduskunta hyväksyy vastalauseen 3 mukaisen kannanoton, johon sisältyy kaksitoista lausumaa.

15.47 **Pia Viitanen sd:** Arvoisa puhemies! Onnea myös minun puolestani uuteen haastavaan tehtävään.

Puhemies! Oli merkittävää, että hallitus tilasi raportin talousviisailta ekonomisteilta, ja oli merkittävää, että omassa paperissaan neljä kappaletta erittäin arvostettuja ekonomistejamme Vesa Vihriälän johdolla — nobelisti Holmströmistä Korkmaniin ja Uusitaloon asti — omaksui senkaltaista talousajattelua, mitä myös hallitus on edistänyt. Merkittävää tässä paperissa mielestäni oli se tosiasia, että nyt kun olemme kohdanneet tällaisen valtavan, jättiläismäisen, aivan uudenlaisen kriisin niin Suomessa kuin koko maapallolla, niin on viisasta toimia siten, että ensiksi hoidamme kriisiä tässä ja nyt akuutein toimenpitein, sen jälkeen teemme massiiviset elvytystoimet, minkä jälkeen siirrymme ikään kuin tällaiseen normaaliin paluuseen ja talouden sopeuttamiseen eri keinoin tämän vuosikymmenen loppuun mennessä. Tätä linjaa hallitus noudattaa, ja sitä on hyvä tukea, ja sillä on nyt ekonomistien vahva tausta omassa paperissaan myös esillä. [Petteri Orpo: Teidän koko paketti, nimi alle!]

Mielestäni, puhemies, tätä ei sovi aliarvioida. Tämä on suurta viisautta muun muassa siksi, että me kaikki tiedämme, minkälaisen jälkimaksun koko suomalainen yhteiskunta maksoi edellisistä lamoista, kun emme elvyttäneet kylliksi tai huolehtineet työllisyydestä tai ihmisten hyvinvoinnista ja tällainen hieman lyhytnäköinen leikkauspolitiikka päästettiin heti valloilleen, ja seuraukset olivat kauaskantoiset ja synkät. [Petteri Orpo: Paavo Lipposen hallituksen johdolla!] Siksi on järkevää, että tässä paitsi huolehditaan kriisinhoidosta tässä ja nyt myös halutaan kiinnittää hallituksen toimesta huomiota ihmisten hyvinvointiin, tulevaisuuteen ja koulutukseen, satsauksista investointeihin. Eli tämä linja on mielestäni hyvä ja perusteltu, ja halusin sen tässä alleviivata.

Puhemies! Kokoomus on esittänyt varsin suurta huolta velasta, ja koska aika käy vähiin, niin sanon vain sen, että huomenna me käsittelemme lisätalousarviota, jonka yhteydessä haastaisin, että kokoomus tekisi tällaisen vaihtoehtolisätalousarvion, jossa kokoomus kertoisi, millä se kattaisi ja tasapainottaisi omat velkaa lisäävät noin 3 miljardin menolisäyksensä, mitä tähän mennessä olette esittäneet ja mitä tulette esittämään jatkossa. Varmasti yli 3 miljardia lisämenoja on kokoomus esittänyt, joten, puhemies, kun nyt tämä neljäs tar-

peellinen lisätalousarvio annetaan, haastan, että kokoomus siinä yhteydessä tulee kertomaan oman vaihtoehtolisätalousarvionsa.

15.50 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Koskelan tekemiä vastalauseen 1 mukaisia lausumaehdotuksia.

Tämän julkisen talouden suunnitelman suurin heikkous on se, että se ei sisällä keinoja siihen, miten päästäisiin taloudessa edes vakaalle pohjalle, puhumattakaan ylijäämästä ja velkojen lyhentämisestä. Pää laitetaan pensaaseen kaikkien tulevaisuuden suurten kysymysten suhteen, niin velkaantumisen, työllisyyden, työpaikkojen luomisen, kilpailukyvyn, ostovoiman, kestävyysvajeen, julkisen sektorin koon kohtuullistamisen kuin euroalueen kriisinkin suhteen, vain muutamia suurempia mainitakseni — kyllä sinne jää vielä niitä sukupuolineutraaleja henkilötunnuksiakin.

Koronatoimiin lähdettiin liian myöhään ja liian heikolla teholla, lähinnä opposition paineen johdosta. Aikaa ja rahaa tuhlattiin tehottomaan vatvomiseen ja selvittelyyn, johtajuus puuttui. Oli epäselvää, kenellä on valta, kenellä on vastuu, ja Suomessa piti yrittää keksiä pyörä uudestaan, muitten maiden kokemuksista ei voitu ottaa oppia.

Jo ennen koronaa Suomi ja Eurooppa olivat menossa alaspäin taloudessa. Oli jo tiedossa, että romahdus on tulossa, ja nyt se tuli koronan myötä aiemmin ja rajumpana kuin arvattiinkaan. Talous oli vuosikaudet perustunut kuvitteellisen rahan luomiselle, reaalitaloudellista kasvua ei ollut euroalueella juurikaan syntynyt. Samaan aikaan sitä pientäkin oksantynkää sahataan alta Suomessa ja Euroopassa ylimitoitetuilla ilmastotoimilla niin kansallisesti kuin ylikansallisestikin. Hallitus ei ole tinkimässä entisistä epärealistisista menolisäyksistä vieläkään, vaikka niiden toteuttamiselta puuttui rahoituksellinen pohja jo aikaisemmin. Ne sadattuhannet työpaikat, mitä se olisi vaatinut, eivät synny itsestään tai varsinkaan entisiä työllisyystoimia purkamalla. Tätä vauhtia edessämme eivät ole joko veronkorotukset tai menoleikkaukset vaan molemmat, ja se on sellainen noidankehä, joka entisestään syö talouskasvua. Ehkä ennen koronaa hallitus saattoi kuvitella voivansa lakaista nämä ongelmat maton alle velanotolla ja omaisuuden myynnillä, nyt se ei enää tule onnistumaan. Seuraavan hallituksen vastuulle tätä kaikkea ei voida kaataa.

Valtiovarainvaliokunnan perussuomalaisten vastalauseessa sanotaan: ”Aiemmat puheet suuremmasta Suomen ilmastojohtajuudesta, suuremmasta eurooppalaisesta solidaarisuudesta, humanitaarisesta kehitysmaamaahanmuutosta ja kunnille uusien tehtävien ja siten menojen keksimisestä on nyt lopetettava. Hallitus voisi aivan hyvin myöntää, että tilanne on muuttunut. Vaikka velka on näennäisen halpaa, niin sitä ei voi ottaa kuin aidosti kannattaviin sijoituksiin.” Tässä olisi monta viisasta sanaa hallitukselle pohdittavaksi. Hallitusohjelma täytyy laittaa uusiksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta tästä euroalueen elvytyspaketista, kun sitä nyt olen itsekin ollut valiokunnassa tuntikausia vatvomassa ja asiantuntijoita kuulemassa, että omissa ongelmissammekin olisi tarpeeksi ilman, että Suomi lähtee yhteisvastuullisesti velkaunioniin maksamaan muiden maiden koronavelkoja ja kuittaamaan niiden maiden huonoa taloudenpitoa. Suomalaisten veronmaksajien ei kuulu maksaa Italian ja Saksan arvonlisäverokantojen kevennyksiä tai Espanjan perustulokokeilujen rahoittamista. Suomalaisten veronmaksajien rahat kuuluvat suomalaisten hyödyksi.

15.54 **Sanni Grahn-Laasonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä julkisen talouden suunnitelma on jo vanhentunut, sillä huomenna käsittelyssä oleva lisätalousarvio ei enää

sen raamiin mahdu, ja tämä varmasti on syytä ottaa huomioon, kun katsotaan näitä tulevia talouslukuja, nimittäin Suomi on ottamassa velkaa 19 miljardia euroa tänä vuonna ja vuosi on vasta puolivälissä.

Me kokoomuksessa ymmärrämme sen, että koronakriisin hoitamiseksi velkaa joudutaan ottamaan, mutta se, mitä me emme ymmärrä, on se, että hallitus ei kykene päättämään rakenteellisista uudistuksista, joilla luodaan ne edellytykset, miten näistä veloista sitten myöhemmin voidaan selvitä. Elvyttävistä menolisäyksistä meidän näkökulmastamme olisi pitänyt päättää yhtäaikaisesti työllisyyttä vahvistavien uudistusten kanssa, ja lisäksi tarvitaan uskottava suunnitelma siitä, miten velkaa tulevaisuudessa pystytään maksamaan pois ja tämä velkaantumiskehitys voidaan pysäyttää.

Suomen Pankki on tänään varoittanut työttömyyden kasvusta. Olen erittäin huolissani nuorista, koska viime hallituskaudella isojen ponnistelujen myötä saimme nuorisotyöttömyyden laskuun. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä kääntyi selvään laskuun, ja nyt näyttää siltä, että koronan myötä tulevaisuudenuskoa ja toivoa on nuorilla vähemmän. Tarvitaan uskottavia toimia, joilla voidaan tätä tulevaisuudenuskoa palauttaa ja vahvistaa.

Kokoomus teki jo viime elokuussa 16 kohdan uskottavan ohjelman siitä, jolla Suomeen saataisiin syntymään 60 000 uutta työpaikkaa, ja se oli alku. Me olemme valmiita tekemään lisäehdotuksia. Mutta tässä on yli vuosi kulunut hallituksen taivalta ja näitä työllisyystoimia ei ole näkynyt. Itse asiassa hallituksen saldo on sikälikin pakkasella, että niissä uudistuksissa, joita hallitus on tehnyt toistaiseksi, työllisyysvaikutus on ollut negatiivinen. Totta kai ymmärrämme sen, että koronakriisin myötä talous on kansainvälisestikin erittäin haasteellisessa tilanteessa, mutta se edelleen alleviivaa sen uudistamisen merkitystä.

Uusi valtiovarainministeri Matti Vanhanen on puhunut luottamusta herättävällä tavalla talouden sopeuttamistarpeesta, mutta jo tänään arvoisa pääministeri veti maton jalkojen alta näiltä puheilta, ja näin ollen onkin kysyttävä keskustalta, että vieläkö te kauan katsotte tätä toimintaa, jossa teidän puheenne ja hallituksen todellisuus ovat aivan ristiriidassa.

Ja haluaisin kysyä arvoisilta SDP:n edustajilta, onko SDP:n suunnitelma siirtää velanhoito ja nämä kaikki ikävät, vaikeat rakenteelliset päätökset todella tulevalle hallitukselle. Siltä se nimittäin teidän puheissanne kuulostaa. Ja edustaja Viitanen, viittasitte Vihriälän raporttiin. Meille sopii hyvin, että sen toimia toteutetaan, mutta meillä on semmoinen mielikuva, että sitä aika valikoiden luetaan. Haluaisinkin teille nyt täältä Vihriälän työryhmän raportista sivulta 95 lukea yhden tärkeän sitaatin: ”Tästä syystä on tärkeää, että samalla kun päätetään merkittävistä talouden elvyttämiseen tähtäävistä ratkaisuista, määritetään myös sopeutuksen ja työllisyyttä ja tuottavuutta vahvistavan politiikan tavoitteet. Uskottavuus vaatii myös sitä, että nämä linjaukset kyetään täsmentämään ja niiden toimeenpano aloittamaan mahdollisimman pian kuluvalla hallituskaudella.” — Kiitos.

15.57 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä kuulla, että myös edustaja Grahn-Laasonen on ja kokoomuksessa ollaan huolissaan nuorista ja tästä tilanteesta, mitä koronavirusepidemia ja tämä tilanne aiheuttavat nuorten tilanteelle ja epävarmuudelle tulevaisuudesta. Myös hallituksen piirissä, hallituspuolueissa ollaan huolissaan tästä, mutta ei pelkästään olla huolissaan, vaan myös toimitaan.

Ministeri Kosonen on täällä paikalla, ja hänen johdollaan ollaan lisäämässä aloituspaikkoja korkeakouluihin, ja ne ovat konkreettisia tekoja sen eteen, että nuoret saavat toivoa tu-

levaisuuteen ja pääsevät opiskelemaan. Tämä on minusta erinomainen asia, ja varmasti me yhdessä voimme todeta, että tämä on loistava juttu, että näin tullaan tekemään.

Arvoisa puhemies! On ymmärrettävää, että nyt emme pysty eikä tässä julkisen talouden suunnitelmassa ole voitu antaa kovin tarkkoja ennusteita eikä käsitystä siitä, miltä lähiajan tulevaisuus näyttää täällä hallituksen toimenpiteillä, koska elämme nytten varsinaisesti aika lailla sumussa talouden suhteen. Emme tiedä, kuinka pitkään tämä viruksen aiheuttama terveyskriisi kestää ja missä vaiheessa ja kuinka nopeasti talous alkaa elpymään.

Kuten valtiovarainvaliokunta mietinnössään, pidän myös myönteisenä, että hallitus on toteuttanut tilanteen edellyttämää aktiivista finanssipolitiikkaa ja käynnistänyt kevään aikana nopeasti monipuolisia taloutta tukevia toimia. Tästä koronakriisistä pääsemmekin kestävän talouden uralle kolmivaiheisella ohjelmalla.

Ensinnäkin meidän on päästävä mahdollisimman nopeasti akuutista kriisistä normaalioloihin. Olemme juuri nyt tätä polkua kulkemassa ja olemme samalla rakentaneet siltaa suomalaisille yrityksille sen syvimmän kuilun yli. Tämä on välttämätöntä, jotta turvaamme suomalaiset työpaikat ja hyvinvoinnin.

Olemme siirtymässä pikkuhiljaa siihen toiseen vaiheeseen, jossa elvytyksen avulla paitsi huolehdimme ihmisten toimeentulosta myös rasvaamme talouden rattaat pyörimään. Tässä vaiheessa ei vielä kannata lähteä tekemään voimakkaita sopeutustoimenpiteitä, vaan pitää saada talouden rattaat pyörimään ja työllisyys takaisin. Lomautetut takaisin töihin, työllisyys ylös.

Sitten tulee se kolmas vaihe, joka sekin on edessä, jossa joudutaan tekemään yhteiskunnallisia uudistuksia, sopeuttamaan, tekemään sekä menosopeutusta että verosopeutusta varmuudella. Pitkällä aikavälillä pitää saada meidän talous kestävälle uralle, työllisyys kestävälle uralle ja myös siihen tilanteeseen, että velkaantuminen saadaan vakautettua niin, että se suhteessa meidän kansantuotteeseen ei enää kasva. Nämä päätökset on tehtävä myös syksyn aikana. On rakennettava se tiekartta ja tehtävä siihen liittyviä yhteiskunnallisia, työelämään liittyviä uudistuksia. Nyt tulevana syksynä on niitten aika, mutta pitää muistaa, että me edelleen olemme kriisin keskellä.

16.00 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Koronan jälkeinen tilanne on maailmanlaajuisesti raskas. Avuntarve kasvaa, yksityiset investoinnit vähenevät, ja kokonaistuotannon ja kaupan arvioidaan laskevan. Nämä huolet koskevat vahvasti myös euroaluetta. Päätöksenteossa on priorisoitava elvytystoimia, jotka edistävät kestävää kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla. Ympäri maailman nähdään elvytyksessä myös mahdollisuus ohjata toimia vähähiilisen yhteiskunnan rakentumisen nopeuttamiseen. Tämä on se tämän kriisin tuoma mahdollisuus, jota ei saa hukata Suomessakaan. Vihreä elvytys voi sisältää energiatehokkuuden parantamista, uusiutuvan energian tuotannon lisäämistä ja liikenteen päästöjen vähentämistä.

Korkea osaaminen näissä on myös yritysten vientivaltti. Korkea osaamistaso on pienen vientivetoisen maan menestyksen edellytys jatkossakin. On tärkeää huolehtia siitä, ettei Suomi ajaudu osaajapulaan väestön ikääntyessä ja koulutustason laskiessa. Korkea osaamistaso turvaa kasvun edellytyksiä. On panostettava koulutuksen laatuun läpi koulutusasteiden, lisättävä korkeakoulutuksen koulutuspaikkoja, panostettava jatkuvaan oppimiseen ja nostettava tki-rahoituksen tasoa.

Myös työuria on pystyttävä pidentämään, ja nuorten työllistymistä on parannettava. Ikääntyneiden työllisyyteen tulee panostaa tukemalla työssäjaksamista, osa-aikatyön mahdollisuuksia ja yleistä hyvinvointia esimerkiksi terveyttä ja liikkumista edistävin toimin.

Arvoisa puhemies! Maahanmuuton pysyessä nykyisellä tasolla vieraskielisen väestön määrä enemmän kuin kaksinkertaistuu Suomessa vuoteen 2040 mennessä. Vieraskielisen väestön osaamistaso ja oppimistulokset ovat nykyisellään kantaväestön perässä. Suomen menestyksen edellytyksiä pohtiessa on syytä tunnistaa tämä muutos ja tarve satsata kotoutumiseen ja koulutukseen juuri nyt.

Vieraskielisen väestömäärän kasvu keskittyy suurimpiin kaupunkeihin. Pääkaupunkiseudulla asuu jo nyt yli 205 000 vieraskielistä eli yhtä paljon kuin Oulussa on asukkaita. Kasvusta suurin osa osuu pääkaupunkiseudulle. Seuraavina tulevat Turku ja Tampere. Nämä muutokset vahvistavat entisestään tarvetta huomioida kuntien erilainen kehitys ja rahoitustarpeet.

Eri lailla kuntien taloudelliseen tilanteeseen on vaikuttanut myös korona. Koronaepidemian aiheuttamat taloudelliset vahingot kohdistuvat erityisesti suuriin kaupunkeihin johtuen muun muassa vero- ja toimintatuottoihin perustuvasta tulorakenteesta sekä palveluvaltaisesta elinkeinorakenteesta. Kaikkia kuntia koskevaa kompensaatiota käynnistettiin merkittävästi lisätalousarviossa. Näyttää selvältä, että palvelutason säilyttämiseksi on tarkempien vaikutusarvioiden saavuttua lisättävä rahoitusta.

Vielä henkilötunnusuudistuksesta, joka täällä nousi esiin: sen tavoitteena on nykyaikaistaa henkilöön liittyvää tietojenhallintaa, lisätä tietoturvaa ja ehkäistä identiteettivarkauksia.

16.04 **Pia Lohikoski vas:** Arvoisa puhemies! Kriisinkin keskellä on tärkeää luoda kestävä pohja Suomen taloudelle panostamalla hyvinvointiin, osaamiseen ja ekologiseen jälleenrakennukseen. Tämä on tulevaisuuteen katsovaa ja vastuullista talouspolitiikkaa. Emme halua toistaa 1990-luvun laman virheitä, juuri siksi hallitus turvaa nyt ihmisten hyvinvoinnin ja toimeentulon, puolustaa työpaikkoja ja luo edellytykset kasvulle.

Oikeisto-oppositio on jo vaatinut leikkauslistoja ja lietsonut epävarmuutta kriisin keskellä. Suomessa, Euroopassa ja koko maailmassa on edessä todennäköisesti massiivinen lama. Siitä selvitään mahdollisimman pienin vaurioin vain ja ainoastaan elvyttämällä. Silti oikeisto-oppositio haluaisi kiristää talouspolitiikan linjaa, ajaa julkista sektoria alas ja syöstä maamme yhä syvempään lamaan. Siitäkö lapset ja lapsenlapset meitä kiittäisivät? Olemme keskellä kriisiä, ja onneksi meillä on sellainen hallitus, joka keskittyy ihmisten hyvinvoinnin ja toimeentulon turvaamiseen sekä talouden elvyttämiseen.

Arvoisa puhemies! Työttömien määrän odotetaan yhä kasvavan kesän ja syksyn aikana. Nyt jo 73 prosenttia sosiaalityöntekijöistä arvioi ruoka-avun tarpeen lisääntyneen ja reilut 40 prosenttia sanoo vuokrarästien ja muiden velkaongelmien yleistyneen poikkeustilan aikana. Ihmisten toimeentulosta ja hyvinvoinnista on pidettävä ja pidetään huolta. Muun muassa työttömyysturvan omavastuupäivät on poistettu, ja myös yrittäjät on tuotu työttömyysturvan piiriin. Uusimmassa lisätalousarviossa on mukana muun muassa lasten ja nuorten tukipaketti sekä toimeentulotuen parannus. Julkisen talouden suunnitelma puolestaan turvaa oppivelvollisuuden laajentamisen rahoituksen ja myös vanhuspalveluiden 0,7:n hoitajahenkilöstön mitoituksen.

Pidemmän ajan kasvun kannalta on välttämätöntä vahvistaa myös tuottavuutta. Siksi onkin panostettava koulutukseen, koulutuspaikkojen lisäämiseen, jatkuvaan oppimiseen ja

osaamistason nostamiseen, joilla voidaan vähentää työvoimapulaa, edistää työllistymistä sekä innovaatioiden syntyä. Ne ovat keskeisiä työkaluja myös digitaalista, hiilineutraalia ja ilmastokestävää taloutta koskevien tavoitteiden saavuttamisessa.

Arvoisa puhemies! Valiokuntamme painottaa, että pandemian pitkäaikaisia talousvaikutuksia on seurattava myös vuoden 2020 jälkeen ja huolehdittava epidemiaan liittyvien lisämenojen ja tulomenetysten kompensoinnista kuntataloudelle. Tähän mietinnön painotukseen on valiokunnan jäsenenä helppo yhtyä. Kriisin arvioidaan lisäävän myös hyvinvointi- ja terveyseroja, ja siksi onkin erityisen tärkeää huolehtia muun muassa siitä, että lastensuojelu-, mielenterveys- ja päihdepalveluihin, lapsiperheiden tukeen, syrjäytymistä vähentäviin toimiin sekä hoitotakuun määräaikojen noudattamiseen osoitetaan jatkossa riittävät resurssit. [Puhemies koputtaa]

16.07 **Anders Adlercreutz r:** Ärade talman! Kun hallitusohjelmaa kirjoitettiin, elimme täysin toisenlaisessa tilanteessa: meillä oli näkymät talouskasvusta ja 75 prosentin työllisyysaste oli täysin saavutettavissa oleva tavoite. Nyt elämme tilanteessa, jossa talous tänä vuonna sukeltanee lähemmäs 10 prosenttia ja sadattuhannet suomalaiset ovat vaarassa menettää työnsä. Vientiteollisuus on todella vaikeiden haasteiden edessä. Euroopan veturin Saksan vienti putosi huhtikuussa 31 prosenttia. Se on häkellyttävän iso pudotus, ja se tulee näkymään myös meidän vientivetoisessa taloudessamme. Kun samaan aikaan oma kustannuskilpailukykymme näyttää Suomen Pankin äsken julkaistun ennusteen mukaan heikkenevän, voidaan sanoa, että täydellinen myrsky on valmis.

Koronakevään aikana olemme puhuneet paljon palvelualoista, ravintoloista ihan hyvällä syyllä, koska nämä alat ottivat koronakevään ensimmäiset iskut vastaan. Mutta pidemmän aikavälin taloudellisen kehityksemme kannalta paljon olennaisempaa on se, miten käy meidän investointi-intensiiviselle teollisuudellemme. Mikäli vientiyrityksemme menevät nurin, emme ainoastaan menetä työpaikkoja vaan myös mahdollisuuden edes kohtalaisen nopeasti saada taloutemme taas kasvu-uralle. Kansainvälisiä arvoketjuja ei noin vain rakenneta uudelleen.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Vanhanen totesi eilen, että saamme olla kiitollisia siitä, että Saksa elvyttää 130 miljardilla. Jos Saksa onnistuu, se hyödyttää meitä tavattoman paljon. Tämä on oleellinen havainto. Se, mitä Ruotsi, Saksa tai jokin muu meidän tärkeistä vientimaistamme tekee, hyödyttää meitä suuresti. Mutta emme voi jättää tätä työtä muiden varaan.

Hallitusohjelma rakentuu toisaalta pitkän tähtäimen kilpailukykyä vahvistavien uudistusten varaan, mutta se rakentuu myös lisääntyvän työllisyyden varaan. Tätä toista jalkaa ei nyt voi ohittaa. On toki ennenaikaista puhua leikkauslistoista, mutta sopeuttamisesta pitää puhua. Voimme jauhaa purukumia ja kävellä samaan aikaan. Ongelma ei pienene, jos me työnnämme sitä edessämme. Lumipallo, joka on liikkeellä, tuppaa kasvamaan, ja siksi työllisyystoimien aika ei ole myöhemmin vaan nyt. Kyse on siinä myös oikeudenmukaisuudesta ja sosiaalisesta vastuusta. Työ on paras sosiaaliturva, ja meillä ei ole oikeutta olla kääntämättä ihan jokaista kiveä työllisyystavoitteen saattamiseksi.

Työelämän professori Vesa Vihriälä puhui viikko sitten siitä, että työllisyystavoitetta pitäisi nostaa 77—78 prosenttiin ja että tähän tavoitteeseen voisi pyrkiä viidessä vuodessa. Tämän tulisi olla myös hallituksen tavoite, koska kaikki se hyvä, mitä tavoittelemme, riippuu tästä. Työllisyystoimia pohtiessamme me olemme sikäli onnellisessa asemassa, että

meidän ei tarvitse keksiä pyörää uudelleen. Naapurimaissamme on tehty monta niistä uudistuksista, joita meidänkin tulisi tehdä. [Puhemies koputtaa]

Lisäksi toivoisin pohdintaa siitä, miten luomme Suomesta entistä ennustettavamman ja houkuttelevamman investointiympäristön. Suomeen toimintoja käynnistävä yritys haluaa tietää, että tämän päivän [Puhemies koputtaa] verotaso pätee myös huomenna. Tarvitsemme siis pitkän tähtäimen sitoumukset yritysverotuksen tasosta ja investointikannustimista.

16.10 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Aluksi kannatan edustaja Laukkasen vastalauseen 3 mukaista esitystä.

Selonteossa todetaan, että julkista taloutta on supistettava pysyvästi, julkisen talouden tulopohjaa vahvistettava ja tulevaisuuden menopaineita hillittävä rakenteellisin uudistuksin. Kuitenkaan mitään tällaisia toimia tässä selonteossa ei esitetä, vaan hallituksen toimet ovat pikemminkin olleet päinvastaisia ja velkarahan avulla julkisia menoja ollaan lisäämässä. Tarvittavien tukitoimien ja elvytyksen lisäksi hallitus on lisäämässä pysyviä menoja.

Kuuntelin huolella edustaja Adlercreutzin puheenvuoroa, ja täytyy sanoa, että siinä oli hivenen erilainen sävy kuin mitä hallituksen ulostuloissa nyt tähän mennessä on ollut, ja toivonkin, että hallitus nyt ottaisi onkeensa noista sanoista, joissa erityisesti tätä työllisyyttä painotettiin, koska kestävän talouden kannalta työllisyys on aivan keskeisessä asemassa. Valitettavasti näitä työllisyystoimia hallituksen puolelta olemme vain edelleenkin saaneet odotella. Työllisyyden nostamista ei voi jättää tulevien hallitusten vastuulle, vaan työllisyyttä pitää nostaa jo tällä vaalikaudella, ja työllisyyttä pitää koronakriisin jälkeen nostaa parilla prosenttiyksiköllä jo tämän vaalikauden aikana ja tehdä toimia, jotta se saadaan nostettua 80 prosenttiin vuosikymmenen loppupuolella. Työllisyyden parantamiseen eivät riitä pelkät julkiset investoinnit ja palkkatuen lisääminen, vaan todellakin tarvitaan toimia, joilla mahdollistetaan uusien työpaikkojen synty yksityiselle sektorille. Erityisen tärkeää on parantaa vientiteollisuuden kilpailukykyä, ja silloin on todellakin uskallettava ottaa työelämän välineitä käyttöön ja esimerkiksi edistettävä paikallista sopimista.

Arvoisa puhemies! Hallitus ottaa tällä hetkellä merkittävästi uutta velkaa. Tänä vuonna valtio ottaa pelkästään tähän mennessä velkaa sen 18,8 miljardia. Vaikka velkaa tällä hetkellä saadaankin alhaisella korolla, on äärimmäisen tärkeää pitää velkaantuminen hallittuna. Kuten valiokunta mietinnössään toteaa, korkea velkasuhde vähentää fiskaalipolitiikan liikkumavaraa seuraavien taantumien yhteydessä. Meillä ei ole varaa hallitsemattomaan velkaantumiseen, ja tästä syystä katsomme, että velkaantumisaste on taitettava laskuun viimeistään noin 80 prosentin tasolla bkt:stä, mielellään jo ennen sitä.

Valiokunta kiinnittää mietinnössään huomiota myöskin Suomen valtiontakauksien ja -takuiden määrän kasvuun. Suomen julkisen talouden ja valtiontalouden takausten suhde kokonaistuotantoon oli Eurostatin tilastojen mukaan EU-maiden korkein vuonna 2018, ja tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole vielä huomioitu edes näitä tulevia EU-vastuita. Siinä mielessä, arvoisa puhemies, on todella tärkeää, että Suomi ei kytkeydy mukaan näihin kasvaviin EU-vastuisiin, koska meidän pitää ottaa huomioon myös se, mitä perustuslakivaliokunta on linjannut elikkä että me pystymme vastaamaan [Puhemies koputtaa] Suomen kansalaisille heidän hyvinvoinnistaan ja tarpeistaan ja pystymme pitämään valtiontalouden siltä osin kunnossa.

16.13 **Riitta Mäkinen sd:** Arvoisa puhemies! Julkisen talouden suunnitelma on laadittu tilanteessa, jossa talouden todellisia kehitysnäkymiä on tulevien kuukausien ja vuosien aikana hyvin vaikea arvioida. Vaikka kokoomus on vaatinut varsinaisia leikkaustoimia jo nyt, suunnitelma ei vielä pidä sisällään talouden vakauttamisohjelmaa, ja tälle on hyvin vahvat perusteet.

Hallitus noudattaa talous- ja finanssipolitiikkaa, jossa kriisin ja välittömästi sen jälkeen elvytetään vahvasti ja vältetään suoranaisia säästöjä ja leikkauksia. Vaikka kriisin akuutti hoitaminen ja elvytys velkaannuttavat julkista taloutta, se on nyt välttämätöntä. Tämä linja saa vahvaa tukea talouden kokonaiskuvaa pidemmällä aikavälillä tarkastelevilta asiantuntijoilta. He korostavat, että vaikka julkisen talouden kestävyysongelmaan on aktiivisesti haettava ratkaisuja, tulee vakauttaminen tehdä asteittain. Hallitus tarttuu tähän toimeen kyllä, ja se suhtautuu tilanteeseen kaiken sen vaatimalla vakavuudella.

Nyt on tärkeä varmistaa, että kestävän ja vakaan talouskasvun edellytykset turvataan. Ilman niitä talouden elpymiseen ei ole eväitä. Elinkeinoelämän kriisituki on ollut välttämätöntä, mutta se ei yksin riitä. Suomalaisen viennin vahvistaminen ja uuden työn luominen vaativat vahvaa panostusta osaamiseen ja koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin. Keskeinen osa kasvua ja elvytystä ovat myös merkittävät infrahankkeet, joita nyt käynnistetään.

Mutta me tarvitsemme myös panostuksia ihmisten hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Vuoden neljänteen talousarvioon sisältyy lukuisia toimia, joilla näihin tarpeisiin vastataan paitsi nyt käsillä olevan kriisin keskellä niin myös tulevaisuuteen katsoen pitkäjänteisesti. Näistä meillä on hyvin aikaa keskustella huomenna, mutta totean kuitenkin sen, että meillä ei ole varaa toistaa samoja virheitä, joita 90-luvun laman aikana tehtiin. Tuolloin synnytettyä pahoinvointivelkaa maksamme vielä tänäkin päivänä, emmekä ole sitäkään vielä kokonaisuudessaan kuitanneet. Kokoomus kantaa kyllä huolta velkaantumisesta, mutta pahoinvoinnille ja inhimilliselle kärsimykselle he eivät ilmeisesti osaa laskea hintaa, saati että näkisivät siitä aiheutuneet kustannukset tulevaisuuden kasvua hidastavina tekijöinä tai saati että ne nähtäisiin velkana, joka tulee maksaa takaisin.

Hallitusohjelmaan kirjatut rakenteelliset uudistukset ovat välttämättömiä, sosiaali- ja terveydenhuoltouudistus ja oppivelvollisuusiän pidentäminen ensisijassa. On tärkeää huomata, että tulevaisuusinvestointeja tulee tarkastella kokonaisuutena. Kansalaisten hyvinvoinnin lisäämisen ohella ne ovat osa elvyttävää politiikkaa ja ne luovat pohjaa tulevaisuuden kestävälle kasvulle ja työllisyydelle.

16.16 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Eduskunnalle 5.6.2020 annettu vuoden neljäs lisätalousarvioesitys lisää valtion menoja siten, että nettolainanoton arvioidaan nousevan kuluvana vuonna 18,8 miljardiin euroon, ja kyllähän tämä luku kuulostaa karmealta. Julkisen talouden tila on monien seurausten summa, koronakriisi ei ole sitä helpottanut, mutta kaiken kaikkiaan sanottuna julkisen talouden tila on karmea. Suomen bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan voimakkaasti. Työllisyys heikkenee, työttömyys lisääntyy, ja lomautukset jatkuvat.

Samaan aikaan sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen nopea kasvu kiristää entisestään kuntien taloutta ja vaikeuttaa peruspalveluiden järjestämistä. Koronakriisi ja siihen varautuminen ovat aiheuttaneet patoutunutta palveluntarvetta, ja hoitojonoissa on paljon ihmisiä odottamassa jatkotoimia. Kiireettömiä aikoja on siirretty, ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat olleet koronahorroksessa koko kevään ajan, kun epidemiaan on aivan oi-

kein varauduttu. Nyt näitä hoitojonoja on alettava purkamaan ja kiireesti, mutta se tulee vaatimaan paljon resursseja, velanottoa ja tulevia veronkiristyksiä.

Velkaa otetaan ja velkaa käytetään, mutta velanotolla ei saa kuitenkaan ostaa tulevia vaaligallupeja eikä velanotolla saa ostaa seuraavien vaalien voittoa. Nyt vaikuttaa sille, että velanotolle ja rahan jakamiselle ei ole rajoja. Rahaa kauhotaan myös eri suuntiin. Suunnitelmallisuus ja logiikka uupuvat. Hallituksen tulisi nyt pian huomata, että vaikka velka on näennäisen halpaa, niin sitä ei enää voi ottaa kuin aidosti kannattaviin sijoituksiin. Toiminta vaikuttaa lyhytnäköiseltä, ja tyyli laahata asioiden perässä jatkuu.

Nyt tulisi olla selkeä näkymä siitä, millä toimin koronasta aiheutunutta laskua lähdetään maksamaan. Hallituksen tulisi pikaisesti päättää kuntataloutta tukevista toimenpiteistä, jo ennen syksyä. Myös suunnitelmien sen varalta, että koronavirusepidemian toinen aalto syksyllä saapuu Suomeen ja kohtaa meitä, tulisi olla pitkällä. Eri skenaarioihin pitäisi olla varautunut. — Oletteko, hallitus, varautuneet siihen, että korona-aalto numero kaksi on edessämme syksyllä?

Suomi on tällä hetkellä jos koskaan todellisen priorisoinnin edessä. Näitä priorisointeja ei saa kuitenkaan tehdä vanhustenhoidosta, ei omaishoidosta, ei saattohoidosta. Hoitajamitoitus on saatettava maaliin, mutta sen rahoitus on löydettävä jostakin muualta kuin digipalveluista tai lääkekorvauksista.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa on ilahduttavaa, että perussuomalaisten esitykset muun muassa terapiatakuun liittämisestä [Puhemies koputtaa] hoitotakuuseen ja myös siitä, että kotimaisen rokotetuotannon käynnistämistä Suomessa selvitetään, menivät läpi. Kiitos siitä hallitukselle.

16.20 **Pia Kauma kok:** Arvoisa puhemies! Edustaja Eestilä piti kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron, ja hän totesi siinä, että Suomelle on ollut kunnia-asia hoitaa taloutemme vastuullisesti. Näin juuri on. Meihin voi luottaa, maksamme velkamme — mutta tähän liittyy toki myös pragmaattinen puoli, että jos hoidamme velkamme ja se tiedetään maailmalla, niin luottoluokitus säilyy ja saamme velkaa hyvillä ehdoilla.

Mutta nyt kun katsotaan, mitä tänä vuonna on tapahtunut, niin velkaa otetaan aika löysästi. Tämän lisätalousarvion mukaan, mikä tällä viikolla on käsittelyssä, Suomi ottaa tänä vuonna velkaa lähes 19 miljardia euroa. Lisätalousarviossa on paljon hyviä asioita, kuten se, että korkeakoulujen aloituspaikkoja lisätään ja lapsiin ja nuoriin satsataan, mutta siellä on myös monia sellaisia asioita, joita voisi varmaankin vielä lykätä. Ei olisi aivan välttämätöntä niihin vielä tässä vaiheessa satsata.

Jos katsotaan hallitusohjelmaa, niin siellä on 1,4 miljardilla pysyviä lisämenoja. Mutta todellisuudessa nämä eivät ole investointeja, vaan nämä ovat käyttömenoja, ja tästä tulee esimerkiksi kuntien puolelta myöskin aika paljon palautetta tänne kansanedustajille. Kunnat ovat myöskin — kun julkisesta taloudesta puhutaan — hätää kärsimässä tänä vuonna. Jos katson vaikkapa omaa kotikaupunkiani Espoota, niin siellä menetämme verotuloja tänä vuonna arviolta 100 miljoonaa euroa, mikä ei ole aivan pieni summa, kun mietitään, millä sitä sitten ruvetaan paikkaamaan.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan kuulemisessa asiantuntijat arvioivat, että tänä vuonna bkt:mme putoaa 5,5—13 prosenttia, mutta miten se toteutuu, on hyvin paljon riippuvaista myöskin siitä, miten vienti kehittyy — meillähän viennin, ulkomaankaupan osuus on ollut luokkaa 40 prosenttia bruttokansantuotteesta — ja näin ollen se on hyvin riippuvaista siitä, millä tavalla tämä loppuvuosi ja kausi tästä eteenpäin menee. Ja erityisesti vai-

kuttaa se, millä tavalla Saksan, Yhdysvaltojen, Venäjän ja Ruotsin tilanne kehittyy, koska nämähän ovat meille niitä kaikkein tärkeimpiä kauppakumppaneita.

Vienti on edelleen meillä Suomessa liian infrapainotteista, teknologiateollisuuden osuus on aika suurta, ja käytännössähän juuri näistä infrainvestoinneista maat ensimmäisenä tinkivät, jos taloudessa on ongelmia. Eli se tarkoittaa sitä, että meidän täytyisi panostaa viennin monipuolistamiseen.

Viime hallitusohjelmassa Sipilän kaudella oli tavoite kaksinkertaistaa pk-yritysten vienti, mutta valitettavasti sitä tavoitetta ei ole tässä hallitusohjelmassa nähty, ja toivoisin, että tähän vielä palattaisiin.

Yksi kysymys on myöskin työmarkkinoiden joustavuus, [Puhemies koputtaa] johon hallituksen pitää myös satsata, sekä se, että 75 prosentin työllisyysaste ei tule näitä menoja kattamaan. Se on nostettava lähemmäs 80:tä prosenttia, [Puhemies koputtaa] ja siihen tarvitaan myöskin yksityisen kulutuksen lisäämistä, eli käytännössä sitä, että veroja ei voi korottaa, jotta me voimme myöskin tätä yksityistä kulutusta lisätä ja elvyttää sitä kautta. [Puhemies: Aika alkaa olla täynnä!]

16.23 **Hanna-Leena Mattila kesk:** Arvoisa puhemies! Moni meistä kansanedustajista on myös kuntapäättäjä ja tietää, että jo ennen koronakriisiä kuntien taloustilanne oli vaikea. Toiminnan ja investointien rahavirta pysyy seurantakaudella vahvasti negatiivisena, ja myös lainakanta kasvaa koko ajan. Heikko liikkumavara on seurausta väestön ikääntymisestä johtuvasta sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeen ja menojen kasvusta, korkeasta investointitasosta sekä rakennetun ympäristön suuresta korjausvelasta.

Uutena lisähaasteena on koronaepidemia. Sen aiheuttamat poikkeusjärjestelyt vähentävät erityisesti kuntien verotuloja mutta kasvattavat myös niiden menoja ja lisäävät tulevia rahoitusvastuita. Myös osa kuntien maksu- ja vuokratuotoista jää saamatta. Valtiovarainministeriö arvioi, että koronaepidemia heikentää kuntataloutta kuluvana vuonna arviolta 1,6—2 miljardilla eurolla. Vaikutukset vaihtelevat kunnittain. Kriisin arvioidaan aiheuttavan myös usealle vuodelle ajoittuvia pitkäaikaisia menoja, vaikka epidemiakustannusten painopiste onkin vuosissa 2020 ja 2021.

Käsillä oleva neljäs lisätalousarvioesitys ja siihen sisältyvä 1,4 miljardin euron toimenpidekokonaisuus parantaa kuitenkin lyhytaikaisesti kuntatalouden tilannetta. Tähän pakettiin sisältyvät sairaanhoitopiireille kohdistettava suora valtionavustus, kuntien yhteisövero-osuuden määräaikainen korottaminen, kuntien peruspalvelujen valtionosuuden määräaikainen korottaminen sekä harkinnanvaraisen valtionosuuden korottaminen.

On myös tarpeellinen ja hyvä asia, että hallitus on valmis täydentämään tarvittaessa kunnille suunnattua toimenpidekokonaisuutta elokuun budjettiriihessä, johon mennessä koronakriisin vaikutusarviot ovat tarkentuneet.

Arvoisa puhemies! Koronaepidemian pitkäaikaisia talousvaikutuksia on seurattava myös vuoden 2020 jälkeen ja huolehdittava epidemiaan liittyvien lisämenojen ja tulonmenetysten kompensoinnista kuntataloudelle. Kriisin arvioidaan lisäävän myös hyvinvointi- ja terveyseroja. Siksi on välttämätöntä huolehtia, että lastensuojeluun, mielenterveys- ja päihdepalveluihin, lapsiperheiden tukeen, syrjäytymistä vähentäviin toimiin sekä hoitotakuun määräaikojen noudattamiseen osoitetaan jatkossakin riittävästi resursseja.

16.26 **Tiina Elo vihr:** Arvoisa puhemies! Elämme poikkeuksellisia ja haastavia aikoja. Koronaepidemiasta selviämiseksi tarvitsemme nyt luottamusta siihen, että saamme elvy-

tettyä maan taloutta ja turvattua ihmisten henkilökohtaista toimeentuloa kestävästi niin, että kaikki pysyvät mukana.

Hallituksen keskeisenä tavoitteena on tehdä Suomesta ensimmäinen hiilineutraali hyvinvointiyhteiskunta vuoteen 2035 mennessä. Koronakriisin jälkeiset mittavat elvytystoimet tarjoavat mahdollisuuden vauhdittaa vihreää jälleenrakennusta, jolla Suomi nostetaan jaloilleen ja yhteiskunnastamme tehdään ympäristölle ja ihmisille kestävä.

Covid-19-tiedepaneeli on korostanut, että elvytystoimilla tulee rakentaa uutta, kunnianhimoista, vastuullista ja ympäristöllisesti kestävää yhteiskuntaa. Myös pandemian syvempi opetus tulee ottaa vakavasti. Myös Suomen on tehostettava merkittävästi toimiaan luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi. Nousu koronakriisistä luo mahdollisuuden tehdä järjestelmätason muutos Suomen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä ja ilmastollisesti kestävän elinkeinorakenteen luomisessa. Myös sosiaalinen hyväksyttävyys ja toimien oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä ilmastotoimien onnistumiselle.

Arvoisa puhemies! Myös ympäristövaliokunta antoi lausunnon julkisen talouden suunnitelmasta. Valiokunta korostaa, että ilmastonmuutos ja biodiversiteetin köyhtyminen muodostavat yhdessä haasteen, joka on koronaepidemiaakin suurempi ja uhkaa ihmiskunnan selviämisen edellytyksiä, tosin pidemmällä tähtäimellä. Luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos kytkeytyvät erottamattomasti toisiinsa, ja niiden aiheuttamiin uhkiin tulee vastata samanaikaisesti. Tämän vuoksi voimavarat ja huomio on kiinnitettävä erityisesti kriisistä selviytymiseen sellaisella tavalla, joka samalla edistää fossiilisista polttoaineista irtautumista ja siirtymää kohti vähähiilistä yhteiskuntaa, ja näin hallitus tekeekin kestävän elvytyksen toimillaan.

Arvoisa puhemies! Investoimalla ilmastonmuutoksen torjumiseen ja luonnon köyhtymisen pysäyttämiseen voimme samalla tukea työllisyyttä, taloutta ja vientiä. Ympäristövaliokunta tähdentää, että elvytystoimiin suunnatuilla panostuksilla, edes merkittävästi työllisyyttä tukevilla toimenpiteillä, ei pidä samalla vaikeuttaa pitkän tähtäimen mahdollisuuksia oikeudenmukaiseen siirtymään kohti ilmastoneutraaleja rakenteita.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva julkisen talouden suunnitelma on teknisluontoinen, eikä siihen sisälly merkittäviä uusia poliittisia päätöksiä. Talouspolitiikan kokonaisuuteen palataan budjettiriihessä elokuussa, jolloin linjataan muun muassa kestävän verotuksen tiekartasta.

16.29 **Johannes Yrttiaho vas:** Arvoisa puhemies! Kansliapäällikköjen muodostama Hetemäen työryhmä ja Vihriälän talousviisaiden ryhmä esittävät, että talouskriisistä ja koronatoimista aiheutuva noin 20 miljardin euron lisävelkaantuminen kurotaan kiinni ”kipupaketilla”, jonka suuruus olisi 7:stä 10:een miljardia euroa. Tulossa olisi leikkauksia ja pahaenteisiltä kuulostavia rakenneuudistuksia. Näin kehdataan esittää, vaikka on selvää, että nimenomaan tavallisten ihmisten aseman parantaminen olisi nyt tärkeää ja vaatisi merkittäviä lisäpanostuksia sosiaaliturvaan ja palveluihin. Sellaisia ei juuri ole kuulunut, vaikka ihmisten arki vaikeutuu, toimeentulo heikkenee ja sosiaaliset ongelmat kasvavat maassa päivä päivältä.

Sosiaalibarometri 2020 kertoo kasvavista sosiaalisista ongelmista. Ruoka-avun tarve on kaksinkertaistunut. Vuokrarästien ja velkaantumisongelmien määrä ja toimeentulotuen tarve ovat kasvaneet. Samaan aikaan esimerkiksi Kela ei ole kyennyt näihin tarpeisiin vastaamaan. Ihmisten hätään vastaavia panostuksia on tähänastisissa hallituksen toimissa ollut valitettavan vähän.

Neljännessä lisätalousarviossa viimesijaiseen toimeentulon turvaan, toimeentulotukeen, on tulossa määräaikainen korotus, joka lisää valtion menoja 60 miljoonaa euroa. Lisäys on erittäin tervetullut, mutta mittaluokka on jotain aivan muuta kuin esimerkiksi yritysten kohdalla. Yrityksille on koronakriisin kuluessa tarjottu laskutavasta riippuen 15:stä 20:een miljardia erilaisia taloudellisia etuja ja rahoitusta.

Arvoisa puhemies! Yksi kohde julkisissa menoissa on, joka näyttää olevan suojassa kaikilta leikkauksilta. Se on HX-hanke, uusien hävittäjien hankintaohjelma. HX-hankkeen vaikutus julkisen talouden alijäämään ja valtion velkaantumiseen on erittäin merkittävä. Hävittäjähanke lisää velkaa vuosina 21—30 vähintään 10 miljardia euroa. HX-hankkeen hinta hallitusohjelmassa asetettiin 7—10 miljardiin euroon, mutta viime lokakuussa talouspoliittinen ministerivaliokunta nosti sen 10 miljardiin. Suomen Kuvalehden tietojen mukaan samalla päätettiin elinkaarikuluista, jotka saisivat viedä enintään kymmenyksen puolustusmenoista. Kustannukset ovat kansainvälisiin esimerkkeihin perustuvien arvioiden mukaan alakanttiin. Kuten aikanaan Hornetien, myös niiden korvaajien hankinta viedään läpi alimitoitetulla kustannusarviolla.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Valtiovarainministerin vaihtumiseen nyt johtaneet konsulttitoimeksiannot olisi syytä selvittää huolella koko valtioneuvoston osalta. Pelissä on paljon enemmän kuin ministerien esiintymistaidot. Valtiovarainministeriölle konsulttipalveluita myynyt Tekir ja sen Harri Saukkomaa ovat HX-hankkeessa kilpailun kärkisijaa hallussaan pitävän F-35-valmistaja Lockheed Martinin palkkalistoilla. Tässä tilanteessa on erittäin olennaista kysyä ja selvittää: miten syvälle Suomen valtiovarainministeriöön tämän amerikkalaisen asevalmistajan Lockheed Martinin käsi itse asiassa ulottuu? — Kiitoksia, puhemies.

16.32 **Joakim Strand r:** Värderade talman, arvoisa puhemies! Tosiaan, julkisen talouden suunnitelma on laadittu tilanteessa, jossa talouden näkymät ovat muuttuneet äkillisesti ja voimakkaasti käynnissä olevan viruspandemian vuoksi. Tilannekuva on täysin toinen kuin viime syksynä käsitellyssä julkisen talouden suunnitelmassa.

Ingen kunde för ett år sedan ha anat att vi är i den situation som vi nu är i i dag på grund av coronaviruset.

Kriisi ei kuitenkaan kohtele kaikkia toimialoja symmetrisesti. Suurimpien vaikutusten on ennakoitu kohdistuvan yksityisiin palveluihin, teollisuuteen ja rakentamiseen. Tukku- ja vähittäiskauppa sekä energia- ja vesihuolto kärsivät näillä näkymin vähiten. Majoitus- ja ravitsemis- ja matkailualalla taas liikevaihtoa ei sulkutoimien aikana synny juuri lainkaan, ja tämän osaltahan on jo laitettu tukipaketteja matkaan, niin kuin tässäkin salissa on monta kertaa puhuttu.

Bland annat restaurangerna har ju fått specialstöd, och vi vet att det också är ett mycket bredare allmänt stöd på kommande.

Talouden elpymisen osalta osaamisen merkitys tulee korostumaan entisestään, joten koulutukseen, tutkimukseen, kehittämiseen ja innovaatioihin on perusteltua kiinnittää erityistä huomiota. Keskeiseen asemaan nousevat erityisesti myös hiilineutraalisuutta edistävien teknologioiden kehitys ja kiertotaloutta ja digitalisaatiota edistävät toimet, sekä sosiaali- ja

terveyssektorin kehitys, sekä työperäinen maahanmuutto ja sen edistäminen, kuten myös talousvaliokunnan lausunnossa on hyvin korostettu.

Lisäksi tulee edistää toimia, joilla mahdollistetaan korkean tuottavuuden ja kilpailukykyisen innovaatioympäristön kehittyminen. Suomen on määrätietoisesti pyrittävä johtavaksi kestävän tulevaisuuden tekijäksi kehittämällä erityisesti energia- ja ympäristöteknologian systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista. Tästä ovat sekä tulevaisuusvaliokunta että talousvaliokunta lausuneet viime aikoina.

Teollisten investointien lisäksi on aktiivisesti pyrittävä houkuttelemaan myös kansainvälisten toimijoiden tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa Suomeen, elikkä tällaista invest-toimintaa ja sen edistämistä. Siihen on todellakin panostettava.

Det är också viktigt att vi försöker bygga upp Finland och göra oss så pass intressanta som land att också andra aktörer från olika delar av världen vill placera sin forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet just i Finland.

EU-komissio taisi arvioida, että pelkästään nykyisten vuoden 2030 ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi 260 miljardin lisäpanostukset vuositasolla puhtaisiin teknologioihin, ja tässä on erinomainen kakku, josta Suomen kannattaa haukata mahdollisimman iso pala.

Jag ser fram emot att vi satsar ännu mer på forskning och utveckling kring i synnerhet energi- och miljöteknologi eftersom det också direkt främjar våra exportföretags verksamhetsförutsättningar.

16.35 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa puhemies! Julkisen talouden suunnitelma on tällä kertaa laadittu tilanteessa, jossa maassa vallitsevat sekä valmiuslaissa että Euroopan unionin vakaus- ja kasvusopimuksessa tarkoitetut poikkeusolot, ja siitä johtuen tämä selonteko ei siis tällä kertaa varsinaisesti sisällä suunnitelmaa tuleville vuosille, ja nyt budjettiriiheen kohdistuukin tavattoman suuria odotuksia.

Tänään nimitetyn uuden valtiovarainministerin Matti Vanhasen lausunnot ovat kyllä olleet lupaavia, ja toivon hänelle tässä työssä menestystä, jotta pääsisimme sellaiselle uralle, jossa Suomi voi jatkossakin pärjätä. Hallitus nimittäin joutuu tekemään, ja siltä odotetaan, vahvoja ratkaisuja, vahvoja päätöksiä, jos taloutta aiotaan hoitaa kestävällä ja tulevien sukupolvienkin kannalta oikeudenmukaisella tavalla.

Jotta koronaepidemian varjolla ei meille jäisi ikään kuin pitkäaikainen piikki erilaisille miljardiluokan lisätalousarvioille ja lisävelanotoille auki, niin tarvitaan pikaisesti suunnitelma siitä, millä tavalla työllisyystoimia vahvistetaan, eli tämä työllisyyspoliittinen ohjelma, ja tarvitaan myös tehokkaita rakenteellisia uudistuksia.

On hyvä, että hallitus on ryhtynyt tätä sote-uudistusta nyt viemään eteenpäin, mutta sen kohdalla kyllä herää huoli, onko siinä riittävästi tavoitteellista taloudenhallintaa mukana. Sitten kannustaisin hallitusta myös kiirehtimään ja nopeuttamaan aikataulua sosiaaliturvauudistuksen kohdalla, koska me tarvitsemme sellaisia uudistuksia sosiaaliturvan ja verotuksen kokonaisuuteen, jossa työn vastaanottaminen ja työn teettäminen on aina kannattavaa, ja tässä haluan nyt rohkaista hallitusta tutustumaan kristillisdemokraattien ehdotukseen jo viime vaalikaudelta sosiaaliturvan uudistamiseksi. Julkista taloutta heikentävät rakenteelliset ongelmat, ennen muuta väestön ikääntyminen ja työvoiman väheneminen,

[Puhemies koputtaa] eivät ole hävinneet epidemian aikana, ja myös niihin on löydettävä ratkaisuja.

16.38 **Seppo Eskelinen sd:** Arvoisa puhemies! Hallitus on monien talousviisaiden ohjeiden mukaisesti ryhtynyt päättäväisiin toimiin taloutemme vakauttamisessa. Meneillään olevassa akuutissa epidemiatilanteessa tarvitsemme vahvoja lisäpanostuksia niin terveydenhuoltoon, yritysten tukemiseen kuin kotitalouksien toimeentulon vahvistamiseen, kun lomautukset ja irtisanomiset koettelevat nyt laajaa joukkoa. Professori Vesa Vihriälän talousasiantuntijoiden ryhmän raportti tukee hallituksen valitsemaa talouspolitiikkaa ja sen ajoitusta.

Koronaepidemian rajoitustoimenpiteiden lieventyessä on ensiarvoisen tärkeää, että hallitus vahvistaa taloutta sekä ihmisten ja yritysten luottamusta tulevaisuuteen. Julkisen vallan panostukset liikennehankkeisiin ja asuntorakentamiseen luovat työtä ja saavat myös yksittäisiä investointeja liikkeelle. Toimissa on myös ensiarvoisen tärkeää pitää huolta siitä, että kaikki maakunnat pääsevät kasvun uralle ja että panostukset jakautuvat tasaisesti koko maahan, mikä vahvistaa parhaiten myös koko kansantaloutta ja työllisyyttämme. Ajoissa tehtyjen elvytystoimien tulee vahvistaa sekä välitöntä talouden toipumista että myös pidemmän ajan kasvun edellytyksien luontia panostamalla tutkimukseen, tuotekehitykseen, koulutukseen sekä osaamisen vahvistamiseen.

Arvoisa puhemies! Kunnat tuottavat meillä leijonanosan hyvinvointipalveluistamme. Kuntatalouden ongelmat olivat olemassa jo ennen koronakriisiä. Nyt onkin ensiarvoisen tärkeää pitää huolta kuntiemme taloudellisesta tilanteesta, jotta kunnissa ei ajauduttaisi pakon edessä lomautuksien, irtisanomisten ja palveluiden alasajon kierteeseen. Hallituksen laaja kuntapaketti luo nyt kunnille parempaa näkyvyyttä kohti tulevaisuutta, mutta samalla on tärkeää edelleen seurata kuntatalouden tilannetta. Seuraava etappi tuleekin olemaan loppukesän budjettiriihi, jolloin on mahdollista uudestaan tarkastella kuntatalouden tilaa.

Kolmantena askeleena taloustoimissa tulee olemaan julkisen talouden vakauttaminen. Julkisen talouden vahvistaminen tulee ajoittaa oikein. Talouden vahvistamisessa tulee kiinnittää huomiota myös rakenteiden uudistamiseen, kuten nyt koronauutisoinnin varjossa edistyvään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen ja osaamisen vahvistamiseen lisäkoulutuspaikoilla.

Hallitus on viisaasti sitoutunut laatimaan yhteisen tiekartan julkisen talouden vahvistamiseksi ja velkasuhteen vakauttamiseksi vuosikymmenen loppuun mennessä. Kun huolehditaan julkisen talouden tasapainosta, on myös tärkeää huomata, että julkista taloutta voi vahvistaa myös oikeudenmukaisella tavalla pitkiin leikkauslistoihin turvautumatta.

16.41 **Vilhelm Junnila ps:** Arvoisa herra puhemies! Onnittelen uutta kollegaanne, puhemies Vehviläistä, valinnasta, ja toivotan teille kaikille hyvää turnauskestävyyttä.

Toivotan myös kohtuullista menestystä, hyvää terveyttä sekä edeltäjiään pidempää toimikautta valtiovarainministeri Vanhaselle. Valtiontalouden tunnuslukuja tarkastellessamme voimme olla yhtä mieltä siitä, että olisi koko maan kannalta tärkeää, että hallitus saisi rivinsä järjestykseen ja vakautettua toimintakykynsä. Muutoin Suomen tulevaisuus ei näytä ruusuiselta. Ministeri Vanhanen on kesäkuusta lähtien jo neljäs valtiovarainministeri. Harva enää muistaa, että viime kesäkuussa valtiovarainministerinä hääri edustaja Orpo. Tämä on syytä pitää mielessä, kun kuuntelee täällä porvarien puhetta julkisen talouden tilasta.

Valtion budjettitalouden alijäämä nousee kehyskauden loppuun mennessä arvioiden mukaan yli 7 miljardiin. Lisäbudjettia tarkastellessa on tultava johtopäätökseen, että hallitus hakee poliittista kannatusta velkavetoisella kasvulla. Vanhassa punamullan jakopolitiikassa on merkittävästi Lapin lisää, joka ruoskii verorasituksen kohteeksi joutunutta keskiluokkaa.

Täällä otettiin esille vihreä uudelleenrakennus — kuulostaa vallan ihastuttavalta termiltä, ekososialismilta. Se nimittäin koostuu marxismin, sosialismin ja vihreän ideologian aineksista. Ekososialismissa yhteiskunta, sellaisena kuin me sen tunnemme, ajan myötä kriisiytyy, ja se johtaa yhteiskuntajärjestyksen lamautumiseen. Ekososialismissa työtä tekeviä kansalaisia ylen määrin rasitetaan vastikkeettomalla pakkoperinnällä ja saadut varat ohjataan kulttuurimarxilaiseen utopiaan. Tällaista kehitystä ei tule hyväksyä.

Olisi vaikea perustella veronkorotuksia suomalaisille, kun lahjarahapaketin saavissa Italiassa, Espanjassa, Ranskassa ja Kreikassa on Suomea alhaisempi arvonlisäverokanta. Vaikka joidenkin lautasella olisi nyt lohta ja kalmaria, tulisivat veronkorotukset syömään nykyisen ostovoiman ja tulevan kasvun. Mitä tulee edustaja Kivirannan esille ottamaan siltaan, niin kyseessä on laskusilta, jossa silta jää Italialle ja lasku Suomelle. Euroopan unionin velkapaketin hyväksyminen vaikuttaisi valtion rahoitusasemaan ja luottoluokitukseen. Kehyskaudella korkotasojen nousuakin lienee odotettavissa.

Mitä tulee verotuottoihin, niin oma käsitykseni kuitenkin on, että budjettiriihi ei välttämättä tule olemaan niin haasteellinen kuin julkisuudessa esitetään. Perustelen tätä sillä, että verotulojen merkittävää vähentymistä on arvioitu koronakriisin pitkittymisellä, ja kuitenkin jo nyt monet toimialat sisämarkkinoilla ovat palautumassa normaaleiksi, ja tämän vuoksi katson, että verotuloja saadaan arvioitua enemmän. Rohkaisen hallitusta kuitenkin talouden sopeuttamiseen ja menolisäysten välttämiseen.

Perussuomalaiset edellyttävät [Puhemies koputtaa] julkisen talouden kokonaisuudistusta ja pieni- ja keskituloisten palkan- ja eläkkeensaajien ja yritysten vero- ja maksurasitteen pysymistä kohtuullisena [Puhemies koputtaa] ja kannustavana.

16.45 **Janne Sankelo kok:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta 21—24 on tärkeä linjaus. Suomi on pidettävä vastuullisen talouspolitiikan Pohjoismaana jatkossakin.

Kokoomus on tehnyt valtiovarainvaliokunnan mietintöön vastalauseen, jonka mukaan velkaantua ei voida loputtomiin. Marinin ja Rinteen hallituksen toimien vuoksi Suomen julkinen talous oli kestämättömällä uralla jo ennen koronakriisiä. Onneksi aikaisemmat hallitukset ovat toimillaan mahdollistaneet puskurit, joiden avulla nykyinen hallitus voi ottaa lisävelkaa ja hoitaa akuuttia tilannetta. Tavoitteena on kuitenkin oltava vain koronan aiheuttamien välittömien kulujen kattaminen, yritysten kantaminen kriisin yli sekä harkitut elvytystoimet.

Valtiovarainvaliokunnan kannanottoehdotus on, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy määrätietoisiin toimenpiteisiin julkisen talouden vakauttamiseksi vaiheittain vahvistamalla edelleen kestävän talouskasvun edellytyksiä, työllisyyttä, kilpailukykyä, osaamista sekä julkisen hallinnon tuottavuutta”. Tämä on kova kirjaus. Hallituspuolueet ovat sen allekirjoittaneet, mutta johtaako se hallituksen osalta konkreettisiin toimenpiteisiin?

Oli mielenkiintoista kuunnella tänään vastavalitun valtiovarainministerin ja myös keskustan linjauksia: talouden näkymät ovat muuttuneet, työllisyyttä vahvistavia toimia tarvitaan nopeasti, kasvun ja työllisyyden linjaa on haettava, paikallista sopimista lisää, 7 mil-

jardin euron sopeutusta haettava ja niin edelleen. SDP:n ryhmäpuheessa sävy oli miedompi: tarvitaan toimia, julkista taloutta tasapainotetaan myöhemmin, työllisyystoimia joskus syksyllä. Vasemmistoliitolla ei sitten ollut mitään huolen häivää taloudesta: pari vuotta voidaan mennä velkarahalla oikein mainiosti, ja mietitään sitten lisää.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten on aina luotettava siihen, että Suomi seisoo vahvalla jalustalla ja kestää pahassakin paikassa. Kansalaisille on luotava tulevaisuudenuskoa kriisistä toipumiseen. Arvoisat hallituspuolueet, nämä teidän talouslinjauksenne ovat keskenään ristiriitaisia. Kuka siellä näistä päättää, millä mennään? Kertokaa minulle — vaikka edustaja Savola, seuraavassa puheenvuorossa. [Mikko Savola: Yhteistyössä edetään!]

Arvoisa puhemies! Maamme on tällä hetkellä talouspolitiikan osalta ajautumassa jopa tuuliajolle. Julkisen talouden suunnitelma ja talouden tasapaino tarvitsevat konkretiaa. Hallituksen vähäisten kamreerien [Puhemies koputtaa] onkin viimeistään nyt otettava vastuu ja palautettava todellisuudentajunsa menettäneet takaisin ruotuun.

16.48 **Mikko Savola kesk:** Arvoisa herra puhemies! Aivan aluksi haluan onnitella sekä uutta eduskunnan puhemiestä Anu Vehviläistä että valtiovarainministeri Matti Vanhasta. Uskon, että tähän tilanteeseen me saamme kyllä parhaan mahdollisen valtiovarainministerin Suomeen. Tarvitsemme vakautta ja kokemusta, jotta näitten haasteitten yli mennään.

Koronakriisi on kyllä laittanut meidät poikkeukselliseen tilanteeseen: tässä kuluneen kahden ja puolen, kolmen kuukauden aikana ovat olleet voimassa niin poikkeuslait, erilaiset rajoitukset kuin erilaiset ongelmat, mitä tänne oikeastaan päivittäin tai viikoittain tästä kriisistä johtuen on tullut. Siinä tärkeimmässä eli taudin ehkäisyssä ollaan onnistuttu. Meillä on varsittain vähän uhreja, ja se on tietysti se keskeisin asia, eli ihmiset edellä tältä osin.

No, me olemme tietysti halunneet kiinnittää huomiota, ja tavallaan tämän kriisinkin kautta meille ovat muistuneet mieleen ne perusasiat huoltovarmuuteen liittyen, se että meillä on omaa ruuantuotantoa, energiaa, lääkkeitä ja suojaimia. Osasta näistä on ollut pulaa erityisesti lääke- ja suojainpuolella, mutta näittenkin yli mennään. Eli muistetaan ne perusasiat myös pitkällä tähtäimellä, kun talouden uudistuksia ja sopeutuksia tehdään. Nämä ovat meille keskeisiä.

No, nyt elvytetään. Elvytetään aika isoilla summilla. Tämä lisäbudjetti, jota tullaan tässä salissa vielä käsittelemään, on poikkeuksellisen suuri. Sen lisäksi on ollut toimenpiteitä, mitä on yrityksille erilaisia tukia annettu ja koetettu rakentaa sitä siltaa yrityksille ja tälle yhteiskunnalle tämän kriisin yli. Nämä ovat isoja summia, ja velkaa otetaan nyt todella paljon. Tässä elvytysbudjetissahan, joka meille esitellään, on täsmätoimenpiteitä nimenomaan infraan, on koulutukseen.

Mutta varmaan julkisen talouden kannalta keskeistä on muistaa, että nyt kunnille annetaan tässä lisäbudjetissa lähes 1,5 miljardia — 1,4 miljardia euroa — koska kunnathan tuottavat ne peruspalvelut kuitenkin meille ihmisille tuolla. Kyllähän erityisesti kuntakenttä ja terveydenhuolto ovat helisemässä. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä on laskettu, että tämän pandemian vuoksi tulee arviolta 12—14 miljoonan euron tappiot, ja kuntaosuus tästä on arviolta 11—13 miljoonaa. Hoitojonot pitenevät, ihmiset eivät tällä hetkellä hoidata itseään, ja tämä tulee kertaantumaan tulevina vuosina. Joten tähän kuntatalouteen meidän tulee erityistä huomiota kiinnittää ja myöskin muistaa nämä kuntayhtymät, niin kuin sairaanhoitopiirit, ja sen takia esimerkiksi asukaslukuperuste olisi hyvä tapa tätä avustusta sinne sairaanhoitopiireille antaa.

Herra puhemies! Lopuksi. Keskeistä on saada työpaikkoja pitkällä aikavälillä. Yritykset, työpaikat, verotulot, luottamus yrityksille, luottamus investoida, luottamusta työllistää — tämä tarvitsee [Puhemies koputtaa] meiltä vahvoja toimenpiteitä vielä tänä vuonna.

16.51 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Akuutteja toimia ihmisten ja talouden hyväksi tarvitaan tässä ja nyt, mutta julkisen talouden suunnitelma haastaa meidät myös pohtimaan pidemmän ajan näkymiä ja kehitystä. Samalla kun meidän on tehtävä kaikkemme hidastaaksemme ja torjuaksemme käynnissä oleva pandemiaa, meidän on kyettävä hahmottamaan myös sen jälkeinen aika riskeineen mutta toisaalta myöskin mahdollisuuksineen. Nyt kun taloutta tullaan elvyttämään voimallisesti, tulee meidän ottaa huomioon myös sosiaalinen ja ekologinen kestävyys taloudellisen kestävyyden ohella.

Arvoisa puhemies! Koronapandemiasta huolimatta ilmaston lämpenemisen hillitseminen on edelleen ihmiskunnan tärkein haaste. Kestämätön kehitys uhkaa maapallon elinkelpoisuutta, ja se on suurempi uhka terveydelle ja taloudelle kuin koronavirus konsanaan. Tulevaisuusvaliokunta omassa lausunnossaan korosti, että ilmaston lämpenemisen hillintä ei siinä mielessä ole kiperä ongelma, ettemmekö pystyisi sitä ratkaisemaan. Kysymys on yhteisestä tahtotilasta. Suomen on oltava esimerkkinä tässä, sillä meillä on kykyä ja mahdollisuuksia toimia edelläkävijänä. Suomi on perinteisesti ollut ja on edelleen huippuosaaja esimerkiksi teknologiateollisuudessa ja siihen liittyvässä suunnittelu- ja prosessiosaamisessa, ja tämä avaa Suomelle sellaiset suuret markkinat, joilla olemme jo valmiiksi kilpailukykyisiä. Myös biotalous on vahvuutemme ja kilpailuvalttimme.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten luottamuksen saavuttamiseksi tämä niin sanottu vihreä siirtymä on tehtävä oikeudenmukaisesti ja niin, että se samalla lisää kestävää työllistävää kasvua ja arjen hyvinvointia sekä tukee suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla. Edelläkävijyys näissä asioissa edellyttää panostuksia tutkimukseen, tieteeseen, innovaatiotoimintaan ja laadukkaaseen koulutukseen kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Koulutetut, osaavat ja ammattitaitoiset kansalaiset ovat paras valttimme globaalissa kilpailussa.

Puhemies! Nyt tarvitaan erityistä huomiota myös sosiaaliseen kestävyyteen. Suomalaiset ovat luottaneet koronakriisin aikana siihen, että yhteiskunta pitää huolen kaikista eikä ketään jätetä oman onnensa nojaan, ja tämä sama luottamuksen ilmapiiri on tärkeä säilyttää myös koronan jälkihoidossa. Tarvitsemme edelleen viestiä siitä, että selviydymme tästä kriisistä yhdessä. Tässä prosessissa toivo ja luottamus ovat avainasioita. Nyt tarvitaan myös uudistuvaa resilienssiä eli muutoksensietokykyä ja sitä suomalaista sisua.

1990-luvun alun laman hoito epäonnistui erityisesti lasten ja nuorten sekä perheiden auttamisessa kriisin yli, ja sen seurauksena monien silloin lapsuuttaan ja nuoruuttaan viettäneiden elämään tuli toivottomuus, joka näkyi monin tavoin yhteiskunnassa useita vuosikymmeniä [Puhemies koputtaa] ja osittain ylisukupolvisuutena jopa edelleenkin. Siksi onkin tärkeää, että näitä virheitä ei toisteta vaan nyt toimitaan viisaammin.

16.54 **Jari Koskela ps:** Arvoisa herra puhemies! Kunnat ovat yhteiskunnan kivijalka. Kun valtion, kuntien ja markkinoiden varaan perustuva hyvinvointipolitiikka epäonnistuu, tarvitaan jotain uutta ja toimivaa. Nykyiset toimintamallit ovat suurelta osin aikansa eläneet — tämä näkyy kuntien jo koronaa edeltäneessä äärimmäisen huonossa taloudellisessa tilanteessa. Huono taloudellinen tilanne korostuu kriisin aikana. Kuntiahan ei tässä tilanteessa vielä edes pyritä elvyttämään, vaan nyt vain korvataan koronasta aiheutuneita mas-

siivisia kuluja. Kuntien tilanne on siis todella synkkä. Neljännessä lisätalousarviossa kunnille ja sairaanhoitopiireille luvattu 1,4 miljardin euromäärä ei tule riittämään, sillä koronan vaikutus tulee olemaan ainakin yli 2 miljardia. Tämä siis tarvittaisiin tilanteen paikkaamiseen, ei elvyttämiseen.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana kuntien valtionosuudet ovat pudonneet 9 prosenttia ja tehtäviä on tullut kaiken aikaa lisää, vaikka niitä on pitänyt karsia ja on luvattu, että uusien tehtävien tuomat lisäkustannukset korvataan täysimääräisesti. Esimerkiksi Jyväskylän kokoiset kaupungit tekevät tänäkin vuonna noin 100 miljoonaa miinusta.

Kuntien talouden tueksi ehdottaisin yhteisötalouden kehittämistä ja siihen panostamista. Kansalaisyhteiskunta on ollut Suomen historian aikana suuri voimavara, ja näkisin, että sen on mahdollista auttaa tälläkin kertaa Suomi ja kunnat pois kuilun partaalta. Yhteisötaloudessa uusliberalistinen hyödyn maksimointi ei ole keskiössä, vaan tavoitteena on toimeentulon lisäksi lisätä sekä sosiaalista että psykologista hyvinvointia. Yhteisötalouden toimijoita ovat muun muassa yhdistykset, osuuskunnat ja järjestöt, jotka toimivat laajalla pelikentällä täyttäen perinteisten hyvinvointi- ja muiden palveluiden jättämän tyhjiön.

Arvoisa herra puhemies! Kunnissa on käyttämättömiä voimavaroja ja resursseja, ja näiden resurssien yhteensaattaminen ja koordinoiminen antaa mahdollisuuden yhteiskunnalle sekä kunnille. Rajanvedon on oltava kuitenkin selkeää. Kaikkia tehtäviä ei tietenkään voi ulkoistaa. Esimerkiksi järjestöjen ja yhdistysten roolin on oltava ensisijaisesti sosiaalisia ongelmia ennalta ehkäisevä. Kunnat voisivat toimivia hybridimallin muotoisesti. Tässä esittämässäni mallissa julkinen valta, yritykset, seurakunnat, osuuskunnat, yhdistykset ja järjestöt toimisivat yhteistyössä ja koordinoidusti toistensa kanssa, toisiaan täydentäen sekä itsenäisesti. Vaikeat ajat ja lamat usein nostavat esiin kansalaislähtöisyyden ja omatoimisuuden tuomat mahdollisuudet. Tästä on jo nyt koronan aikana nähty ilahduttavia esimerkkejä.

Tämän palapelin yhteensovittaminen vaatii taitoa johtaa ja koordinoida. Nykyisessä kuntakentässä on havaittavissa valitettavaa johtamisvajetta. Hallituksen kannattaisi kiinnittää tähän vajeeseen huomiota, jotta yhteiskunnan resursseista saataisiin suurin mahdollinen potentiaali irti. Jos kunnat kykenevät ottamaan kopin ja ymmärtämään tämän esittämäni hybridimallin tarjoaman mahdollisuuden, voitaisiin välttyä monilta ikäviltä kuntaliitoksilta [Puhemies koputtaa] ja auttaa talousvaikeuksissa olevia kuntia.

16.58 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Nyt kun uusi punamulta on mennyttä ja vanha punamulta on palannut, niin täytyy toivoa, että vanhassa olisi vara parempi. Olisin halunnut myös onnitella uutta valtiovarainministeriä Vanhasta — hän on hoitamassa EU-asioita tällä hetkellä — ja olisin halunnut toivottaa ja toivoa, että hän välittömästi ryhtyy olemaan valtiovarainministeri. Tämä maa tarvitsee sellaisen henkilön tällä hetkellä.

Tässä JTS:ssä eli julkisen talouden suunnitelmassa hallitus itse toteaa: ”Elvytystoimien rinnalla on välttämätöntä päättää myös rakenteellisista toimista, joilla Suomi palautetaan kriisin jälkeen kestävän kasvun, korkean työllisyyden ja kestävän julkisen talouden uralle.” Me olemme kokoomuksessa samaa mieltä, mutta pitää kysyä: miksi ei tätä topakkaa kirjausta seuraa yhden yhtä ainoaa toimenpidettä? Myös Vihriälän työryhmän raportissa todetaan: ”Tästä syystä on tärkeää, että samalla kun päätetään merkittävistä talouden elvyttämiseen tähtäävistä ratkaisuista, määritetään myös sopeutuksen ja työllisyyttä ja tuottavuutta vahvistavan politiikan tavoitteet. Uskottavuus vaatii myös sitä, että nämä linjaukset kyetään täsmentämään ja niiden toimeenpano aloittamaan mahdollisimman pian kuluvalla

hallituskaudella.” Ei yhden yhtä toimenpidettä pidä sisällään tämä julkisen talouden suunnitelma.

Kokoomus edellyttääkin, että kun huomenna äänestämme, pysyvistä lisämenoista kunnille ja valtiolle luovutaan. Me edellytämme toimia työllisyyden parantamiseksi, ja me edellytämme esimerkkinä sitä, että kun nyt miljardeja käytetään, eikö sieltä toden totta löydy 35:tä miljoonaa nuorten terapiatakuun toteuttamiseen, ja me myös tuomme esille huolen vanhuspalveluiden tilasta ja siitä, että nyt ollaan tekemässä toimenpiteitä, jotka yhtä osaa muuttavat ja todennäköisesti heikentävät muita vanhusten palveluita. Me edellytämme, että tästä tehdään myös korjausesitys eduskunnalle.

Huomenna eduskunta äänestää — myös keskustalaiset, isänmaan puolella olevat, maanpuolustushenkiset henkilöt — myös siitä, aiotaanko HX-hankkeesta tällä kaudella pitää kiinni vai ollaanko siitä luopumassa, ja myös siitä, millä tavalla maaseudun teitä tullaan pitämään kunnossa. Me edellytämme, että asvaltointien määrät nostetaan nyt edullisemman asvaltin aikana yli 6 000 kilometriin vuodessa.

Arvoisa puhemies! Teen vastalauseen 2 mukaisen muutosesityksen, joka veisi Suomea huomattavasti vastuullisemmalle taloudenpidon tielle.

17.01 **Toimi Kankaanniemi ps:** Arvoisa herra puhemies! Kun tätä keskustelua kuunteli, niin ihmetteli, ovatko Ruotsalainen kansanpuolue ja Vasemmistoliitto samassa hallituksessa. RKP vaati heti vientiin ja työllisyyteen kohdistuvia toimenpiteitä ja myös sopeutustoimien aloittamista välittömästi. Vasemmistoliitossa taas edustaja Saramo vaati, että kahteen vuoteen ei saa tehdä yhtään mitään. Aivan käsittämätöntä vastuunpakoilua. Mikä on sitten keskustan linja tässä punaisessa hallituksessa, jossa punainen enemmistö määrää jakopolitiikan suunnan, niin se nähdään varmaan pian. Vielä sitä ei ole nähty.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset eivät vaadi leikkauslistoja. Me vaadimme budjetissa, lisäbudjetissa ja julkisen talouden suunnitelmassa olevien määrärahojen kohdentamista uudella tavalla, niin että ne vahvistavat suomalaista yhteiskuntaa tästä kriisistä ohi pääsemiseksi. Tiedätte hyvin, mitä kohteita meillä on, mistä haluamme siirtää määrärahoja koulutukseen, tutkimukseen ja osaamiseen, nuorten, ikääntyvien ja sairaiden hyväksi, työttömyyden torjumiseen ja moniin muihin ja myös erityisesti kunnille.

Kuntaliiton arvio on, että kuntien koronamenetykset, tappiot, verotulojen menetykset ja kustannusten kasvu koronasta johtuen on lähes kaksi miljardia. Hallitus lupaa 1,4 miljardia eli noin puolella miljardilla kuntatalous, joka on jo lähtökohtaisesti kriisissä, heikkenee. Tämä johtaa leikkauksiin kunnissa palvelujen puolella tai sitten veronkorotuksiin, lomautuksiin ja työttömyyteen. Tätäkö hallitus haluaa? Vastaatteko te siihen, että kunnat saavat niin paljon rahoitusta siirtona näistä muista turhanpäiväisemmistä kohteista, mitä hallitus ajaa, että kunnat selviävät ja kansalaisten kohtuullinen toimeentulo ja palvelut säilyvät? Me kiirehdimme sotua ja sotea. Ja muistutamme siitä, että kun 90-luvulla oli lama, silloin leikattiin — vasta Lipposen hallitus leikkasi, ei Ahon hallitus — ja Lipposen hallitus teki suuret leikkaukset perusturvan keskeisiin osiin. Tätä ei nyt pidä tehdä, vaan leikkaukset, kun niitä tehdään, tulee tehdä toisella tavalla eli lähinnä maasta ulos meneviin summiin.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten vastalauseessa on 18 kohdan ohjelma, kannanotto, jota esitettiin äänestykseen, ja se [Puhemies koputtaa] sisältää ne linjaukset, jotka pidämme tässä yhteydessä tärkeinä.

17.04 **Sinuhe Wallinheimo kok:** Arvoisa puhemies! Heti alkuun kannatan edustaja Heinosen tekemää vastalausetta.

Arvoisa puhemies! Sivistyssanakirjan mukaan ”suunnitelma” on ’etukäteen pohdittu asia, joka aiotaan toteuttaa tulevaisuudessa’. Näin ollen tänään palautekeskustelussa olevan hallituksen julkisen talouden suunnitelman pitäisi olla juuri tällainen pohdittu strategia siitä, miten julkinen talous pidetään kunnossa. Ikävä kyllä, tätä ei voida sanoa nykyisen Rinteen—Marinin hallituksen osalta.

Jo ennen nykyistä koronkriisiä hallitus lisäsi reippaasti julkisia menoja. Joukossa oli toki myös sinällään hyviä ja perusteltuja kohteita. Samaan aikaan hallitus on seissyt tumput suorina vastuulliseen julkisen talouden hoitoon kuuluvien sopeutustoimien osalta. Tarkempaa suunnitelmaa, saati listaa, toimista, joilla Suomen työllisyysastetta nostettaisiin lähemmäksi muita Pohjoismaita, ei ole näkynyt eikä kuulunut, siitäkään huolimatta, että hallituksen apuna on toiminut yhteensä seitsemän kolmikantaista työryhmää — siis seitsemän kolmikantaista työryhmää. Nyt sinällään poikkeuksellisen vakavan ja syvän koronakriisin aikana hallitus on kaiken lisäksi entisestään unohtanut vastuunsa julkisen talouden kestävyydestä. Uusi tavoite on vain velkasuhteen vakauttaminen vuosikymmenen loppuun mennessä suhteessa bruttokansantuotteeseen. Velkatasolle ei ole asetettu mitään tavoitetta, ei myöskään valtion maksukyvylle.

Arvoisa puhemies! Hälytyskellojen pitäisi nyt soida ja kovaa, erityisesti keskustassa, joka on tässä salissa julistanut olevansa jarru vihervasemmiston holtittomalle taloudenpidolle. Nyt olisi jo aika vihdoin laittaa jalkaa polkimelle. Toimia Suomen pitkän aikavälin taloushaasteiden lievittämiseksi tarvitaan tänään, tässä ja nyt. Kaikkein olennaisinta nyt on vaalia työllisyyttä ja suomalaisten yritysten ja työn kilpailukykyä. Yksi tehokas vaihtoehto, joka muun muassa Saksassa ja Ruotsissa on tuottanut meitä korkeampaa työllisyyttä, on ollut voimakas paikallisen sopimisen lisääminen. Toinen konkreettinen asia, joka ekonomistien mukaan toisi lisää työpaikkoja, olisi niin sanottujen työttömyysturvan lisäpäivien eli niin sanotun eläkeputken poistamista. Se kohentaisi erityisesti yli 60-vuotiaiden työllisyyttä. Näitä asioita olemme kokoomuksessa esittäneet muun muassa jo viime vuoden vaihtoehtobudjetissa.

Vetoankin nyt, arvoisa puhemies, uuteen valtiovarainministeriin näihin keinoihin tarttumiseksi. Suomi on vaikeassa tilanteessa, ja pelkän rahan jakamisen ohella hallituksen on kannettava vastuuta julkisen talouden kestävyydestä. Siihen tarvitaan nyt kaikki käytössä olevat keinot.

17.07 **Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa puhemies! Näiden poikkeuksellisten aikojen yksi seuraus on ollut, että taloudessa miljoonista on tullut miljardeja. Maailmalla, Euroopassa ja Suomessa on tehty ja tehdään pelastuspaketteja, jotka ovat kooltaan lähes tähtitieteellisiä. Myös Suomen valtio on viime viikkoina ottanut tälliä muun yhteiskunnan puolesta, jotta työttömyys ei räjähtäisi taivaisiin eikä yrityksiä laajamittaisesti kaatuisi. Yhteiskuntaa on laitettu liikkeelle ja taloutta elvytetään.

Esimerkiksi eri puolille Suomea nopealla tahdilla toteutettavat tie- ja muut infrahankkeet työllistävät ja elvyttävätkin suoraan. Samalla ne parantavat pidemmällä aikavälillä edellytyksiä yritysten investoinneille ja alueiden elinvoimalle. Myös Etelä-Pohjanmaa kiittää: neljäs lisäbudjetti sisältää muun muassa merkittävän elvytystoimen valtatie 9:n välille Seinäjoki—Lapua. Ja kun ministeri Andersson on täällä paikalla, niin tahdon myös kiittää merkittävistä opetus- ja koulutustoimista — varsin viisasta, järkevää politiikkaa.

Kuitenkin, puhemies, taloudelliset puskurimme ovat tämän jälkeen paljon heikommassa kunnossa. Emme voi loputtomasti ratkaista tämän mittaluokan kriisejä velkaantumalla. Meidän on kyettävä linjaamaan siitä, miten tulot ja menot saadaan lähentymään toisiaan tulevaisuudessa. Olemme saaneet tärkeää oppia siitä, mitä meidän on kehitettävä, jotta voisimme olla valmiimpina ennakoimattomiin kriiseihin.

Parasta valmistautumista on saattaa taloutta kuntoon. Ihmiset on saatava töihin, ja työuria on pidennettävä. Liian moni meistä ei jaksa eläkeikään asti. Olemme koronan aikana onnistuneet niinkin yksinkertaisella keinolla kuin hyvällä käsihygienialla vähentämään sairauspoissaoloja. Työuupumus on paljon monimutkaisempi ongelma kuin vaikkapa influenssa, mutta se ei tarkoita, etteikö senkin taklaamiseksi voitaisi löytää myös yksinkertaisia ja halpoja ratkaisuja.

Puhemies! Uskon myös siihen, että kykenemme myös lopulta uudistumaan. Rakenteellisilla uudistuksilla on Suomessa ollut kiire jo vuosia. Ne on edelleen pakko saada tehdyksi. Keskustan tavoitteena on, että voisimme uudistamalla välttyä veronkorotuksilta [Puhemies koputtaa] ja leikkauksilta.

17.10 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Tässä kun on tätä keskustelua kuunnellut, niin ei kyllä välillä erota, ketkä tässä salissa istuvat hallituksessa. Valtiovarainministeri Vanhanen puhuu sopeuttamisesta, mutta tämän omastakin puolueesta, keskustalta, tulee välillä puheita, että nyt ei ole aikaa sopeuttaa. Kuten tässä kuultiin, valtiovarainministeri Vanhanen kertoi, että meillä on 7 miljardin euron sopeuttamistarve. Sitä ei voi kuroa kasaan sillä, että me lisäämme menoja esimerkiksi julkiselle sektorille, vaan nyt täytyy kyllä nämä menolisäykset, mitä täälläkin on esitelty, rohkeasti uskaltaa ottaa pois. Kuten tässä edustaja Kankaanniemi fiksusti kertoikin, mekään emme halua esittää leikkauslistoja. Mutta kyllä näitä asioita täytyy voida hoitaa siten, että me laitamme rahaa perusasioihin.

Vihreiltä tuli sellainen puheenvuoro, että siipiä ei saa leikata. Ei tässä kukaan ole siipiä leikkaamassakaan, mutta puolesta ei pidä tehdä, jos siivet toimivat. Ja se tarkoittaa sitä, että meillä ei ole varaa jatkaa tällaisella järjestelmällä, jossa ihmiset voivat esimerkiksi muuttaa maahan ja olla täällä vuosikausia tekemättä työtä, jopa koko elämänsä.

Priorisointi tarkoittaa sitä, että me huolehdimme tässä maassa sekä turvallisuudesta että perusturvaverkoista, mutta kaiken näköiset rönsyilyt kyllä tässä taloustilanteessa on kyettävä Suomen ja suomalaisten edun nimissä myöskin katsomaan läpi, koska nyt esimerkiksi tällä hetkellä tämä valtio laittaa 3 miljoonaa euroa joka päivä kehitysapuun. Onko meillä tällaiseen varaa? Se on niin kuin se kysymys. Tällaisissa asioissa pitää kyetä priorisointiin silloin, kun tämä maa on pulassa. Sanoisin nyt niin, että tällaisessa tilanteessa hallituspuolueiden on kyettävä jättämään kaikki ideologiset hankkeet pois. Nyt on katsottava vain Suomen etua, miten tästä päästään eteenpäin, koska tämä ei ole mitenkään lyhytaikainen kriisi varmaankaan.

Samoin vihreiden puheenvuoroista kuulin, että maahanmuutto kaksinkertaistuu vuoteen 2040 mennessä. Se on niin kallis auttamisen tapa, että tähänkin asiaan voidaan politiikalla puuttua siten, että me emme ylläpidä sellaista lainsäädäntöä, jossa tämä maa on niin houkutteleva, että tänne voi tulla ja täällä voi olla tekemättä työtä ja kotoutumatta tänne. Tämä ei ole mitään väistämätöntä, vaan se on poliittisen päätöksenteon ja lainsäädännön tulos. — Kiitos.

17.13 **Mikko Kinnunen kesk:** Herra puhemies! Suomi on poikkeuksellisen vakavassa paikassa. Tällaisessa tilanteessa tarvitaan yksituumaisuutta. Suomen talous-, työttömyys- ja velkaongelmat ovat todella suuria, mutta niin kuin tänään uusi valtiovarainministerikin on sanonut, niin ne pystytään ratkaisemaan, kun puhallamme yhteen hiileen.

Suomi pystyy nyt ottamaan myöskin velkaa, koska taloutta on hoidettu viime kaudella vastuullisesti. Suomen nostamisessa takaisin jaloilleen tarvitaan sekä kasvu- että työllisyyspolitiikkaa sekä yhteiskunnan merkittäviä uudistuksia. Mitä paremmin tässä onnistumme, sitä vähemmän joudumme tekemään kurjia veronkorotuksia ja eriarvoistavia leikkauksia.

Suomi on nyt saatava nousuun, talouskasvuun ja työllisyys paranemaan. Siihen tarvitaan meidän kaikkien hyvät ideat. Yhtä tärkeää on kuitenkin pitää kaikki suomalaiset ja koko maa mukana. Terveys- ja talouskriisiä ei saa päästää laajenemaan osattomuuden kriisiksi. Ihmisten perusturvasta on kaikissa oloissa pidettävä huoli. Lapsiperheköyhyyttä ja nuorten syrjäytymistä vastaan on taisteltava. Näistähän puhuimme jo ennen koronaa, eivätkä nämä asiat ole miksikään muuttuneet. Ihmisten palvelut ja yhteiskunnan turvaverkostot on laitettava kestävästi kuntoon, ja siksi me tarvitsemme myöskin tätä kauan kaivattua sote-uudistusta.

Tästä koronasta ja poikkeavista oloista meille koituva lasku tulee jakaa oikeudenmukaisesti kaikkien suomalaisten ja koko maan kannalta katsottuna. Meidän tulee elää visusti ja vastuullisesti tulevina vuosina.

17.16 **Riikka Purra ps:** Arvoisa herra puhemies! Hallitus on kertonut tekevänsä finanssipolitiikkaa, joka reagoi suhdanteisiin, sekä sitovansa menolisäyksiään työllisyysasteen nousuun. Mikäli työllisyysaste ei nouse riittävästi, menoja peruutetaan — näinhän meille tämä alkukausi ennen koronaa on kerrottu. Epidemian aiheuttaman vakavan reaalitaloudellisen kriisin myötä tämän periaatteen luulisi olevan selkeiden taloudellisten ja terveydellisten korjaustoimien ja elvyttämisen jälkeen vieläkin ajankohtaisempi. Tällaisen ajattelun vahvistumisesta ei valitettavasti ole minkäänlaisia merkkejä. Näin vaikuttaakin valitettavasti todennäköiseltä, että leikkauksia hyvinvointivaltion perusrahoitukseen joudutaan tekemään vielä tällä kehyskaudella. Sopeutustoimien ja tasapainoa kohti pyrkivien rakennemuutosten määrittelyn pitäisi tapahtua välittömästi.

Työllisyydestä: On eri asia nostaa työllisyysprosenttia kuin rakentaa sellaista kestävää työllisyyttä, josta on hyötyä myös julkisen talouden tasapainon kannalta. Arviossa pitää huomioida erityisesti tuottavuus, bruttotulojen kehitys, se, kuka työllistyy, millaisiin töihin ja millaisin julkisin avuin, sekä se, tuleeko palkalla toimeen vai vaatiiko se rinnalleen sosiaaliturvaa tai jotain muuta kompensaatiota. Kokonaisuuteen liittyvät hyvin oleellisella tavalla niin sosiaaliturvan kannustinongelmat kuin maahanmuuttokin. Sen sijaan, että hallitus olisi julkaissut jonkinlaisia konkreettisia toimenpiteitä kestävän työllisyyden lisäämiseksi, se tyytyi vain nostamaan tavoitettaan uusien työpaikkojen lukumäärästä. Tavoitteiden kunnianhimon nostaminen ei kuitenkaan ole politiikkatoimi. Pelkkä julkisen sektorin paisuttaminen ei myöskään ole kestävä työllisyystoimi, vaikka sillä saisi nostettua työllisyysastetta.

Työn tekemisen kannattamattomuus etenkin alemmilla palkkatasoilla on yksi maamme merkittävimmistä rakenteellisista ongelmista. Kyse ei ole vain sosiaaliturvan kannustinongelmista vaan työmarkkinoiden, yritysrakenteen ja esimerkiksi maahanmuuton vaikutuksista.

Suomeen suuntautuva maahanmuutto on pääasiallisesti krooninen menokohde. Niin matalapalkka-aloille siirtyvä työperäinen kuin pakolaisaseman saava humanitaarinen maahanmuuttaja aiheuttavat huomattavia kustannuksia. Korkeakoulutettuja osaajia meille saapuu polleisiin puheisiin nähden hyvin vähän. Niin kauan kuin Suomen hallitus ei suostu ymmärtämään maahanmuuton kokonaiskustannuksia ja puuttumaan niihin, ongelma säilyy ja pahenee. Jos teitä häiritsee, että me puhumme aiheesta, reagoikaa siihen. Tunnustakaa kustannukset ja toimikaa. Kyse ei ole nappikaupasta ja pikkuasiasta, pikkurahasta, kuten edustaja Rantanen täällä edellä hyvin kertoi.

17.19 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Julkisen talouden suunnitelma mahdollistaa hyvinkin laajan keskustelun kaikista tärkeistä talouden asioista. Oma puheenvuoroni voi nyt kuulostaa vähän teknokraattiselta, mutta siteeraan samaa kohtaa tuolla päätösehdotuksessa, jota edustaja Sankelo tuossa joku aika sitten siteerasi. Se on tämä: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy määrätietoisiin toimenpiteisiin julkisen talouden vakauttamiseksi vaiheittain vahvistamalla edelleen kestävän talouskasvun edellytyksiä, työllisyyttä, kilpailukykyä sekä julkisen hallinnon tuottavuutta.”

Koska puheenvuoro on lyhyt, ymmärrettävistä syistä, nyt keskityn tähän viimeiseen asiaan, julkisen hallinnon tuottavuuteen. Tänään vähän sattumalta hallintovaliokunnan kokouksessa, kun keskustelimme eräistä muista asioista ja pidimme kokousta valtiovarainvaliokunnan huoneessa, otin esille voimassa olevan talousarvion ja katsoin sen sivua 211, missä esimerkiksi kuvattiin poliisitoiminnan tuottavuutta ABC-tehtävillä per henkilötyövuodet, ja tulos oli, että toissa vuodesta, siis vuodesta 2018, jolloin kyseistä toimintaa kuvaa luku 859, tähän vuoteen, jota budjetti koskee ja jota kuvaa luku 844, tuottavuus aleni kahdella prosentilla. Tämä nyt on vain yksi irrallinen esimerkki.

Olen tehnyt terveydenhuollossa pitkän työuran, ja tuottavuus on ollut siellä kaiken aikaa, voidaan sanoa, punaisena lankana, niin vaikeaa kuin sen mittaaminen terveydenhuollossakin on. Mutta esimerkiksi erikoissairaanhoidossa siihen on hyvät mittarit; puhutaan DRG-pisteen hinnasta, jolla hyvinkin erilaisten sairauksien hoitokustannukset saadaan yhteismitallisiksi, ja sillä tavalla voidaan arvioida tuottavuutta. Esimerkiksi 2010-luvulla Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä tuottavuus kasvoi kymmenellä prosentilla.

Korostaisin nyt kovasti tätä tuottavuusasiaa. Yritin laskea tähän lopuksi esimerkin ajankohtaiselta alueelta. Me elämme nyt tässä koronaviruksen keskellä, ja jos me saamme aikaan rokotuksen ja sitten me saamme tehokkaasti sen rokotteen suomalaisille, niin jos rokotteen yksikköhinta ja myös siihen liittyvä rokottamistyö yhteensä maksavat 100 euroa, niin hinta on 550 miljoonaa euroa. Jos me tuottavuutta lisäämme 20 prosenttia saamalla edullisemman rokotteen tai tekemällä rokotustoiminnan tehokkaammaksi, me saamme tuottavuutta parannettua silloin siinä 100 miljoonalla eli 20 prosenttia, mutta tärkeinhän on se vaikuttavuus, se, että me pystymme sillä poistamaan 10 000 tartuntaa, ja itse asiassa sen yhteiskunnallinen vaikuttavuus on silloin jopa 10 miljardia. [Puhemies koputtaa] Korostaisin tätä tuottavuutta, joka on päätösehdotuksessa. Se ei ole siellä vain sanana, vaan se on läpikäyvä periaate, jolla me laitamme Suomen kuntoon.

17.23 **Lulu Ranne ps:** Arvoisa herra puhemies! Katastrofit syntyvät, kun yksittäiset tapahtumat ja huonot päätökset ketjuuntuvat riskialttiissa olosuhteissa. Suomea lähestyy talouskatastrofi, sillä hallitus ei ole valmis tarkastelemaan ohjelmaansa tai tehtyjä päätöksiä kriittisesti. Me kaikki ymmärrämme, että koronakriisi on historiallinen, mutta ymmärtää-

kö hallitus pohjustavansa seuraavaa katastrofia pitämällä jääräpäisesti kiinni hallitusohjelmasta ja kieltämällä tosiasiat?

Eurooppa ei koskaan ratkaissut velka- ja eurokriisiään, vaan tapetoi sen piiloon keskuspankkirahalla. Suhdanteet olivat heikkenemässä jo ennen koronakriisiä, eikä EKP:llä ole jäljellä muita työkaluja kuin lisää samaa. EU tarjoaa yhteisvastuuta, joka on suomalaisille kestämätön. Suomen julkinen sektori ja takausvastuut ovat suhteessa Euroopan suurimpia. Olosuhteet ovat nyt erityisen riskialttiit.

No, nyt jatkuva kohtalokas tapahtumaketju lähti liikkeelle epäuskottavasta hallituspohjasta ja epärealistisesta hallitusohjelmasta. Koronakriisiä hoidettiin aluksi kohtuullisen vastuullisesti, mutta neljännen lisätalousarvion myötä harkinta petti täydellisesti. Julkisen talouden suunnitelma sisältää tavoitteita ilman keinoja sekä avointa šekkiä pyytävän soteuudistuksen. Nämä valinnat ja tapahtumat johtavat Suomi-koneen sakkaamiseen ja putoamiseen kantokyvyn loppuessa. Ne johtavat talouskatastrofiin. Mutta mitä tekee keskusta onnettomuuden välttämiseksi? Uusi valtiovarainministeri linjasi heti ensi puheessaan tukensa EU:n ajamalle yhteisvastuulle, joka nostaa Suomen riskin toiseen potenssiin.

Arvoisa puhemies! Hallitus jatkaa menojen, julkisen sektorin ja velan paisuttamista ja kuvittelee, että työllisyysastetavoitteen nostamisella maksetaan lapasesta lähteneitä menoja. Euroopan tai Suomen bkt ei lähde riittävään kasvuun millään määrällä uutta velkaa. Kestävyysvaje korjaantuu vain toimilla, joilla julkinen talous aidosti tehostuu ja supistuu vapauttaen osaavaa työvoimaa yksityiselle sektorille. Suomi pelastuu, kun se pienentää pysyvästi ylisuurta julkista sektoriaan suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lisäksi meidän on huolehdittava kustannuskilpailukyvystä, vahvistettava kotimaista ostovoimaa ja suosittava suomalaista.

Hallituksella on nyt viimeinen hetki katkaista taloudelliseen tuhoon johtava tapahtumaketju. Hallitusohjelma ja julkisen talouden suunnitelma on laadittava kokonaan uudelleen.

17.26 **Ari Koponen ps:** Arvoisa herra puhemies! Valtiovarainministeriön arvion mukaan ilman työllisyyttä kohentavia toimia työllisyysaste on jäämässä alle 72 prosentin vuonna 2023. Työllisyyden nostamista ei voi jättää tulevien hallitusten vastuulle, vaan työllisyyttä pitää nostaa jo tällä vaalikaudella. Pidemmän ajan kasvun kannalta on välttämätöntä vahvistaa tuottavuutta lisäämällä koulutusta. Sen vuoksi on panostettava koulutuspaikkojen lisäämiseen, ja tähän hallitus on onneksi vastannut lisäämällä korkeakouluille 4 800 uutta aloituspaikkaa. Tällaiset toimet edistävät pidemmällä aikavälillä työllisyyttä ja osaavan työvoiman riittävyyttä. Vastaavasti myös nuorten työllistymistä ja erityisesti vastavalmistuneiden työmarkkinoille pääsyä tulisi edistää.

Koulutuksen lisäksi tuottavuutta on vahvistettava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla, jonka rahoitukseen olemme sitoutuneet 4 prosentilla valtion bruttokansantuotteesta. On kuitenkin ihmeellistä, että hallituksen ehdotuksen mukaisesti tätä päämäärää ei olla näillä toimilla kuitenkaan saavuttamassa.

Arvoisa puhemies! Lisäksi valiokunta painottaa mietinnössään, että on erityisen tärkeää huolehtia jatkossa riittävät resurssit lastensuojeluun. Syrjäytyneet lapset ovat tulevaisuudessa aikuisia, joista aiheutuu merkittävä rasite ja kuluerä yhteiskunnalle inhimillisen kärsimyksen lisäksi. Lastensuojelun juurisyihin pitää puuttua viimeistään nyt, sillä kriisi tulee lisäämään hyvinvointieroja.

Lastensuojelun paisuttaminen on tuonut mukanaan niin paljon lieveilmiöitä, että asia edellyttää tarkempaa selvittelyä. Sosiaali- ja terveysministeriön lainvalmistelulla ja erilai-

silla hankkeilla on mahdollistettu sijaishuollon miljardibisneksen syntyminen, joka syrjäyttää lapsiamme aiheuttaen mittaamattomia inhimillisiä kärsimyksiä. Vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain kokonaisuudistuksen piti vähentää huostaanottoja. Huostaanotot ovat kuitenkin lisääntyneet siten, että määrä lähes kaksinkertaistui 1990-luvulta 2010-luvulle. Valtakunnallista tilastotietoa sijoitusten syistä ei ole. Sosiaalipalvelujen käyttäjän tai lastensuojelun asiakkaan toiveita ja tarpeita ei ole koskaan laajamittaisesti selvitetty eikä asiakastyytyväisyyskyselyjä tehty. Näin ollen myöskään toimenpiteet eivät ole voineet kohdentua oikein ja kustannustehokkaasti.

Perussuomalaisten vastalauseessa edellytämme, että hallitus antaa eduskunnalle lakiesityksen lastensuojelun epäkohtien poistamiseksi, suojelun tason parantamiseksi ja kustannusten alentamiseksi.

Arvoisa puhemies! Kaikilla koulutusasteilla on rahoituksen vajetta. Kaikilla koulutusasteilla on myös oppimisvajetta. Lähes kaikki järjestöt ovat vähintäänkin oppivelvollisuuden pidentämisen aikataulun muutoksen kannalla kuten OAJ tänään: ”Viimeistään nyt on lain valmistelussa herättävä siihen todellisuuteen, että ne nuoret, joilta tähän asti on jäänyt toisen asteen tutkinto puuttumaan, tarvitsevat runsaasti enemmän tukea ja opetusta sekä perusopetuksessa että ammatillisessa koulutuksessa. Maksuttomilla matkoilla ja materiaaleilla he eivät tee mitään ilman opetusta ja tukea. Kokonaisuuteen tarvitaan vielä merkittäviä periaatteellisia muutoksia ennen kuin [Puhemies koputtaa] OAJ voi siihen sitoutua ja tukea lakiesityksen hyväksymistä. OAJ vaatii, että rahoitus on suunnattava perusopetuksen vahvistamiseen.” [Puhemies: Aika loppui!] — Aika loppui, no, otetaan uusi. — Kiitos paljon.

17.29 **Ville Vähämäki ps:** Kunnioitettu puhemies! Aivan ensimmäiseksi haluan nostaa tästä valiokunnan mietintöluonnoksesta valiokunnan kannanottoehdotuksen, joka oli yksimielinen. Eli täällä oli tosiaankin tällainen kannanottoehdotus, jonka mukaan ”hallitus aloittaa toimenpiteet julkisen talouden vakauttamiseksi vaiheittain vahvistamalla kestävän talouskasvun edellytyksiä, työllisyyttä, kilpailukykyä, osaamista sekä julkisen hallinnon tuottavuutta”. Ja tämä on se yksi keskeinen asia, julkisen hallinnon tuottavuus täytyisi saada nousuun, ja miksei muukin, koko kansakunnan yleinen tuottavuustaso, koska emme me pelkästään sillä, että me saamme Suomeen lisää työpaikkoja, saa Suomea nousuun. Meidän pitää saada tuottavuus nousuun, ja se on keskeinen asia.

Noin yleisesti julkisen talouden suunnitelman linjaukset ovat hyviä. Ne eivät sisällä itsessään vakausohjelmaa, ja vakausohjelma, vakiomuotoinen, tuleekin sitten syksyllä vasta. Mutta tässä on iso kysymys, kun katsotaan, miten meillä on näin huonot talouden kasvunäkymät, ja sitten kun yhdistetään siihen se, että Suomi jatkuvasti velkaantuu ja vastuut EU-tukipaketeista kasvavat, niin meillä on aika ennustamaton tilanne siinä, mihinkä suuntaan Suomi on oikein menossa tulevaisuudessa. Ja meiltä puuttuukin ehkä sellainen laaja kansallinen yhteinen visio, Suomen visio, siitä, mihinkä suuntaan meidän pitäisi lähteä Suomea viemään.

Kustannuskilpailukyvystä huolehtiminen ja julkisen puolen menojen kohtuullistaminen on se pääasia, mihinkä halutaan kiinnittää huomiota. Samalla pitää sitten nostaa kotimaista kulutuskysyntää ja lisätä kansainvälistä kilpailukykyä. Se on ainut kestävä tie, kun halutaan nostaa talous tästä jaloilleen. Investoinnit täytyy saada liikkeelle, tuottavuutta nostettua ja työllisyystoimenpiteitä pieni askelin eteenpäin. Tuokaa, hyvä hallitus, meille yksikin työllisyystoimenpide tänne päätettäväksi, yksikin, pienikin — toivon, että se tulee no-

peasti. Ei kannata miettiä niin, että tehdään isoja, laajoja paketteja, tehdään iso työllisyysohjelma; tuokaa yksi pieni, lähdetään siitä liikkeelle.

Ja sitten täytyy todeta se, että vuodenvaihteessa Suomen talous oli aika lähellä potentiaalia, mutta nyt kun meille tuli tämä tautitilanne päälle, niin me olemme aika ikävässä tilanteessa. Meidän talousnäkymämme ovat hyvin heikot tällä hetkellä. Sen takia me vaadimme niitä työllisyystoimenpiteitä.

Finanssipolitiikka oli hyvin löysää jo aiemmin, nyt se on todella löysää. Ja käsitän kyllä sen, että lisäbudjettiin laitettiin kaikki mahdolliset lisämenot, koska meillähän menokehyssäännöt eivät ole voimassa nyt, niin että hallituksen kannatti ne tuoda tänne mukaan.

Totean ihan lopuksi vielä sen, että [Puhemies koputtaa] tilanne vaatii uutta hallitusohjelmaa, ja meillä on vastalauseen kannanottoehdotuksessa 18 lausumaa, joista sitten päästään äänestämään huomenna.

17.32 **Mari Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Nostan valiokunnan mietinnöstä muutaman asian esiin:

Ensinnäkin oppositiosta on jo aiemmin peräänkuulutettu sitä, että koulutukseen, ja korkeakoulutukseen etenkin, tulisi investoida enemmän. No, nyt teemme niin myös aloituspaikkojen osalta aika ennennäkemättömällä tavalla. 124 miljoonaa euroa on esitetty suoraan uusiin aloituspaikkoihin. Niiden tulisi ohjautua tietysti ennen kaikkea sellaisille aloille, joilla tiedetään jo vallitsevan täystyöllisyys eli voidaan aika varmasti arvioida, että ne nuoret, jotka saavat opiskelupaikan ja suunnan tulevaisuudelleen, saavat myös mieleisen työpaikan. Ihan näin yksiselitteistä ei tietenkään ole arvio siitä, mitkä toimialat työllistävät tulevaisuudessa. Täytyy olla valppaana senkin osalta, että meidän toimiala- ja elinkeinorakenne muuttuu koko ajan, ja me emme myöskään nyt tiedä kaikkia niitä tulevaisuuden aloja, joille nuoret tulevaisuudessa työllistyvät tai joilla he ryhtyvät yrittäjiksi. Mutta aika varmoja aloja on myös olemassa, esimerkiksi terveydenhuoltoalalla lääkärien työllisyys on ollut täystyöllisyyttä jo pitkään, ja me tiedämme, että meillä on ikääntyvä väestö, joka tarvitsee enemmän terveydenhuoltopalveluita.

Niin ikään on tärkeätä, että kuntia tuetaan vaikeassa tilanteessa. Kunnat tekevät paitsi tärkeän ja ison osan palveluista, kunnat tekevät myös investointeja, joilla on ihan yhtä lailla elvyttävä vaikutus kuin valtionkin kautta ohjatuilla investoinneilla. Voisi jopa väittää, että kuntien investoinnit ovat siinä määrin tarkoin harkittuja, että ne menevät usein hyvinkin tarpeeseen.

Nyt kun mietimme talouden tulevaisuutta, niin ensisijaista on, että elvytämme siten, että me voimme myös talouden osalta tehdä ekologisesti kestävän muutoksen, jossa ilmastonmuutosta torjutaan ja luonnon monimuotoisuutta parannetaan. Se vaatii meidän elinkeinorakenteen uudistamista, mutta sillehän meillä on ollut tarve jo pitkään. Suomessa on liian keskittynyt elinkeinorakenne, ja nyt erityisesti koronakriisissä myös palvelualat ovat kärsineet kovasti, ja siellä työllistämisen osuus on tosi merkittävä. Kun me tarkastelemme sitä, mihin suunnata voimavaroja jatkossa, pitää luottaa tutkimustietoon ja olla aitoja perusteluja sille, että me olemme osaamisen polulla ja teemme sellaisia ratkaisuja, [Puhemies koputtaa] jotka lisäävät arvoa, eivätkä ole niin sanotusti tällaisia perusbulkkiratkaisuja. Kuten täällä hyvin aiemmin todettiin, vaikuttavuus on kaiken keskiössä.

17.36 **Katja Hänninen vas:** Arvoisa puhemies! Tämä kevät on osoittanut konkreettisesti sen, miten epävarmaa ja ennakoimatonta elämä voi toisinaan olla. Vaikka olemme tässä ti-

lanteessa yhdessä, myös tämä kriisi iskee toisiin kovemmin kuin toisiin. Talouspolitiikan punainen lanka on oltava siinä, kuinka pidämme kaikki mukana, ja tällöin meidän on katsottava ennen kaikkea niitä, jotka ovat jo tipahtaneet tai ovat tipahtamassa kaikkien yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle.

Onneksi hallitus keskittyy nyt ihmisten hyvinvoinnin ja toimeentulon turvaamiseen sekä talouden elvyttämiseen. Ihmisille on annettava nyt viesti paremmasta tulevaisuudesta, jossa politiikan keskiössä on oikeudenmukaisuus, eivät pienituloisiin kohdistuvat leikkauslistat. Vaikka hallitusohjelma on kirjoitettu ennen koronakriisiä, sen pitkälle tähtäävät, kunnianhimoiset ja rohkeat rakenteelliset uudistukset eivät ole vanhentuneet — päinvastoin. Esimerkiksi oppivelvollisuuden laajentaminen ja siihen liittyvä aidosti maksuton toinen aste on vain entistä ajankohtaisempaa. Tilanteessa, jossa entistä useammassa lapsiperheessä talous on kriittisen tiukalla, me tarvitsemme entistä enemmän panostuksia koulutukselliseen tasa-arvoon ja siihen kiinteästi liittyvään maksuttomaan koulutukseen. Suomalaista yhteiskuntaa on kehitetty tasa-arvoisemmaksi vuosikymmenien ajan, edellisissäkin talouden taantumissa, panostamalla kaikille maksuttomaan koulutukseen, ei tarveharkintaiseen ja leimaavaan köyhäinapuun. Julkisen talouden suunnitelmassa rahoitus oppivelvollisuuden laajentamiseen on onneksi viisaasti turvattu.

Arvoisa puhemies! Jos todella tarkoitamme sitä, että kohtaamme tämän kriisin yhdessä, sen on näyttävä talouspolitiikan suuressa linjassa. Meidän on kuultava esimerkiksi sitä viestiä, minkä saimme juuri sosiaalibarometrin tuloksista. Ruoka-avun tarve on noussut ja velkaongelmat kasvaneet koronakriisin aikana merkittävästi. Teemmekö nyt sellaisia talouspoliittisia ratkaisuja, että myös nämä ihmiset pysyvät mukana? Huomioimmeko me ne lapset, jotka elävät näissä perheissä? Tutkijat ovat tarttuneet nykyisen kriisin ilmiöihin kiitettävällä tavalla, ja meillä on jo alustavia tuloksia siitä, kuinka perheiden hyvinvointierot ovat kriisin aikana kasvaneet.

Me kaikki, jotka kasvoimme aikuisiksi 1990-luvun laman varjossa, voimme olla iloisia siitä, että tämä hallitus ottaa oppia edellisten talouskriisien hoitamisesta. Nyt pelastetaan niin yritykset kuin ihmisetkin. Lapsiin ja nuoriin panostetaan omalla hyvinvointipaketilla, työttömyysturvan omavastuupäivät poistetaan sekä kuntia ja yrityksiä tuetaan. [Puhemies koputtaa] Suuret kriisit tekevät entistä välttämättömämmäksi pitkälle katsovan politiikan, lyhytkatseisen perustoimeentulosta ja palveluista leikkaamisen sijasta.

17.39 **Jukka Kopra kok:** Arvoisa herra puhemies! Kaikille on selvää, että Suomen julkinen talous on huonolla uralla. Meillä on maailman jäykimmät työmarkkinat, työvoima vähenee, ulkomailta ei haluta investoida tänne, talous nakuttaa miinusta — ja tämä on tilannekuva ajalta ennen koronakriisiä. Kun pandemian vaikutukset tuodaan tähän yhtälöön mukaan, tilanne ei ole pelkästään synkkä, vaan lähes lohduton.

Onneksi olemme tähän asti hoitaneet valtiontaloutta vastuullisesti ja näin luottoluokituksemme on sillä tasolla, että sentään saamme lainaa edullisesti. Aina asiat lainan suhteen eivät ole olleet näin hyvin. Luokituksemme on kuitenkin laskussa, emmekä ole enää aikoihin olleet parasta A-ryhmää, ja kohta olemme B-luokan lainanottajia, ellei meno muutu. Tässä tilanteessa hallituksen olennaisin toimi on ohjata kehitys toiseen suuntaan siten, että Suomeen varmasti luotetaan vastuullisen talouspolitiikan maana. Tähän ei riitä pelkkä velkasuhteen taittaminen.

Arvoisa puhemies! Jo ennen koronakriisiä taloutemme oli huonossa hapessa. Luulen, että Rinteen ja sittemmin Marinin hallituskin tämän ymmärsi, mutta se, mitä toistaiseksi on

nähty, luo vaikutelman, että hallituksen sormi on suussa niiden keinojen suhteen, joilla maamme talous aidosti saataisiin tervehtymään ja hyvinvointi kasvamaan. Rahaa kyllä ylpeille jaetaan kaikenlaisiin hyviin tarkoituksiin, mutta se ei ole älyllisesti tai taidollisesti mitenkään vaativaa. Kuka tahansa pystyy jakamaan rahaa, jopa lapsi.

Työelämää koskevat rakenteelliset uudistukset, valtion tulojen lisäämiskeinot, työllisyyden lisääminen — nämä ovat asioita, joista on kuultu epämääräistä puhetta, nähty tutisevia yrityksiä, mutta ei minkäänlaisia ponnekkaita toimia. Surullisinta on se, että kaikki tietävät, ettei hallituksella myöskään ole aitoa talouskasvua ja talouden terveyttä lisäävistä toimista minkäänlaisia aitoja ratkaisuja. Seitsemässä työllisyystyöryhmässä ei olla saatu aikaiseksi mitään, eikä tällä menolla saada.

Arvoisa puhemies! Velkaantuminen ei koskaan ole hyväksi, eikä erityisesti tilanteessa, jossa ei osata tai uskalleta oman kannatuksen menettämisen pelossa tehdä mitään uudistuksia, jotka voisivat talouden suunnan kääntää. Meidän julkinen taloutemme vajoaa alijäämäiseksi, ja meistä tulee heikko euromaa. Peräti kahdeksan vuotta vaihtotaseemmekin on ollut alijäämäinen. Tällaisella otteella ei selätetä haasteitamme, joita ovat muun muassa kilpailu nuorista osaajista ja investoinneista ja ikääntymisen kustannusten kattaminen. Työmarkkinat on vapautettava ja työn määrää on lisättävä; sen sijaan hallitus tuntuu edistävän vain tulonsiirroilla elämistä, oleskeluyhteiskuntaa.

Arvoisa puhemies! Suomen talous ei oikene näillä sosiaalidemokraattisilla opeilla. Alun perin tavoitteena oli kestävyysvajeen poisto, työllisyysasteen saaminen 75 prosenttiin ja julkisen talouden tasapaino vaalikauden lopussa — oikein, keinot vain ovat tähän mennessä olleet vääriä, vääriä siksi, [Puhemies koputtaa] että tämä asia voitaisiin tehdä oikein, jos vain halutaan. Hallitus tekee rusinat pullasta -suunnitelmia ja pakenee vastuutaan siinä, että maatamme uudistettaisiin siten, että täällä kannattaisi aina [Puhemies koputtaa] tehdä töitä yksi tunti enemmän, että tänne kannattaisi investoida ja luoda työpaikkoja. Keinot on kirjoitettu, niitä on vain käytettävä.

17.43 **Juhana Vartiainen kok:** Arvoisa puhemies! Keskustellaan julkisen talouden suunnitelmasta tilanteessa, jossa se on tietysti vanhentunut. Tällaisessa lamašokissa, epidemiašokissa, on ihan oikein käyttää julkisen talouden alijäämää puskurina ja antaa sen puskuroida tätä šokkia, mutta niin kuin ekonomistit ovat moneen kertaan sanoneet, tällaiseen toimintaan täytyy liittää uskottava näkymä siitä, millä tavalla julkinen talous saadaan taas tasapainoon. Nythän, vaikka hallituspuolueiden edustajat eivät mielellään tätä korosta, me olimme kestämättömällä uralla jo selvästi ennen tätä epidemiaa. Epidemian olen huomannut vetävän suuta hymyyn monien hallituspuolueiden edustajien keskuudessa, koska nyt kaikki nämä taloudelliset vaikeudet voidaan panna sen piikkiin.

Meillä tulee olemaan kuitenkin aivan hirmuinen sopeutusurakka tällä vuosikymmenellä, ja se, että pelkästään velkasuhde saataisiin vakiintumaan, on äärettömän kunnianhimoton tavoite. Pitäisi edes kertoa, mille tasolle se saadaan sopeutumaan. Ja se tapa, jonka hallitus on tässä valinnut, eli että ulkoistetaan nämä kysymykset työmarkkinajärjestöjen työryhmille, ei tule onnistumaan. Minä tunnen todella monen maan talouspoliittista historiaa enkä tiedä ainuttakaan tapausta, jossa olisi ammattiyhdistysliikkeen myötävaikutuksella onnistuttu tekemään sellaisia työmarkkinoiden rakenneuudistuksia, jotka oikeasti nostavat työllisyyttä. Tämä on kova tosiasia. Minulla ei ole mitään ammattiyhdistysliikettä vastaan, mutta näin se vain on.

Meidän poliittista järjestelmäämme testataan nyt tällä vuosikymmenellä, ja tähän mennessä, arvoisa hallitus, merkit eivät vain näytä kovin hyvältä. Kaikenlaisia lupauksia on ollut, ja koko ajan vain lykätään eteenpäin. Ja ihan niin kuin edustaja Kopra äsken sanoi, Suomesta on selvästi, jos katsoo näitä trendejä, tulossa pohjoisen Euroopan Italia. Me olemme hitaasti vajoamassa heikoksi euromaaksi, ja tällainen ajattelutapa, jossa mennään jonnekin EKP:n selän taakse, on valitettavasti leviämässä vasemmiston kansanedustajienkin parissa. Talousvaliokunnassa järkytti, kun halusin tähän JTS-lausuntoon maininnan siitä, että tarvitaan sopeutumistoimia tämän kriisin jälkeen ja että EKP tuskin siinä voi merkittävästi pitkällä aikavälillä auttaa. Tämä ei kelvannut hallitusrintamalle, joka halusi sanella tällaisen lausuman: ”Erityisesti on kiinnitettävä huomiota keskuspankkien entisestään kasvavaan rooliin, julkisen velanhoidon uusiin mekanismeihin ja kasvu- ja vakaussopimuksessa tapahtuviin merkittäviinkin muutoksiin.” Eli täällä ilmeisesti osa tästä porukasta uskoo, että EKP tämän homman hoitaa. No ei varmasti [Puhemies koputtaa] tule hoitamaan.

17.46 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitos Sipilän hallituskauden vastuullisen talous- ja työllisyyspolitiikan, maallamme on nyt varaa rakentaa silta pahimman yli. Julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen oli noin 60 prosenttia ennen koronaa, jopa vähän allekin 60 prosenttia. Tilanne on meillä aivan toinen kuin niissä maissa, jotka ovat valmiiksi korviaan myöten veloissa. Suomi kestää velkapiikin, kunhan samalla linjataan siitä, miten tulot ja menot saadaan johdonmukaisesti lähestymään toisiaan. Tasapainotuksen on oltava oikea-aikaista.

Arvoisa puhemies! Suomen nostamisessa takaisin jaloilleen tarvitaan kasvu- ja työllisyyspolitiikkaa sekä yhteiskunnan uudistamista. Työmäärää ja tuottavuutta on nostettava. Mitä paremmin tässä onnistutaan, sitä vähemmän joudutaan tekemään Suomea näivettäviä veronkorotuksia ja suomalaisia eriarvoistavia menoleikkauksia. Suomen selviytymisessä tarvitaan sopimisen, yhteistyön ja uudistamisen kykyä. Vastakkainasettelulla Suomea ei saada takaisin jaloilleen.

On välttämätöntä pitää kaikki suomalaiset ja koko maa mukana. Terveys- ja talouskriisiä ei saa päästää laaja-alaisen osattomuuden kriisiksi. Ihmisten perusturvasta on kaikissa olosuhteissa huolehdittava. Lapsiperheköyhyyttä ja nuorten syrjäytymistä vastaan on taisteltava. Ihmisten palvelut ja yhteiskunnan turvaverkot on pantava kestävästi kuntoon viemällä tarpeelliset uudistukset sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta alkaen valmiiksi.

17.48 **Matti Semi vas:** Arvoisa puhemies! Edustaja Kopra nosti tuossa esille Suomen kilpailukyvyn heikkouksia. Minulla on semmoinen tunne, että nyt meni vähän liian pitkäksi Kopran esitys siitä. Itse olen Varkaudesta, ja siellä on metalliteollisuutta ja paperiteollisuutta ja elinkeinoelämä on vientivoittoista. Meillä oli siellä tilanne, että japanilainen firma, tämmöinen seulalevyjen tehdastuotantoon liittyvä firma AFT, päätti keskittää kaiken toimintansa Varkauteen, ja siinä oli meillä vastassa Kanadaan sijoittaminen. Kanadan valtio myös tuki rahallisesti sitä kilpailutilannetta, että se olisi sijoitettu Kanadaan, mutta Kanada hävisi, ja perussyy siihen oli meidän koulutustasomme ja ammattitaitomme ja osaamisen määrä. Samoin tämmöinen sellukattiloita ja energialaitoksia rakentava Sumitomo Foster Wheeler rakentaa uutta konepajaa Varkauteen, ja lähtökohtana on sama syy, se meidän koulutustasomme.

Kun tätä keskustelua on kuunnellut, minulle on tullut semmoinen kuva, että me emme ole ymmärtäneet, että meidän paras tulevaisuuteen tähtäävä elvytystoimenpiteemme on meidän koulutustasomme nostaminen. Toisen asteen koulutuksen velvollisuus siitä, että ilman kustannuksia pystyy suorittamaan ammatin itselleen, on erittäin tärkeä osa meidän omaa kilpailukykyämme ja sitä, että me pärjäämme tässä kilpailussa muitten maitten kanssa. Tämä kävi ilmi Vihriälän raportissakin. Se on semmoinen asia, mistä ei kannata tinkiä yhtään. Kun itse seuraan Suomen väestörakenteen tilannetta ja eläköitymisten määrää, niin olen sitä mieltä, että nämä ovat tarpeellisia toimenpiteitä, jotta jokainen nuori saa koulutuksen ja ammatin, jotta pystyy työelämässä olemaan. Minun mielestäni meillä ei ole varaa menettää yhtään nuorta työelämän ulkopuolelle. Me tarvitsemme heidät kaikki tekemään töitä Suomen eteen täällä, ja siksi koulutukseen panostaminen on erittäin tärkeä osa meidän elvytyspolitiikkaamme. — Kiitos.

17.50 **Arto Satonen kok:** Arvoisa puhemies! Edellisestä puheenvuorosta on hyvä jatkaa sikäli, että kyllä minäkin uskon siihen, että nämä lisäaloituspaikat koulutukseen ovat hyviä ainakin silloin, kun ne kohdistuvat semmoisille aloille, joissa todennäköisesti on työtä tarjolla valmistumisen jälkeen ja joihin saadaan myös riittävästi kyvykkäitä oppilaita, ettei tarvitse koulutuksen tasosta tinkiä. Se on ihan järkevää kilpailukyvyn parantamista pitkällä aikavälillä.

Isommassa kuvassa, kuten täällä edustaja Vartiainen sanoi, on tietysti myöskin niin, että tässä tilanteessa on elvyttävän politiikan aika. Mutta se tässä kyllä huolestuttaa, että samaan aikaan ei olla kyetty tekemään näitä rakenneuudistuksia ennen kaikkea työmarkkinoilla — ei ole minkäänlaista merkkiä edes siitä, että niitä oltaisiin valmiita tekemään.

Kokoomus esitti jo viime elokuussa ohjelman, jolla olisi eduskunnan tietopalvelun laskelmien mukaan saatu Suomeen 60 000 työpaikkaa. No, ymmärrän, että hallituksen ei tarvitse ottaa opposition ohjelmaa, mutta nyt on itse asiassa niin, että ne meidän keskeisimmät ehdotuksemme on kirjattu myöskin Vihriälän raporttiin. Toivoisin, että se vähitellen menisi jo pikkuhiljaa perille. Kun ei ole mitään tähtitiedettä, mistä näitä keksitään, niin minusta tuntuu ihmeelliseltä, että nämä hallituksen seitsemän työllisyystyöryhmää vaan istuu ja istuu, vaikka kaikilla on jo moneen kertaan tiedossa ne keinot, mitä pitäisi tehdä.

Tänään Suomen Pankin pääjohtaja Olli Rehn totesi mielestäni erittäin hyvin sen — mistä olen itsekin samaa mieltä — että tämän kriisin keskellä meidän työmarkkinajärjestelmämme on toiminut ihan hyvin. Me olemme pystyneet sieltä tekemään ne päätökset, että voi nopeammin lomauttaa ja että se, joka tulee lomautetuksi, saa sen korvauksen ilman omavastuuta — tämä on ihan oikein, ja yrittäjän työttömyysturva ja monet muut asiat. Tämä on ollut ihan oikea tapa toimia tässä tilanteessa, ja näin se pelittää. Mutta, kuten Olli Rehn sanoo, niin nyt tulee se toinen kierros. Nyt pitää sitten pystyä tekemään niitä uudistuksia, joilla meidän kilpailukykyämme parannetaan pysyvästi ja joilla me pidämme kiinni siitä Suomen kansainvälisestä maineesta, jonka edustaja Eestilä täällä kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa erinomaisesti sanoi: Suomi on se maa, joka hoitaa talouttaan vastuullisesti ja kykenee myös maksamaan velkansa, niin kuin me aikoinaan olemme tehneet, ja siitä meidät ympäri maailmaa tunnetaan.

Tässä on kyllä nyt todellinen näytön paikka. Jopa hallituksen omassa julkisen talouden suunnitelmassa oli muistaakseni kirjaus, että elvytyksen ohella pitää tehdä rakenneuudistuksia. Vihriälän raportissa se on hyvin selvästi mainittu. Ymmärtääkseni myöskin uusi

valtiovarainministeri on kiinnittänyt tähän huomiota. Mutta nyt alkaa vain olla sitten se aika, että niitä ehdotuksia pitää tulla, jotta me saamme tämän talouden uskottavalle pohjalle.

17.53 **Ari Koponen ps:** Arvoisa herra puhemies! Edellisestä puheenvuorostani jäi loppu sanomatta. Siinä olisi ollut vain sitä, että olisin halunnut kysyä: mikä on tilanne ay-liikkeen verotuksen suhteen? Entinen valtiovarainministeri Kulmuni kertoi vastauksessaan kirjalliseen kysymykseeni hallituksen selvittävän, onko veropohjan tiivistämiseksi mahdollisuus ottaa käyttöön ay-liikkeen saamille osingoille viiden prosentin lähdevero vuoteen 2022 mennessä. Edellä mainittua selvitystä varten oli ainakin tarkoitus perustaa työryhmä, jonka työskentely piti aloittaa tämän kesän aikana. Julkisen talouden suunnitelman veroperustemuutoksissa ei ole mainintaa tästä ay-liikkeen verottamisesta. Mikä on selvityksen ja mahdollisen veromuutoksen tilanne?

17.54 **Raimo Piirainen sd:** Arvoisa puhemies! Keskustelu on lainehtinut laidasta laitaan, ja täällä on hyvin kyllä muistettu se, että nyt on tuettu yrityksiä ja sillä tavalla pyritty säilyttämään työpaikkoja, ja tämä on todella ainutlaatuista näinkin merkittävillä panoksilla.

Sitten on arvioitu, mitä hallitus tekee tai mitä se on jättänyt tekemättä. Hallitus kumminkin on poistanut rajoituksia ja tarkkailee koko ajan koronan etenemistä tai sen taantumista ja sitä myötä, tarvitseeko vielä reagoida syksyllä koronavirukseen vai ei. Jos se nyt näyttäisi sillä tavalla, että se tästä rupeaa taantumaan, niin varmaan näin on, että elokuun riihessä on sitten näitten toimenpiteitten aika, mitä nyt oppositiokin on täällä hyvin esittänyt. Niin kuin meidän puheenvuoroissamme on monessakin tullut esille, kyllä hallitus näihin on varautunut, ja puolustan siinä suhteessa hallituksen näkemyksiä.

Varmaan edustajat tietävät, että ei hallitus yksin voi tehdä ihan kaikkia esityksiä. Työmarkkinapuolet ovat yksi merkittävä tekijä, ja kun pyritään siihen, että yhteiskuntarauha säilytetään, niin tehdään yhdessä niitä toimenpiteitä ja viedään sitten eteenpäin.

Tässä tilanteessa on ollut erittäin hyvä panostaa liikennehankkeisiin, tukea kuntien toimintaa ja nimenomaan terveyden ja sairaanhoidon puolta myös, koska siellä on ollut kuluja merkittävästi. Ja yhtenä tärkeänä on koulutus, niin kuin täälläkin on todettu. Koulutus, korkeakoulujen aloituspaikat ja oppivelvollisuusiän pidentäminen. Tässä etäkoulutusvaiheessa, mitä ovat nyt esimerkiksi yläastelaiset kokeneet, on järkevää jatkaa oppivelvollisuusikää ja pyrkiä sillä tavalla siirtämään nyt sitten kaikki tänne yhteiskunnan rattaisiin kuuluvaksi ja tuomaan sitä omaa hyvää panostaan tähän yhteiskuntaan. Työllistyminen on huomattavasti parempaa, kun ei tule tämmöistä katkosta koulutusketjuun. — Kiitos.

17.57 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa puhemies! Koronatoimenpiteet ovat Suomessa purreet varsin hyvin. Suomalaiset ovat noudattaneet hienosti rajoituksia, ja tartuntojen määrä laskee edelleen käytännössä päivittäin. Tästä iso kiitos kuuluu jokaiselle suomalaiselle. Koronakriisistä pitää päästä ulos niin pian kuin mahdollista, sillä yhteiskunnan sulku on maksanut Suomelle noin miljardi euroa joka viikko, ja vauhti on kiihtynyt. Itse asiassa näitä rajoitustoimenpiteitähän Marinin hallitus on vielä ylläpitämässä, jopa ensi lokakuulle asti, eli tätä laskua on kertymässä lisää.

Marinin hallituksen toimien vuoksi maamme julkinen talous oli kestämättömällä uralla jo ennen koronakriisiäkin, mutta nyt se on entistä vaikeammassa tilanteessa. Kriisin aikana merkittävätkin lisämenot ovat perusteltuja, mikäli ne ovat kohdennettuja ja oikein ajoitettuja ja myös määräaikaisia. Elvyttävän politiikan tavoitteena on oltava vain koronakriisin

aiheuttamien välttämättömien kulujen kattaminen, yritysten kantaminen kriisin yli sekä harkitut elvytystoimet. Marinin hallitus on osoittanut holtittomuutta rahojen jakamisessa sekä välinpitämättömyyttä hyvinvointiyhteiskunnan tärkeiden palveluiden kestävästä rahoituksesta.

Velkaantua, arvoisa puhemies, ei voi loputtomiin. Kasvavien menojen sekä laskevien verotulojen vaikutuksesta heikko julkisen talouden kehitys uhkaa muuttua katastrofaaliseksi. Toisin kuin verrokkimaissamme, meillä alijäämäkehitys ei lähivuosina osoita laantumisen merkkejä. Otamme ensi vuodesta eteenpäin joka vuosi 10 miljardia lisää velkaa. Tällainen kehitys on pahentuvan kestävyysvajeen oloissa täysin sietämätöntä. Me emme voi kokoomuksessa hyväksyä sitä, että talouden annetaan näinä suunnitelmavuosina edetä katastrofaalista uraa eteenpäin.

Kokoomuksen mielestä oli vastuutonta luvata hallitusohjelmassa pysyviä menoja 1,4 miljardin euron edestä, sillä näiden lupausten lunastaminen ei ollut mahdollista edes ennen kriisiä. Vielä vastuuttomampaa on pitää kiinni julkisen talouden kasvattamisesta kriisin aikana. Hallitus on pitämässä kiinni menojen rahoittamisesta omaisuudenmyynneillä samalla, kun omaisuuden arvo on laskenut dramaattisesti. Kansallisomaisuutta ollaan siis myymässä pilkkahinnalla. Maailmanhistorian suurin taloudellinen kriisi on varmasti riittävä syy tilannekuvan muuttamiseen. Kuntien lisääntyvät tehtävät ja investoinneiksi kutsutut kulutusmenot heikentävät niin kuntien, rahastojen kuin myös valtion taloutta. On selvää, että hallitusohjelma on rakennettava uudelleen, ja olemme tyytyväisiä, että keskustan riveistä tätä asiaa on pidetty esillä.

Tässä olisi paljon aihetta keskusteluun, ja olisi toki ollut suotavaa, että myös pääministeri Marin olisi tähän tärkeään talouskeskusteluun osallistunut, mutta huomenna tätä keskustelua jatkamme.

Sen verran, arvoisa puhemies, ylitän vielä aikaa, että onnittelen teitä lämpimästi arvokkaasta puhemiehen tehtävästä.

18.00 **Katja Hänninen vas:** Arvoisa rouva puhemies! Otin tämän toisen puheenvuoron paria asiaa kommentoidakseni.

Tässä salissa puhuttiin työn tuottavuuden parantamisesta, ja on totta, että työn tuottavuutta tulee parantaa. Esimerkiksi vasemmistoliitto on pitkään esittänyt, että työn tuottavuutta voisi parantaa esimerkiksi työtä jakamalla, jolloinka saadaan työtä useammalle. Sitä on myös kokeiltu naapurimaassa ja siitä on myös rohkaisevia tuloksia. Joten jos työn tuottavuudesta puhutaan, niin kannattaa tosiaan pohtia myös näitä keinoja ja tuoda tähän salikeskusteluun myös se, mitä keinoja oppositio haluaa meille esittää, että työn tuottavuutta voidaan parantaa.

Mitä tulee työpaikkoihin ja työllisyyden hoitoon, niin tämä hallitus tässä erittäin haastavassa, vaikeassa tilanteessa on tehnyt kyllä kaikkensa työpaikkojen pelastamiseksi ja ihmisten toimeentuloon satsaamiseksi, ja tässä tullaan tähän uudistusten merkitykseen ja tärkeyteen. Me emme voi jättää lapsiperheitä yksin ilman tukea, ja nyt siihen esitetään tukea. Me emme voi jättää nuoria ilman tukea. Me tarvitsemme oppipolkuihin tukea, eri vaiheisiin ihan varhaiskasvatuksesta sinne korkeakouluihin, ja tämä oppivelvollisuuden laajentaminen on yksi lääke siinä keinovalikoimassa, jolla me pidämme meidän kaikki nuoret ja lapset mukana. Meillä ei ole varaa hukata heistä ketään, ja olen tosi iloinen siitä, että tämä on kirjattu hallitusohjelmaan ja tätä myös eteenpäin viedään ja tässä julkisen talouden suunnitelmassa siihen on myös rahat varattu. [Timo Heinonen: Siis velkarahat!] Minä us-

kon, että tulemme kyllä tässäkin olemaan edustaja Heinosen kanssa vielä samaa mieltä, että sieltä sitten niitä tuloksia vuosien saatossa saamme. Nythän tiedetään jo, kuinka moni nuori jää meillä ilman toisen asteen koulutuspaikkaa, ja me tarvitsemme kuitenkin heidät kaikki, jotta me saamme meidän hyvinvointivaltiomme pidettyä ja pystymme Suomen kilpailukyvystä huolehtimaan ja osaamistasosta huolehtimaan. Että kyllä nämä toimet ovat äärimmäisen tärkeitä, ja nimenomaan tässä ajassa.

Huolta kannettiin myös siitä, että työpaikkoja tällä hetkellä on menetetty, mutta niin kuin me tiedämme, me elämme sellaisia aikoja, että esimerkiksi lomautettuna yli kuukauden on ollut yli 100 000 ihmistä, ja se on tosi suuri määrä. Tällä hetkellä kaikki resurssit, kaikki voimavarat täytyy keskittää tästä hetkestä, tästä kriisistä selviytymiseen, mutta edelleen kuitenkin pitää katse tulevaisuudessa ja pitää kiinni meidän yhteiskunnallemme erittäin tärkeistä uudistuksista, niin sosiaaliturvauudistuksesta kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden kokonaisuudistuksesta ja oppivelvollisuuden laajentamisesta.

18.03 **Paula Risikko kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tervetuloa puhemieheksi.

Me täällä viime metreillä puhumme tästä julkisen talouden suunnitelmasta, ja haluan vielä muistuttaa siitä, mitä me tuolla sivistysvaliokunnassa totesimme tästä. Me kiinnitimme erityistä huomiota nyt näihin koronan vaikutuksiin. Kun kuntatalous on ollut vaikeuksissa jo pitkään, niin totta kai tämä koronatilanne vaikeuttaa sitä. Ja oikeastaan kuntien huono talous ja sitten taas lasten ja nuorten palvelut korreloivat hyvin paljon yhteen, niillä on paljon yhteyttä. Siitä syystä me kiinnitimme huomiota siihen, että esimerkiksi toimeentulotilanne, perhesuhteet ja arjessa selviytyminen ovat todella koetuksella tällaisessa tilanteessa, kun meillä on paljon haavoittuvassa asemassa olevia perheitä, joissa on mielenterveysongelmia, päihteiden väärinkäyttöä, väkivaltaa ja niin edelleen. Lomautukset, työttömyysuhka ja kaikki tällaiset ovat monesti vaikuttaneet myöskin perheiden toimeentuloon. Elikkä tämä koronatilannehan on vielä pahentanut kuntien vakavaa tilannetta.

Me kiinnitimme huomiota myös siihen, että lapset, nuoret ja perheet tarvitsevat tukea tämän koronan jälkeen, ja olen hyvin tyytyväinen siihen, että tuossa lisätalousarvio 4:ssä on siihenkin tulossa lisää rahaa. Meidän pitää kuitenkin muistaa, että tämä korona ei ole vielä ohi, vaan saattaa olla, että sieltä tulee vielä toinen aalto, ja siitä syystä nyt kannattaisi miettiä ja täsmätä, mitkä ovat ne kiireellisimmät asiat ja mihin nyt panostetaan, koska sinne pussinpohjalle pitää kyllä vielä jäädäkin rahaa, koska meillähän tulee käymään niin, että ne hankalat tilanteet, mitkä meillä ovat olleet, vain pahenevat tässä koronatilanteessa. Siinä ei aina välillä rahakaan auta, mutta kyllä se helpottaa monta kertaa tilannetta, kun pystytään tukipalveluja järjestämään.

Esimerkiksi oppimisvajeen selvittäminen ja oppilashuoltokysymykset tulevat erityisen painokkaasti esille syksyllä. Meidän pitää kuroa sitä oppimisvajetta, mikä on tullut monelle nyt tämän kevään aikana. Me tarvitsemme myös erityisopetusta, me tarvitsemme koulunkäynninohjausta. Me tarvitsemme myös sitä, että opettajat ja henkilökunta, jotka ovat aika tiukoille tämän kevään aikana joutuneet, on myöskin huomioitu.

Mutta sitten ihan vielä lopuksi sanon tästä, mihin me sivistysvaliokunnassa myöskin otimme kantaa. Monille nyt tämä korona aiheutti negatiivisia taloudellisia vaikutuksia, ja mainitsen tästä taiteen ja kulttuurin, muun muassa musiikkialan ihmiset, ja myöskin urheilijat. Eli on paljon tällaista problematiikkaa, joihin tarvitaan nyt sitten toimia koronan jälkeen, varsinkin kun siellä pohjalla oli sitä niin sanottua velkaa jäljellä.

Toivon, että näihin pystytään pitkällä juoksulla vastaamaan. Helppoa se ei tule olemaan. — Kiitos.

18.06 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Hänninen puhui tästä toisen asteen koulupakosta, opiskelupakosta, jota vasemmistohallitus on nyt eteenpäin viemässä. Me kokoomuksessa emme kannata koulupakkoa tai opiskelupakkoa enää toisella asteella, vaan me näemme, että olisi tehokkaampaa kohdentaa se määräraha, jos sellaista rahaa tosiasiallisesti olisi — siis velkarahastahan tässäkin on kyse — että se kannattaisi mieluummin suunnata esimerkiksi peruskouluun, varhaiseen puuttumiseen ja perustaitojen vahvistamiseen, ja sitten esimerkiksi laadun parantamiseen ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa.

Tänäänhän on saatu aika painavaa kannanottoa Sivistystyönantajilta, Kuntaliitolta ja Opettajien Ammattijärjestöltä, jotka kaikki toteavat yksiselitteisesti, että nämä määrärahat, jotka vasemmistohallitus on varannut oppivelvollisuuden pidentämiseen, on reilusti alakanttiin laitettu. Ne ovat tässä kehyksessä 129 miljoonaa, ja puhutaan huomattavasti suuremmista kustannuksista.

Yksi aivan perustavaa laatua oleva ongelmahan tässä on se, edustaja Hänninen ja myös arvoisa opetusministeri Andersson, että teillähän tämä oppivelvollisuus kuitenkin päättyisi ennen kuin nuoresta tulee ylioppilas, ennen kuin hän siis pääsisi lukiosta pois ja myös ennen kuin hän valmistuisi ammattiin. Eli ei tämä olisi mikään takuu toisen asteen toteuttamiseen tai läpikäymiseen. Nyt kysyisin oikeastaan opetusministeri Anderssonilta, kun hän täällä uutterasti on kuunnellut tätä keskustelua ja sivistykseen ja koulutukseen panostamalla tämä maa tulee tulevaisuudessakin pärjäämään. Kun tähän isona osana kuuluu tämä toisen asteen maksuttomuus, mistä on laaja yhteisymmärrys, että on tärkeää, että kenenkään opiskelu ei jäisi kiinni siitä, että ei ole varaa oppimateriaaleihin tai muuhun opiskeluun, niin kysyisin opetusministeri Anderssonilta: Onko tämä maksuttomuus kuitenkin tarkoitus ulottaa koko lukioon eli koskemaan myös sitä vuotta, kun ollaan jo 19-vuotiaita eli kolmannella lukion vuosikurssilla, ja toisaalta ammatillisessa koulutuksessa myös sen jälkeen, kun nuori täyttää 18 vuotta? Mihin tämä teidän suunnittelema opiskelupakko on päättymässä?

Kyllähän tässä iso ongelma on myös se, löytyykö niitä opiskelupaikkoja sellaisilta aloilta, mihin nuoret haluavat, vai osoitetaanko sinne sitten pakko, että jos ei pääse sähkömieheksi tai putkimieheksi, niin sitten osoitetaan, että mene lähihoitajaksi, tai jos ei pääse parturi-kampaajaksi, niin miehelle sanotaan, että lähde putkimieheksi. Eihän se tule, arvoisa hallitus, tällä tavalla toimimaan.

18.09 **Johannes Yrttiaho vas:** Arvoisa rouva puhemies! Onnittelut ensinnäkin valinnastanne.

Joudun tässä vähän poikkeamaan keskustelusta työllisyyspolitiikan ja yritystukien puolelle, mutta se sallittaneen.

Tähän kesäkuun alkuun mennessä työ- ja elinkeinotoimistoille oli saapunut lomautuksia koskevia yt-ilmoituksia yhteensä 540 000 työntekijän osalta. Kokoaikaisesti lomautettuja on työ- ja elinkeinoministeriön tuoreiden tietojen mukaan 125 000 enemmän ja muita työttömiä 62 000 enemmän kuin helmikuun lopussa oli. Maaliskuussa tukihanat yrityksille avattiin ennennäkemättömällä tavalla heti poikkeusolojen alettua. On tärkeää torjua työttömyyttä valtion toimilla ja pyrkiä siihen, että lomautetuiksi tai irtisanotuiksi joutuneet

työntekijät voisivat mahdollisimman nopeasti palata töihin, ja yritystuilla tähän voitaisiin vaikuttaa, jos tuen ehdoksi asetettaisiin työllistäminen. Nyt näin ei ole tehty lukuun ottamatta aivan pientä osaa, eli ravintoloiden tukipaketin puolikasta.

Yrityksille ja työnantajille on tähän mennessä ollut tarjolla erimuotoista tukea 15—20 miljardia euroa. Tästä noin 2 miljardia on suoria avustuksia. Etenkin näiden suorien avustusten vastikkeellisuus, kannustavuus tai ohjausvaikutus on ollut olematonta, parhaimmillaankin lähinnä teoreettista. Siten voi perustellusti kysyä, onko näillä miljardeilla tuettu työllisyyttä vai ovatko ne — ja kuinka suurelta osin — enemmänkin olleet tulonsiirtoja yritysten omistajille. Tukien valmistelu on ollut kiireistä ja puutteellista ja toisaalta jakaminen suorastaan höveliä. Yrityksille on jaettu suorien avustusten lisäksi useiden miljardien eurojen arvosta verojen ja maksujen lykkäyksiä sekä työlainsäädännön heikentämisestä, kuten lomautusten nopeuttamisesta, koituneita ja koituvia taloudellisia hyötyjä. Lomautusten nopeuttamisen oli määrä tuottaa voimassaoloaikanaan kesäkuun loppuun mennessä valtiovarainministeriön arvion mukaan yrityksille peräti 1,2 miljardin euron hyöty. Nopeutettua lomautusta on käytetty myös väärin. SAK:n mukaan 15 prosenttia heidän luottamusmiehistään on raportoinut tällaisista lomautuksista.

Nyt tätä nopeutetun lomautusmenettelyn voimassaoloa ollaan pidentämässä kesäkuun lopusta vuoden loppuun. Ilmeisesti varaudutaan etenkin vientiteollisuuden työvoimakustannusten leikkauksiin lomauttamalla — tästähän Koneen Antti Herlin viikonlopun Helsingin Sanomissa muun muassa varoitteli. Itse olen huolissani esimerkiksi Varsinais-Suomen meriteollisuuden tulevaisuudesta risteilyvarustamojen siirtäessä tilauksiaan. Tähän saakka rekrytointeja tehnyt ja tuotantoon investoinut Turun telakka uhkaa nyt irtisanoa 450 henkeä ja lomauttaa peräti 900. Toimenpiteiden piirissä on valtaosa koko henkilöstöstä. Alihankintaverkostossa tämä vaikutus kertautuu useisiin tuhansiin. Nämäkin irtisanomiset tulisi kaikin keinoin välttää, jotta näkymä tämän alan tulevaisuudesta säilyy eikä korkeaa osaamista ja tehtyjä panostuksia menetetä.

Kaiken kaikkiaan näiden suorien yritystukien sijaan oman pääoman ehtoiset sijoitukset turvaisivat veronmaksajien varat paremmin. Tulisi myös estää tukien valuminen talousrikollisille tai veroparatiiseihin. Kevennetyn lomautusmenettelynkin sijaan tulisi... [Puhemies: Edustaja, aika!] Arvoisa puhemies! Olisi viisasta tämän kevennetyn lomautusmenettelynkin sijaan monessa tapauksessa pyrkiä lyhentämään työaikaa ja jakamaan työtä. Tukien vastikkeellisuus on ollut olematonta, ohjausvaikutus ja osumatarkkuus heikko. Tukimuotoihin ei ole sisältynyt riittävää kannustinta ylläpitää taloudellista toimintaa, ylläpitää työllisyyttä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Meillä on täällä 3 minuutin puherajoitussuositus. Kiitoksia, ja seuraavaksi edustaja Risikko. [Johannes Yrttiaho: Puhemies, olisin vain muutaman lauseen vielä sanonut, koska edustajan puheoikeushan on rajoittamaton...] — Voi ottaa uuden puheenvuoron. — Edustaja Risikko.

18.14 **Paula Risikko kok:** Arvoisa rouva puhemies! Minä vielä muutaman sanan sanon tästä JTS:stä elikkä julkisen talouden suunnitelmasta.

On erinomaisen hyvä, että näitä koulutuspanostuksia tehdään. Ainoa huoleni tietysti näin opettajana on se — kun koulutus ei kuitenkaan ole sellaista, että kovin paljon olisi näitä kertapanostuksia — kuinka paljon pystytään pitämään yllä näitä rahoituksia, kun se nyt näyttää siltä, että siellä on aika paljon näitä kertapanostuksia. Niitä hieman olen pohtinut,

samoin lukiokoulutuksen rahoitusta, mitä olen itse miettinyt, että miten me saisimme sen, koska kunnathan rahoittavat siitä tällä hetkellä hyvin paljon.

Korkeakoulujen aloituspaikkoihin tuli nyt tuossa lisätalousarviossa, mihin ollaan kiinnitetty myöskin huomiota. Nyt kun meillä on tällainen tilanne, että meillä tarvitaan väkeä esimerkiksi sote-alalle, niin tärkeäähän on, että niitä aloituspaikkoja saatiin. Mutta nyt on tietysti mielenkiintoista nähdä, mikä on se yksikköhinta, millä se lasketaan, koska meillä on hyvin eri yksikköhintaisia koulutuspaikkoja, ja siitä syystä pidän tärkeänä, että se rahoitus on sitten riittävä, koska se vain valitettavasti laskee sitä koulutuksen laatua, jos se yksikköhinta on kovin pieni.

Sitten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiorahoitus. Tietysti Suomi nousee tki:llä, ja siitä syystä toivon, että sellainen pystytään järjestämään. Kun tavoite on se, että meillä bruttokansantuotteesta käytetään neljä prosenttia, niin se pitää pitää, ja se tiekarttahan siihen on jo olemassa, mutta tällä tietoa on aika paljon korjausvelkaa siinä tiessä, mistä on puhe ollut.

Sitten täällä puhuttiin tästä oppivelvollisuuden pidentämisestä, ja kaikki tässä salissa tietävät oman kantani siihen. Minä puhun nyt opettajana, kun olen itse sitä mieltä, että meidän pitäisi ensin satsata nimenomaan sinne perustaitoihin. Meillä on paljon oppilaita, joilla on oppimisvaikeuksia, mielenterveysvaikeuksia, neuropsykologisia vaikeuksia, ja meidän pitäisi saada sinne sitä satsausta, meidän pitäisi saada erityisopetusta, meidän pitäisi saada monenlaista tukea. Juuri nämä, joilla on oppimisvaikeuksia, pakkaavat sitten pudota sieltä, mutta se ei auta, että sieltä toisesta päästä pidennetään. Minä olen itse ollut opettajana toisen asteen koulutuksessa ja tiedän, mitä se tarkoittaa, kun opiskelija tulee sinne eikä pärjää siellä. Hän lähtee kovin herkästi pois. Minä väitän, että tällainen koulupudokkuuskin saataisiin pois sillä, että me satsaamme sekä siihen tukeen, monipuoliseen räätälöityyn tukeen, että oppilaanohjaukseen. Sitten tästä olisi hyvä tuoda esille, että täällähän ovat taloustieteilijät olleet tämän puolella, mutta kyllä odotan, koska koulutustutkijat ja kasvatustieteilijät tulevat esiin ja kertovat myöskin oman näkemyksensä. Sitä tutkittua tietoa on vaikka kuinka paljon. — Kiitos.

18.17 **Johannes Yrttiaho vas:** Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vielä tiivistyksenä tuohon äskeiseen, kesken jääneeseen puheenvuoroon.

Vaikka näitä yritystukia on perusteltu nimenomaan työllisyyden turvaamisella, niin tosiasiassa niihin ei juurikaan sisälly tällaista työllisyyteen kannustavaa elementtiä puhumattakaan siitä, että edellytettäisiin tuen ehtona työllistämään — aivan pieneltä osin, aivan muutaman kymmenen miljoonan osalta, siellä on sellainen tässä ravintolatuessa mutta muuten juurikaan ei. Näiden tukien vastikkeellisuus on ollut olematonta ja ohjausvaikutus ja osumatarkkuus kansantaloudellisessa mielessä heikkoa, ellei olematonta. Näihin ei ole sisältynyt riittävää kannustinta ylläpitää taloudellista toimintaa ja ylläpitää työllisyyttä. Itse asiassa on myöskin jäänyt selkeästi estämättä monissakin tuissa niiden valuminen suoraan talousrikollisille tai veroparatiiseihin.

Mehän vielä emme tiedä lopullista saldoa tämän osalta, mutta ennusmerkit näyttävät vähän huonoilta ja pelkään, että tämä kaikki uhkaa koitua työntekijöille, veronmaksajille ja koko kansantaloudelle erittäin kalliiksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Sitten ministeri Andersson, 3 minuuttia.

18.18 **Opetusministeri Li Andersson:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajille pitkästä keskustelusta. Ajattelin vastata muutamaan kysymykseen, jotka tässä suoraan minulle esitettiin liittyen koulutuksen ja opetuksen määrärahoihin ja erityisesti oppivelvollisuuden pidentämiseen.

Vähän ehkä syntyi sellaista vaikutelmaa, että tässä osittain ovat menneet puurot ja vellit sekaisin johtuen ehkä siitä, että nyt tässä käsitellään julkisen talouden suunnitelmaa ja myöhemmin tällä viikolla myöskin tätä lisätalousarvioesitystä. Lisätalousarvioesitykseen toki sisältyy määräaikaisia, siis kertaluontoisia panostuksia, jotka rahoitetaan velalla, mutta jos tarkastellaan julkisen talouden suunnitelmaa ja niitä pysyviä menolisäyksiä, mitä hallitus tekee, niin on kyllä syytä huomioida se, että hallitus on hallitusneuvottelujen yhteydessä myöskin sopinut tuloraamista, siis pysyvistä tulonlisäyksistä, joilla katetaan nämä pysyvät menolisäykset, mitä tehdään eri hallinnonaloille.

Tässä esitettiin kysymyksiä liittyen oppivelvollisuuden nostoon. Tosiaan, oppivelvollisuus päättyy sinä päivänä, kun ihminen täyttää 18, koska meillä ei juurikaan ole tämänkaltaisia, täysi-ikäisiä koskevia velvoitteita. Siitä olisi mahdollisesti syntynyt myöskin perustuslaillisia ongelmia, mikäli oppivelvollisuus olisi ulotettu yli 18 vuoteen. Mutta tämä toisen asteen koulutuksen maksuttomuus jatkuu sen vuoden loppuun, kun nuori täyttää 20. Tätä kautta halutaan huolehtia myöskin siitä, että kaikilla on tosiasialliset mahdollisuudet se toisen asteen tutkinto suorittaa. [Timo Heinonen: Hyvä!]

Jos käy niin, että nuori ei peruskoulun jälkeen pääse vaikkapa siihen ammatillisen koulutuksen ohjelmaan tai siihen paikkaan, mihin hän olisi ensisijaisesti halunnut, niin eihän meidän vaihtoehtomme näissä tilanteissa nuorille voi olla se, että sanotaan alaikäisille, että odota vuosi, tee mitä lystäät, pysy kotona, odota vuosi ja yritä uudestaan, vaan kyllä tämä oppivelvollisuusesitys rakentuu sellaiseen ajattelumalliin, että vaikka nuori ei pääsisi siihen hänen ensisijaisesti haluamaansa koulutusohjelmaan syystä tai toisesta, niin pitää löytää muita ratkaisuja yhteistyössä tämän nuoren kanssa, esimerkiksi nivelvaiheen koulutus, mikä nyt on tuotu vahvasti osaksi tätä sisällöllistä kehittämistä, mitä tehdään. Nivelvaiheen koulutusta voi suorittaa myöskin esimerkiksi työpajassa tai muuten yhteistyössä nuorisotyön kanssa, tai kenties olisi tämän nuoren mahdollista olla vuosi kansanopiston pitkillä linjoilla opiskelemassa, ennen kuin sitten yrittää uudestaan sinne ammatilliseen koulutukseen. Sellaista kuvaa ei mielestäni pidä antaa, että me siinä vaiheessa näille nuorille sanoisimme ikään kuin niin, että älä tee mitään tai tämä oli tässä, vaan aina löytyy uusia vaihtoehtoja, uusia mahdollisuuksia ja mahdollisuuksia yhteistyössä niitä hyviä paikkoja löytää.

Riksdagen avslutade debatten och avbröt behandlingen av ärendet.